

การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
กรณีศึกษา กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

ปริญญาโท
ของ
สาริต เชื้ออยู่นาน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา
เมษายน 2546
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

307.72
ส 642ก
ร.3

การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
กรณีศึกษา กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

17 พ.ย. 2546

บทคัดย่อ
ของ
สาริต เชื้ออยู่นาน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา
เมษายน 2546

h22419

ลาธิต เชื้ออยู่นาน. (2546). การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
กรณีศึกษา กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง. ปรินญาณิพนธ์ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร. ชำรงค์ อุดมไพจิตรกุล, อาจารย์ ดร.
ชลวิทย์ เจียรจิตต์

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้คือ 1. ศึกษากระบวนการการดำเนิน
กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง 2. ศึกษาลักษณะรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ จากการดำเนิน
กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง 3. ศึกษาระดับความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยงของ
สมาชิกผู้กู้ยืมเงิน 4. ศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์จากการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วย
เกี๋ยงในด้านการพึ่งตนเองและการควบคุมตนเอง จากการวัดระดับความคิดเห็นของสมาชิก
กองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง 5. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านกับการ
พัฒนาทุนมนุษย์ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านห้วย
เกี๋ยงจำนวนทั้งสิ้น 57 คน

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น
กิจกรรมก่อนดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและกิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน มีขั้นตอนและ
รายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมก่อนดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

1.1. ผู้ใหญ่บ้านทำความเข้าใจ ซึ่งแจ้งนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดย
มีพัฒนาการ เกษตรอำเภอเข้ามาแนะนำ แนวทางวิธีการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน และรับ
สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

1.2. ดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในจำนวนคณะกรรมการ 15
คน โดยแบ่งสัดส่วนเป็น กรรมการผู้ชาย 8 คนและกรรมการผู้หญิง 7 คน

1.3. จัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน

2. กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

2.1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านยื่นคำขอกู้แก่คณะกรรมการกองทุน

2.2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณา พร้อมแนะนำวิธีการใช้เงินกู้ การ
ประกอบอาชีพ แหล่งหาซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ แล้วทำการพิจารณา อนุมัติหรือไม่
อนุมัติตามคำขอกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

2.3. กรณีที่อนุมัติคณะกรรมการกองทุนจะทำสัญญาการกู้เงินกับสมาชิกกองทุน
และกรณีที่ไม่อนุมัติคณะกรรมการกองทุนจะแจ้งให้สมาชิกกองทุนทบทวนในจุดบกพร่องของคำ
ขอกู้

2.4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน แจ้งให้ธนาคารทราบ

2.5. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร

2.6. ธนาคารโอนเงินเข้าบัญชีสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หลังจากนั้นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสามารถนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพได้

รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์จากการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านเป็นลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยผ่านการเรียนรู้จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้วยความสามารถและความร่วมมือของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านโดยที่มีหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำ สนับสนุนเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการบริหาร การจัดการในการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

ระดับความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านโดยรวมในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84.39 โดยสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านมีความรู้อยู่ในระดับสูง จำนวนทั้งสิ้น 51 คน คิดเป็นร้อยละ 89.47 และสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง จำนวนทั้งสิ้น 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53

ระดับการพัฒนาทุนมนุษย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 โดยแบ่งออกเป็นด้านการพึ่งตนเองและการควบคุมตนเอง ในด้านการพึ่งตนเองนั้นระดับการพัฒนาอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และ ด้านการควบคุมตนเองนั้นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17

ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและการพัฒนาทุนมนุษย์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN THE VILLAGE AND URBAN REVOLVING FUND ACTIVITIES:
A CASE STUDY OF THE VILLAGE REVOLVING FUND ACTIVITIES OF HUAY KEANG.**

**AN ABSTRACT
BY
SATIT CHUAYOUNAN**

**Presented in partial fulfillment of requirements
For the Master of Economics degree in Economics of Education
At Srinakharinwirot University
April 2003**

Satit Chuayounan. (2003). *Human Capital Development in The Village and Urban Revolving Fund Activities : A case study of The Village Revolving Fund Activities of Huay keang*. Master thesis, M.ECON. (Economics of Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Tumrong Udompijittkul, Dr. Cholwit Jienjitt.

The objectives for the research on the Village revolving fund of Huay Keang Fund were, study the process of setting activities under the village revolving fund, study the pattern of the human capital development under the village revolving fund, study the educational level of the activities created by village who took the loans form the village revolving fund, study human capital development from the activities created under the village fund in the aspect of self-reliance and self – control this could be carried out by measuring the level of members' opinions, and study the correlation between educational level of activities and human capital development. Population and sample were 57 members of the Huay Keang village revolving fund who took the loans.

The results of the village revolving fund study revealed the process of the village revolving fund activities, firstly the planning before distributing the village revolving fund activities and lastly the village revolving fund activities. It could be arranged steps and details as follows:-

1. The planning before distributing the village revolving fund activities:

1.1 The leader of village explained clearly for a good understanding about the village and urban revolving policy under the supporting of the local government officers' advisory how to run the village revolving fund activities. Then, allowing villagers to apply for the member of the village revolving fund.

1.2 The members of the village revolving fund selected 15 committees of village revolving fund, 8 men committees and 7 women committees.

1.3 The members of the village revolving fund established the orders and the rules to run the village revolving fund.

2. The village revolving fund activities:

2.1 The members of village revolving fund applied for the loan to the committee of the village revolving fund.

2.2 The committee of village revolving fund considered, approval or disapproval, and advised how to use the loan and investment.

2.3 In the case of approval, the members of village revolving fund would make contract with the committees of village revolving fund. In the case of disapproval, the members of village revolving fund were helped and advised about the mistake of loan application.

2.4 The committees of the village revolving fund handed the copies of the loan application to the Saving Bank.

2.5 The members of the village revolving fund contacted to the Saving Bank for the pass book of saving deposit.

2.6 The Saving Bank took off the money to the members of the village revolving fund's pass book of saving deposit and then the members could withdraw it for investment.

The pattern of human capital development was the participation learning because the process of learning was shared by the community in the village revolving fund activities. They participated in decision making, implementation, benefit sharing, and evaluation. The participation had facilitated by local government organization in order to adviser how to administration and management.

The level of knowledge of the members of the village loan toward the village fund activities were quite high in general, it's means was 84.39. The amount of 51 members of the village loan's knowledge was as high as 89.47 percent, and others 6 members that were considered as a middle level which could be estimated as 10.53 percent.

The level of human capital development in general could be considered as high level, intimately around 3.97. This could be separated as self-reliance and self-control. For the self-reliance was as high as 3.77; the self-control was as high as 4.17.

The knowledge of the village revolving fund activities and the Human capital development, these two things were statistically correlated at the level of 0.05.

ปริญญานิพนธ์

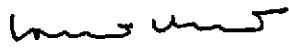
เรื่อง

การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

ของ

นายสาริต เชื้ออยู่นาน

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพรณี ทะวานนท์)

วันที่ 30 .....เดือน เมษายน พ.ศ. 2546

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชำรงค์ อุดมไพจิตรกุล)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่ม
(อาจารย์ ดร. วรรณรัตน์ รัตนวรางค์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่ม
(อาจารย์ ไมตรี อภิพัฒนะมนตรี)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความกรุณาและแรงสนับสนุนจากบุคคลที่มีเมตตาต่อข้าพเจ้า ที่ใคร่ขออ้างถึงดังนี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณครูและอาจารย์ทุกท่านในชีวิตที่ผ่านมาที่ได้ให้ความรู้แก่ข้าพเจ้าจนได้เข้ารับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แห่งนี้ ตลอดจนคณาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และภาคอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการเรียนการสอนของสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษาทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทความรู้ ที่ทำให้ผู้วิจัยได้ใช้ความรู้ที่เรียนมามานำมาใช้ในงานปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ และปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ จะไม่มีความสมบูรณ์ได้เลยถ้าหากไม่มีประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. ชำรงค์ อุดมไพจิตรกุล และกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์ บุคคลทั้งสองผู้ซึ่งที่มีหัวใจเต็มเปี่ยมไปด้วยของคำว่า "ครู" อย่างแท้จริงที่กรุณาสละเวลาให้ความช่วยเหลือ ตรวจสอบ เสนอแนะข้อแก้ไข ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งของปริญญานิพนธ์เล่มนี้ และเอาใจใส่ลูกศิษย์เป็นอย่างดี

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. สรณ ภูทอง และ อาจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องหมายมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. วรรณรัตน์ รัตนวรางค์ และ อาจารย์ ไมตรี อภิพัฒน์ มนตรี เป็นอย่างสูงที่ให้เกียรติแก่ผู้วิจัยที่รับเป็นคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์และให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุดของปริญญานิพนธ์เล่มนี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ เพื่อนนิสิตสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา รุ่นที่ 3 ภาคปกติ ทุกคนที่เป็นกำลังใจ สนับสนุน แนะนำแหล่งค้นคว้า ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ยิ่งกับปริญญานิพนธ์เล่มนี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ ผู้ใหญ่บ้านห้วยเกียงและชาวบ้านห้วยเกียงทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำการศึกษาวิจัย

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ คุณสมศักดิ์และคุณนิตยา เชื้ออยู่นาน ผู้ซึ่งเป็นบิดาและมารดาที่ให้ทั้งกำลังใจทรัพย์และกำลังใจที่ดีเยี่ยมเสมอมาโดยเฉพาะการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุดหากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีคุณค่าและประโยชน์ทางการศึกษา ผู้วิจัยขอมอบคุณความดีทั้งหมดให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาข้างต้น และหากการวิจัยครั้งนี้มีข้อผิดพลาดประการใดผู้วิจัยขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว

สาริต เชื้ออยู่นาน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	10
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	11
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	11
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	11
ตัวแปรที่ศึกษา.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	14
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	15
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพะเยาและหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง.....	16
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	24
ความเป็นมาของนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	24
สาระสำคัญของนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	25
กิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน.....	32
ปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการ	
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	38
ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านบ้านห้วยเกี๋ยง.....	41
ทุนมนุษย์.....	44
ความหมายของทรัพยากรมนุษย์.....	44
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.....	45
ความสำคัญของทุนมนุษย์.....	49
คุณสมบัติของทุนมนุษย์.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ทฤษฎีทุนมนุษย์.....	50
ข้อสมมติของทฤษฎีทุนมนุษย์.....	51
ข้อแตกต่างระหว่างทุนมนุษย์และทุนทางเศรษฐกิจประเภทอื่น ๆ	52
รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์.....	53
การศึกษากับการพัฒนาทุนมนุษย์.....	56
ทุนมนุษย์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ.....	59 //
การควบคุมตนเอง	62
การควบคุมตนเองด้วยความฉลาดทางอารมณ์	63
การควบคุมตนเองในทางพุทธศาสนา.....	65
แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง.....	66
การพึ่งตนเอง	74
ความหมายของการพึ่งตนเอง.....	76
ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท.....	77
ระดับการพึ่งตนเอง.....	78
แนวคิดเกี่ยวกับการวัดการพึ่งตนเอง.....	79
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	85
3 วิธีการดำเนินการค้นคว้า.....	87
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	87
การสร้างเครื่องมือวิจัย.....	91
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	97
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	97
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	101

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
5	
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	122
สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	122
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	123
อภิปรายผล.....	127
ข้อเสนอแนะ.....	131
บรรณานุกรม.....	135
ภาคผนวก.....	142
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	163

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงระดับความรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง ที่มีต่อกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน.....	107
2 แสดงความรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงที่มี ต่อกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน.....	109
3 แสดงระดับการพัฒนาทุนมนุษย์.....	111
4 แสดงระดับการพัฒนาทางด้านการพึ่งตนเอง.....	112
5 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี.....	113
6 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ.....	114
7 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ.....	115
8 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ.....	116
9 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านสังคม.....	117
10 แสดงระดับการพัฒนาทางด้านการควบคุมตนเอง.....	118
11 แสดงระดับการพัฒนาทางด้านการมีวินัยในตนเอง.....	119
12 แสดงระดับการพัฒนาทางด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม.....	120
13 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และนัยสำคัญของคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์.....	121

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงกระบวนการกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง.....	125

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ทุนมนุษย์ (Human capital) หมายถึง ความสามารถของคนในชาติ ซึ่งประกอบด้วย ภูมิปัญญา (Local wisdom) ความรู้ (Knowledge) ความชำนาญ (Skill) ประสบการณ์ (Experience) และสุขภาพ (Health) ที่อยู่ภายในตัวมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของทุน ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากเจ้าของทุนและไม่อาจซื้อขายสิทธิ์ทางกฎหมายได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าทุนมนุษย์นั้น อยู่ในรูปนามธรรม ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์ การเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ดังกล่าวนั้นได้มาด้วยวิธีการศึกษา (Education) การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนา (Development) ซึ่งความรู้ ประสบการณ์และความสามารถจะถูกสั่งสมขึ้นเป็น วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของสังคม และทุนมนุษย์นั้นไม่มีข้อจำกัด ไม่มีการสิ้นเปลืองเมื่อถูกนำออกมาใช้แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าหากนำออกไปใช้ยังมีประสิทธิภาพเพิ่ม เป็นผู้ทรงความรู้ (Scholar)

นักเศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญว่า ทุนมนุษย์ไม่มีค่าเสื่อมราคาเนื่องจากภูมิปัญญา และทักษะเป็นส่วนสำคัญในการผลิตและสร้างสรรค์ความมั่งคั่งให้กับชาติเพราะทุนมนุษย์มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวคือ พฤติกรรมมนุษย์จะสร้างความมั่งคั่งและทรัพย์สิน บริการอื่นๆ อีกทั้งยังเป็นผู้กำหนดกระบวนการสะสมทุน กำหนดการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค และการนำสิ่งประดิษฐ์คิดค้นนำไปใช้ประโยชน์ยังผลนำไปสู่การสร้างความสำเร็จให้แก่ระบบและพัฒนาเศรษฐกิจ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ซึ่งความสำเร็จและการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันดังกล่าวนี้สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้จากการวัดมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Economic value) ซึ่งเป็นมูลค่าภายนอก (Extrinsic value) จากการศึกษาของ สิริลักษณ์ ตระกูลรุ่ง (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของ ทุนมนุษย์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ผลการศึกษาพบว่า ถ้าทุนมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลทำให้ประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น 0.843 ในอีก 2 ปีถัดไป

ทุนมนุษย์นับได้ว่าเป็นทุนที่สำคัญและเป็นรากฐานของทุนด้านอื่นๆ ในบรรดาทุนสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 226-227) คือ ทุนมนุษย์และทุนสังคม (Human and social capital) ทุนกายภาพ (Physical capital) ทุนธรรมชาติและทุนสิ่งแวดล้อม (Natural capital) จากองค์ประกอบทั้ง 3 ดังกล่าวนั้นมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ถ้าหาก

ละเลยหรือผิดพลาดจะส่งผลถึงประสิทธิภาพของทุนด้านอื่นๆ และในองค์ประกอบของทุนทั้ง 3 ประเภทนั้น ทุนมนุษย์นับได้ว่าเป็นฐานและเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาทุนกายภาพ (Physical capital) และทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Natural capital) กล่าวคือ ทุนกายภาพ (Physical capital) เป็นทุนสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ เมื่อมีการลงทุนประเภทนี้ไปแล้ว ทุนประเภทนี้จะมีค่าเสื่อมราคา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีระบบการทำการบำรุงอย่างดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งประสิทธิภาพดังกล่าวจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของมนุษย์ ส่วนทางด้านทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Natural capital) เป็นทรัพยากรส่วนใหญ่ที่ใช้แล้วหมดไปหรือหากจะมีการสร้างทดแทนต้องใช้เวลายาวนานในการฟื้นฟู ความสามารถและพลังสมองของคนในชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสังคม จะมีส่วนช่วยในการใช้ทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปอย่างเป็นมิตรและเกื้อกูลกัน

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) การที่แต่ละประเทศนำตัวเองเข้าสู่โลกาภิวัตน์ด้วยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยการใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีเป็นฐานนำไปสู่การพัฒนาด้วยการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนนั้นมีผลกระทบต่อทุนมนุษย์ของประเทศโดยรวมทั้งในแง่บวกและแง่ลบ

ผลกระทบในด้านบวก คือ จะนำมาซึ่งการเพิ่มภูมิปัญญา ทักษะและเทคโนโลยีแก่ประเทศซึ่งนับได้ว่าจะเป็นฐานทำให้ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขันและมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ แต่สำหรับกรณีประเทศไทยนั้นสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศยังขึ้นอยู่กับ การเกษตรและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งทรัพยากรที่มีอยู่นั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ แต่ปัญหาของประเทศไทยก็คือ การขาดแคลนทุนมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคชนบท (ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์, 2544 : 325)

ผลกระทบในด้านลบ คือ มีผลต่อการพัฒนาธรรมชนบทอย่างชัดเจน ภูมิปัญญา ทักษะรูปแบบชีวิตความเป็นอยู่และทัศนคติจะค่อยๆ สูญหายไปและมีวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทนที่ ซึ่งภูมิปัญญา ทักษะและเทคโนโลยีตะวันตกดังกล่าวนี้ นับได้ว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชนและการประกอบอาชีพ แต่ประเด็นปัญหาที่น่าเป็นห่วง คือ ภูมิปัญญาและทักษะที่ได้รับมาใหม่นั้นเกิดจากรากฐานในท้องถิ่นและมีความสอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่เดิมหรือไม่ หากขาดการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาให้เหมาะสมทำให้ภูมิปัญญาและทักษะใหม่เหล่านี้อาจขัดแย้งกับแนวทางการพัฒนายั่งยืน ส่งผลต่อโอกาสการลดลงของทุนมนุษย์ อาทิ การสูญหายของภูมิปัญญา พิษพันธ์สัตว์ท้องถิ่น การแตกสลายทางวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งการสูญเสียมและการลดลงของทุนมนุษย์นั้นก็มีผลนำไปสู่การสูญเสียมทุนทางสังคม ทำให้เกิดสังคมเกิดการแตกแยก อ่อนแอเสื่อมสลายและเสื่อมโทรมไปในที่สุด นอกจากผลกระทบต่อวัฒนธรรมชนบทแล้วยังอาจส่งผลต่อ

การกระจายรายได้และการเอาใจเขามาใส่ใจเราเปรียบอีกด้วย ซึ่งการกระจายรายได้ภายใต้การเปิดเสรีทางการค้า การเงินและการลงทุน อาจทำให้ประเทศไทยและชนบทของไทยเกิดการกระจายรายได้ที่เลวลงไปกว่าเดิม เพราะการเปิดเสรีจะทำให้ความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างผู้ที่ได้รับการศึกษากับผู้ที่ไม่มีความรู้ ทักษะ ขยายกว้างมากยิ่งขึ้น การเปิดเสรีทางการค้าจะทำให้เกิดความต้องการแรงงานที่ได้รับการศึกษาและมีทักษะมากกว่าแรงงานที่มีทักษะต่ำ ซึ่งคนที่ได้รับการศึกษาและมีทักษะที่ดีว่าก็จะสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้เปรียบคนอื่น สามารถสร้างความร่ำรวยขึ้นมาได้ คนที่ได้รับการศึกษาและมีทักษะก็จะใช้คนที่ด้อยกว่าเป็นเครื่องมือในการรับภาระต่างๆ ที่ตามมา แต่การกระจายรายได้ที่เลวลงนั้นอาจมีข้อดีอยู่บ้างก็คือ อาจกระตุ้นให้คนทำงานมากยิ่งขึ้นใช้ความสามารถและเร่งหาความรู้เพิ่มมากขึ้น เป็นแรงจูงใจให้คนทำงานและใช้ความรู้ความสามารถอันนำไปสู่ประสิทธิภาพการผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์, 2544 : 326)

กลางปีพุทธศักราช 2540 ประเทศไทยประสบกับภาวะทางเศรษฐกิจ ทุนมนุษย์เป็นกรณีศึกษากรณีหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยได้รับบทเรียนจากภาวะดังกล่าว คนไทยถูกวัฒนธรรมตะวันตกครอบงำ ภูมิปัญญา ทักษะ เทคโนโลยี รูปแบบชีวิต ความเป็นอยู่และทัศนคติสูญหายไปโดยมีวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทนที่ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีอยู่เดิม ส่งผลทำให้เกิดความขัดแย้งกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดวัฒนธรรมการพึ่งพาต่างประเทศมากกว่าการพึ่งตนเองภายในประเทศและจากการศึกษาการพัฒนาประเทศไทยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นการทำลายประชาชนที่อยู่ในชนบทหรือฐานล่างของสังคม ทำให้สังคมอ่อนแอ (เจดอย แสงอุสาห์, 2544 : 111) คือ การพัฒนาที่เป็นการทำลายทุนทางสังคมถือได้ว่าเป็นวิกฤติสังคม อันได้แก่ การทำลายวิถีชีวิตร่วมกันของชุมชน ความใกล้ชิดเอื้ออาทรต่อกัน ความเชื่อถือไว้วางใจต่อกันรวมถึงสิ่งแวดล้อมและสังคม เมื่อทราบถึงสาเหตุของวิกฤติสังคมปัจจุบันว่าอยู่ที่การพัฒนาฐานล่างของสังคมแนวทางในแก้ไขก็คือ การเสริมฐานล่างของสังคมให้เข้มแข็ง หากหมู่บ้านหรือชุมชนมีความเข้มแข็งทุกๆ ด้านทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและด้านจิตใจที่มีคุณธรรมและเอื้ออาทรต่อกันของประชาชน ฐานล่างของสังคมย่อมแข็งแรงรองรับสังคมทั้งระบบของประเทศ ผลก็คือ การเติบโตแข็งแรงอย่างมั่นคงของสังคม

ภาวะวิกฤติดังกล่าวจึงเกิดการนำไปสู่การให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ (Human development) ให้มีความสามารถในการพึ่งตนเอง (Self - reliance) เพราะการพึ่งตนเองถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับความเข้มแข็งของสังคม ที่ถือเป็นผลลัพธ์สุดท้ายและเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนา ความพยายามในการสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองจึงได้กลายเป็นแนวทางและความหวังในการพัฒนาประเทศและได้รับความสนใจอย่างยิ่งทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชนหรือแม้แต่องค์กรท้องถิ่นต่างๆ โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา

ชนบทต่าง ๆ จึงมุ่งให้ความสำคัญระดับพื้นที่ เพื่อเป็นฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ การที่ชุมชนสามารถมีโอกาสในการติดต่อสื่อสาร สื่อความหมาย เข้าใจ เหตุผลและข้อมูลต่าง ๆ ส่งผลทำให้ชุมชนสามารถแยกแยะความต้องการและพัฒนาความสนใจร่วมกันและจะนำไปสู่การร่วมดำเนินหรือกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายที่สมาชิกต่างพอใจ ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนที่จะตามมาในอนาคต ซึ่งกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น สามารถแสดงได้ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 23)

การวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา	กล่าวคือ ร่วมคิด
การวิเคราะห์ทางเลือกและหาทางออก	กล่าวคือ การร่วมวางแผน
กิจกรรมการเรียนรู้	กล่าวคือ การร่วมปฏิบัติ
การติดตามประเมินผล	กล่าวคือ การร่วมประเมินผล
การแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน	กล่าวคือ การร่วมรับผลประโยชน์

ซึ่งการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมแบบนี้ได้มีในสังคมไทยมาตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งแผนดังกล่าวนั้นเป็นการพัฒนาที่เน้นกลยุทธ์การมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองในการพัฒนา และจากแนวคิดดังกล่าวนี้ได้เกิดเป็นกระแสความคิดเรื่องวัฒนธรรมชุมชน และก่อเกิดการพัฒนาจนกลายมาเป็นกระแสภูมิปัญญา และการทำงานได้เน้นการสร้างเครือข่ายการร่วมมือหลากหลายรูปแบบวิธีการ บทบาทขององค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาสังคมเริ่มเพิ่มมากขึ้นนำไปสู่ ความคิดยุทธวิธีใหม่ จากประสบการณ์ ความรู้ของชุมชนจนกลายเป็นแนวคิดและยุทธวิธี จนได้รับการยอมรับและกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 กล่าวคือเป็นแผนระดับชาติที่ยอมรับการดำรงอยู่และบทบาทขององค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาสังคมไทยและเครือข่ายการเรียนรู้ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งและรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงภายนอก ซึ่งต้องอาศัยความรู้และบทเรียนที่หลากหลายจากองค์กรอื่นเข้ามาประยุกต์ใช้โดยร่วมมือในกิจกรรมที่สำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ การแบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติ การแลกเปลี่ยนผลผลิต การช่วยเหลือทางการเงิน

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (The village and urban revolving fund policy) เป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาชนบทที่เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 มกราคม พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 พรรคไทยรักไทยโดยแกนนำของหัวหน้าพรรค พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้รับการเลือกตั้งพร้อมทั้งสมาชิกพรรคของพรรคไทยรักไทยมากกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสภา เป็นผลทำให้พรรคไทย

รักไทยได้จัดตั้งรัฐบาลโดยมี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2544 โดยมีนโยบายที่สำคัญเร่งด่วน 9 ข้อ โดยมีนโยบายเรื่อง " การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง " เป็นนโยบายสำคัญเร่งด่วนข้อที่ 2 อันมีสาระสำคัญ คือ " เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน " โดยมีวัตถุประสงค์ของนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่ายการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

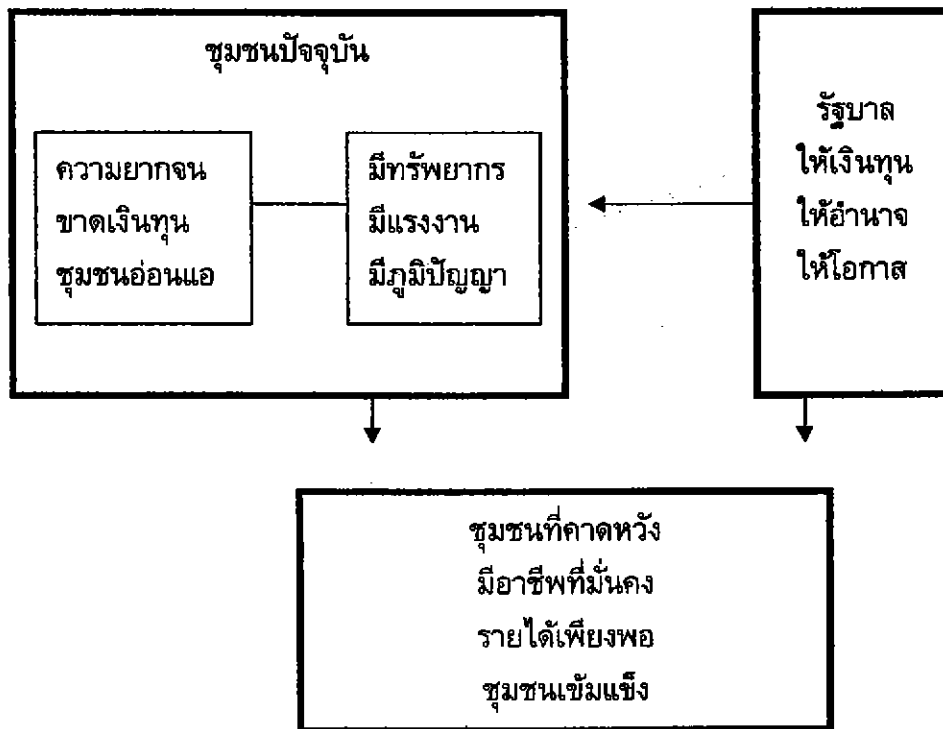
4. กระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

นโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นความต้องการของภาครัฐบาลที่พยายามกระจายเงินทุนสู่ชนบท เป็นส่วนหนึ่งของกองทุนพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ปัจจุบันนโยบายดังกล่าวดำเนินการได้ 1 ปี 8 เดือน ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2545

กองทุนพัฒนาชนบทเริ่มอย่างเป็นทางการในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 จนถึงปัจจุบัน แต่การพัฒนาชนบทไทยด้านการกระจายเงินทุนลงสู่ชนบทที่ผ่านมายังมีจุดอ่อนจำนวนมากดำเนินการได้เพียงครั้งๆ กลางๆ และยังไม่ถึงเป้าหมายสุดท้ายที่คาดหวัง คือ ความยั่งยืนในอาชีพและรายได้ของประชาชนในชนบทและยังไม่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างแท้จริง ปัญหาเหล่านี้เองจึงเป็นจุดเริ่มการก่อเกิดของนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนดังกล่าวนี้มีความแตกต่างจากกองทุนในอดีตหลายประการ ที่สำคัญ คือ การมอบเงินทุนเริ่มต้นให้กับหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ประชาชนดูแลบริหารกันเองให้อำนาจกับประชาชนในการบริหารเงินกองทุนกันเองตามหลักประชาธิปไตย เพื่อลดความยากจน สนับสนุนการสร้างงาน การสร้างอาชีพ ให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอกับ

รายจ่ายนำไปสู่การพอกพูนและความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้กลไกของรัฐในการให้เงินทุนเพื่อสร้างโอกาสให้กับประชาชนใช้ทุนปัญญา ศักยภาพส่วนตัวและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มที่ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้นๆ เป็นผู้ตัดสินใจทางการบริหารเงินกองทุน สำหรับหน่วยงานทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ประสานให้ดำเนินนโยบายไปด้วยดี แนวคิดดังกล่าวสามารถแสดงแนวคิดของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ดังนี้

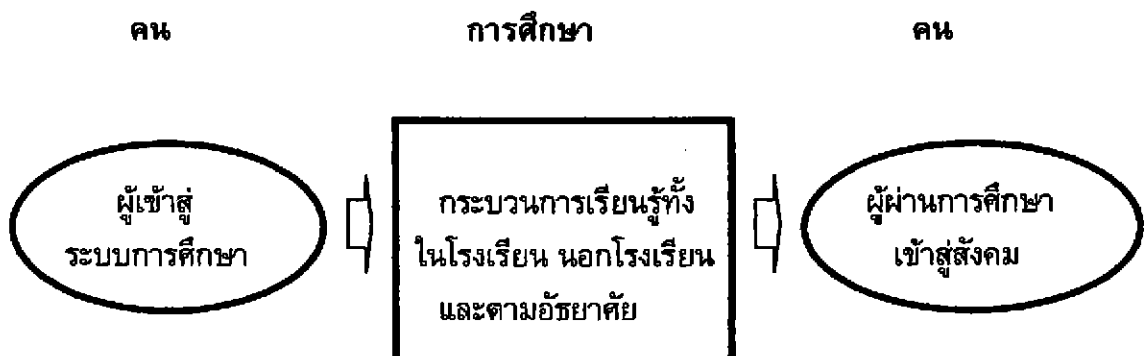

ที่มา : เฉลย แสงอุสาห์. 2544 : 81

เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาโดยใช้ทุนทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการเพิ่มทุนทางสังคมเป็นวิธีการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านและชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในหมู่บ้านให้พึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะการสร้างให้ชุมชนรู้จักความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแก้ไขปัญหาของตนเองซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างผู้นำตามธรรมชาติ โดยพัฒนาชาวบ้านและ ชุมชน ไปสู่การส่งเสริมอาชีพ การผลิต และการจัดสวัสดิการให้คนในชุมชน จึงถือได้ว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นการสร้างหลักการและวิธีการที่ดี แต่สิ่งที่รัฐบาลคาดหวังคือ ทำอย่างไรให้ชาวบ้านและชุมชนมี

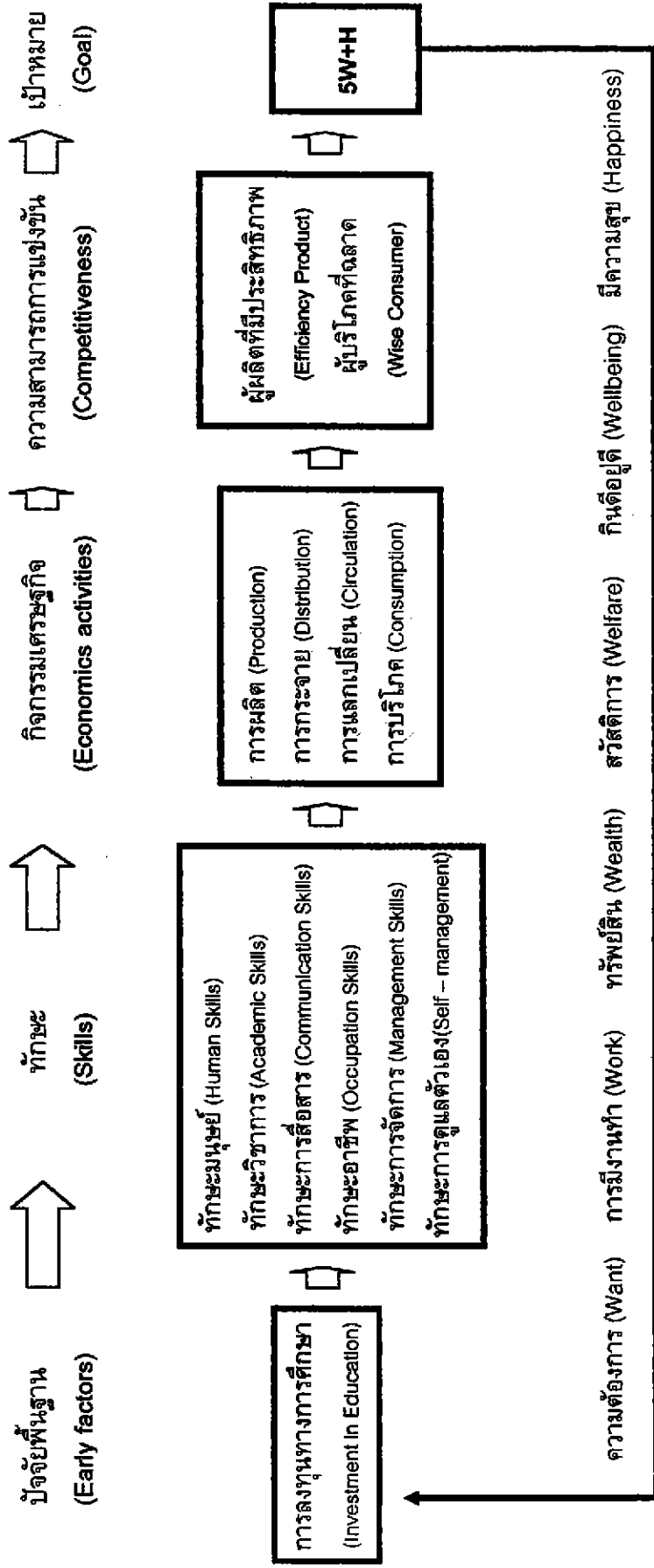
ความรู้สึกว่าเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเงินที่หมู่บ้านและชุมชนเป็นเจ้าของทุนที่ชาวบ้านได้พยายามสร้างขึ้นมากด้วยกลุ่มของชาวบ้านเอง ปัญหาดังกล่าวจะสามารถทำอย่างไรให้ชาวบ้านมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นชาวบ้านเป็นเจ้าของกองทุนถึงแม้รัฐบาลได้กำหนดไว้ว่าเงินนี้เป็นทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและต้องชดใช้คืน ถ้าหากชาวบ้านไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของทุน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 ล้านบาทจึงเป็นเพียงสิ่งหนึ่งที่สนองความอยากให้กับชาวบ้าน โดยที่ชาวบ้านและชุมชนไม่มีความรู้สึกร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านหรือกระตือรือร้นที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองได้ แต่จะกลายเป็นการรวมกลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อการประกอบอาชีพให้ตนเองเพียงชั่วคราวชั่วคราว ซึ่งมีได้ทำให้เกิดความยั่งยืนขึ้นมาได้อย่างไร ดังนั้นชุมชนควรเป็นผู้พัฒนาศักยภาพกันเองว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร โดยเฉพาะการให้ชาวบ้านได้ตรวจสอบซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นเครือข่ายทั้งการดำเนินการประกอบอาชีพและการใช้จ่ายเงิน ตลอดจนการนำเงินทุนมาชดใช้คืนซึ่งเป็นเป้าหมายให้ชาวบ้านแต่ละชุมชนพึ่งตนเองได้มากกว่าการพึ่งพิง

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของประชาชนนั้นถือเป็นกระบวนการ กล่าว คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้คนในชุมชนเกิดการใช้ ความรู้ ความสามารถ ทักษะภูมิปัญญา ทำให้คนในชุมชนเกิดโอกาสในการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนปัญหาของครอบครัวและชุมชน ร่วมกันคิดหาทางออกที่เหมาะสมกับชุมชนเกิดการเรียนรู้ช่วยเหลือกันตามวิถีประชาธิปไตยที่ทุกคนมีสิทธิมีเสียง นับได้ว่าเป็นมิติการพัฒนาที่กำลังจะสูญหายไปได้กลับมาฟื้นตัวอีกครั้ง ที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วม เป็นผู้คิดเอง ทำเอง และชุมชนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้รับจนก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน และนำไปสู่ผลผลิต คือ คนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ที่เรียกว่า ทุนมนุษย์ ดังภาพ (ธารรงค์ อุดมไพจิตรกุล : เอกสารประกอบการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา)

การเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะสามารถนำคนที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวไปสู่ความสามารถในการแข่งขัน เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต ดังภาพ (ชาร์นธ์ อุดมไพจิตรกุล : เอกสารประกอบการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา)

เศรษฐศาสตร์การศึกษา

ที่มา : เอกสารประกอบการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา (รศ.ดร. บัณฑิต อุดมไพจิตรกุล)

ดังนั้นจึงทำให้ผู้ทำการศึกษาวิจัยสนใจที่จะทำการศึกษากการพัฒนาทุนมนุษย์ว่าสามารถเกิดขึ้นได้อย่างไรจากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยเฉพาะหมู่บ้านห้วยเกียงที่เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 จากการสำรวจของกรมพัฒนาชุมชนในโครงการสำรวจหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาปีพุทธศักราช 2544 ที่มีดัชนีชี้วัดล้าหลังมากกว่าหมู่บ้านห้วยบง ซึ่งรายละเอียดในการเลือกนั้นสามารถดูได้จากบทที่ 3 ในส่วนของการกำหนดพื้นที่และประชากรกลุ่มเป้าหมาย และหมู่บ้านทั้งสองนั้นยังได้รับเงินกองทุนหมู่บ้านครบ 1 ปี ในระหว่างการทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งตามหลักการของหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 นั้นจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาจากโครงการต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนเพื่อสามารถยกระดับการพัฒนาไปสู่หมู่บ้านพัฒนาอันดับ 2 และอันดับ 3 ตามลำดับในการสำรวจครั้งต่อไป

ปัญหาของการศึกษาค้นคว้า

1. การดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านมีกระบวนการและรายละเอียดของขั้นตอนอย่างไร
2. กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านมีผลต่อสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านในด้านการพึ่งตนเองและการควบคุมตนเองอย่างไร
3. ความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ส่งผลต่อการพัฒนาในด้านการพึ่งตนเองและการควบคุมตนเองอยู่ในระดับใด (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด)
4. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทุนมนุษย์หรือไม่

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษากระบวนการการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง
2. ศึกษาลักษณะรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ จากการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง
3. ศึกษาระดับความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงของสมาชิกผู้กู้ยืมเงิน
4. ศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์จากการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงในด้านการพึ่งตนเองและการควบคุมตนเอง จากการวัดระดับความคิดเห็นของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง
5. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านกับการพัฒนาทุนมนุษย์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าสามารถช่วยให้เข้าใจกระบวนการการดำเนินงานกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและลักษณะรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ที่ส่งผลต่อการพัฒนามนุษย์
2. ผลของการศึกษาค้นคว้าสามารถช่วยให้ทราบระดับความรู้ของสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงที่มีต่อกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง
3. ผลของการศึกษาค้นคว้าสามารถช่วยให้ทราบการพัฒนาด้านการพึ่งตนเองและการควบคุมตนเองจากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ของสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน
4. ผลของการศึกษาค้นคว้าสามารถช่วยให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านกับการพัฒนาทุนมนุษย์
5. ผลของการศึกษาค้นคว้าสามารถทำให้ทราบผลของโครงการกองทุนพัฒนาชนบทในส่วนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

สมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยางขาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยา จำนวน 57 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง
2. ตัวแปรตามแบ่งออกเป็น ดังนี้
  - 2.1 การพึ่งตนเอง (Self – reliance)
    - 2.1.1 การพึ่งตนเองทางสังคม (Social-culture self-reliance)
    - 2.1.2 การพึ่งตนเองทางจิตใจ (Psychological self-reliance)
    - 2.1.3 การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources self-reliance)
    - 2.1.4 การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ (Economic self-reliance)
    - 2.1.5 การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี (Technological self-reliance)
  - 2.1 การควบคุมตนเอง (Self – control)
    - 2.1.1 การมีวินัยในตนเอง (Self discipline)
    - 2.1.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Associate activities)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หมู่บ้านห้วยเกียง

หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ซึ่งตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยางขาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

2. กองทุนหมู่บ้าน

หมายถึง กองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง ที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

3. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยางขาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ซึ่งแบ่งออกเป็นกิจกรรมก่อนเริ่มดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและกิจการการค้าดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

3.1 กิจกรรมก่อนเริ่มการค้าดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

หมายถึง การจัดเวทีประชาคมในวาระเริ่มแรก การเลือกคณะกรรมการกองทุนและการจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุน

3.2 กิจกรรมการค้าดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

หมายถึง การยื่นคำขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและการทำสัญญากู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

4. ทุณมนุษย์

หมายถึง ความสามารถในการพึ่งตนเองและการควบคุมตนเอง

4.1 การพึ่งตนเอง

หมายถึง ความสามารถของมนุษย์ในการดำรงชีวิตโดยใช้ ภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถ ของตนเองอย่างมีสติสัมปชัญญะ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งตนเองทางจิตใจ การพึ่งตนเองทางสังคม

4.1.1 การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี

หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเลือกสรร การใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์รู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับอาชีพ เทคโนโลยีดังกล่าวรวมทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่และของดั้งเดิมของท้องถิ่น

4.1.2 การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการดำรงชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ ลักษณะของการประกอบอาชีพ ในด้านความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ มีการแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชนและมีการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจภายในชุมชน

4.1.3 การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ

หมายถึง การมีทรัพยากรในการประกอบอาชีพเพียงพอภายในชุมชน รวมถึงความสามารถของบุคคลในการใช้และในการรักษาธรรมชาติและการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้ควบคู่กันไปให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดสูญเสียสมดุลธรรมชาติ

4.1.4 การพึ่งตนเองทางจิตใจ

หมายถึง ความสามารถของสภาพจิตใจของบุคคลในการที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคในการดำรงชีวิตด้านเศรษฐกิจในการประกอบอาชีพ

4.1.5 การพึ่งตนเองทางสังคม

หมายถึง ความสามารถของชุมชน ที่มีการรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมกลุ่ม แก้ไขปัญหาและอุปสรรค โดยกลุ่มของคนภายในชุมชนก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน

4.2 การควบคุมตนเอง

หมายถึง การจัดระเบียบตนเองและการจัดการตนเองในด้าน การมีวินัยในตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

4.2.1 การมีวินัยในตนเอง

หมายถึง การที่บุคคลบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบต่างๆ และสามารถตัดสินใจหรือใช้วิจารณญาณของตนเองได้โดยไม่ต้องให้บุคคลใดหรือกลุ่มใดมาบังคับ ตลอดจนการรู้และเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ ความเสมอภาค ความรับผิดชอบตามบทบาท ตามสถานภาพของตน ในฐานะของการเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน

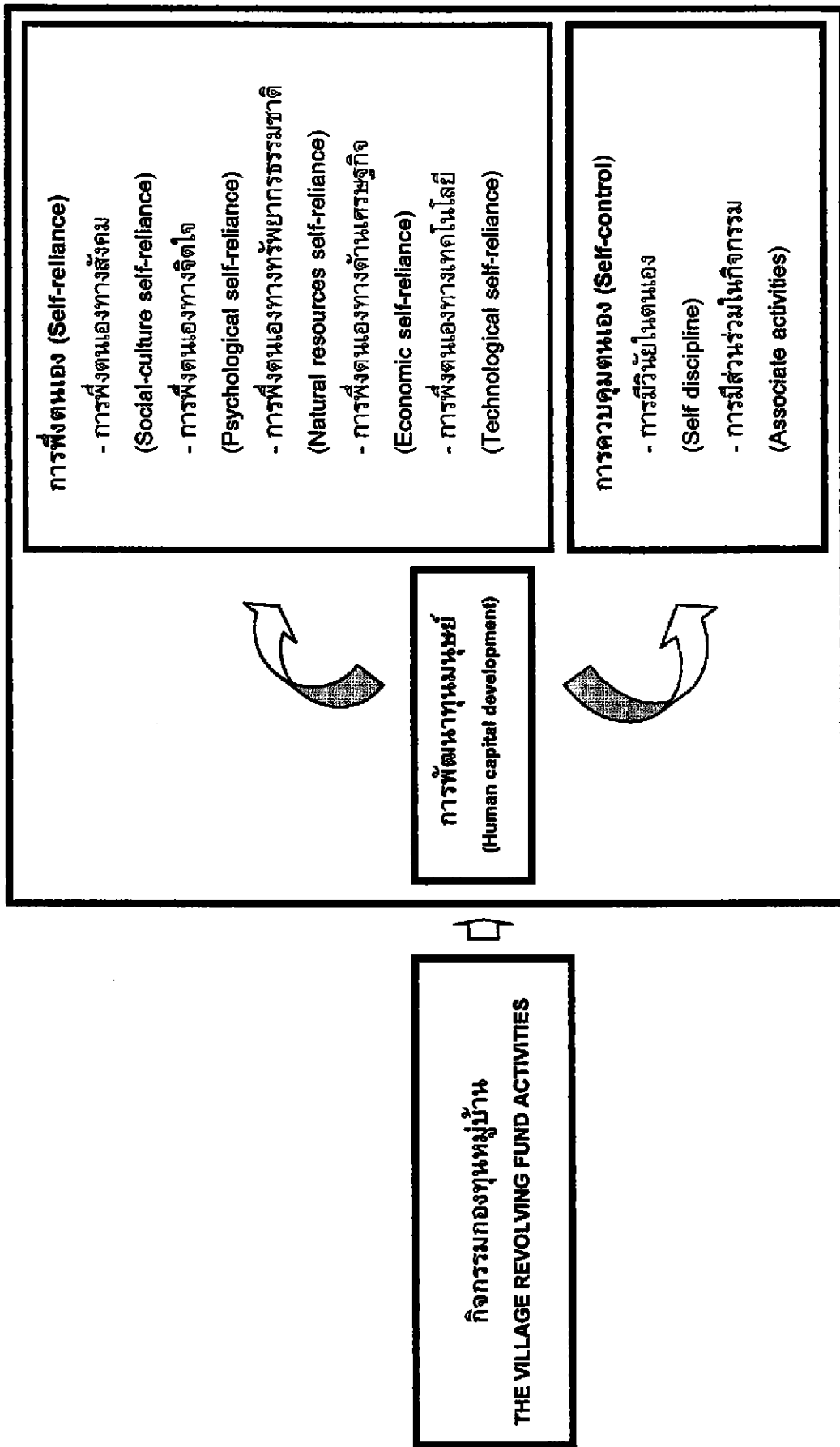
4.2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

หมายถึง การมีส่วนร่วมประชุม เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในกิจกรรม ควบคุมการทำงานของกลุ่ม การแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องจากการดำเนินกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

5. ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

หมายถึง การที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีความรู้และเข้าใจ กระบวนการ ขั้นตอน ในการจัดเวทีประชาคมและวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีประชาคม หลักเกณฑ์การเข้าร่วมประชุม การเลือกคณะกรรมการกองทุน วิธีการเลือก การจัดทำระเบียบข้อบังคับรวมถึงวิธีการกู้เงิน การแนะนำการประกอบอาชีพและการใช้เงินกู้

กรอบแนวคิดในการทำการศึกษาวิจัย

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทุนมนุษย์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพะเยาและหมู่บ้านห้วยเกียง
2. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ทุมนมนุษย์ (Human capital)
4. การควบคุมตนเอง (Self – control)
5. การพึ่งตนเอง (Self-reliance)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพะเยา

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดพะเยา (2544)

1.1 ประวัติความเป็นมา

พะเยาเป็นเมืองเก่าแก่แห่งหนึ่งแห่งลานนาไทย เดิมชื่อ "ภูกามยาว" หรือ "พยาว" ก่อตั้งเมื่อปีพุทธศักราช 1638 โดยพ่อขุนจอมธรรมภักษัตริย์แห่งราชวงศ์ ลีวะจักรราช และเป็นผู้ครองนคร ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 พุทธศักราช 2473 ได้มีการจัดทำการจัดระเบียบการปกครองใหม่และได้รวบรวมหัวเมืองต่างๆให้ขึ้นกับมณฑลส่งผลให้ในปีพุทธศักราช 2475 ได้ยุบตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครทั้งหมดโดยเปลี่ยนเป็นอำเภอ ตำบล ทำให้พะเยาเป็นส่วนหนึ่งในจังหวัดเชียงราย คือ อำเภอพะเยา ต่อมาในปีพุทธศักราช 2520 ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดพะเยา พุทธศักราช 2520 ทำให้อำเภอพะเยามีฐานะเป็นจังหวัดพะเยาเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2520 เป็นจังหวัดที่ 72 ของประเทศไทย

1.2 สภาพทั่วไป

1.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดชายแดน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีขอบเขตอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 องศา 44 ลิบดาเหนือ ถึง 19 องศา 44 ลิบดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 40 ลิบดาตะวันออก ถึง 100 องศา 40 ลิบดาตะวันออก มีระยะห่างจากกรุงเทพฯ โดยประมาณคิดจากระยะทางเดินรถโดยสาร 3 เส้นทาง ดังนี้

กรุงเทพฯ - นครสวรรค์ - กำแพงเพชร - ดาก - ลำปาง - พะเยา ประมาณ 730 กิโลเมตร

กรุงเทพฯ - นครสวรรค์ - พิษณุโลก - อุตรดิตถ์ - แพร่ - พะเยา ประมาณ 690 กิโลเมตร

กรุงเทพฯ - อำเภอดากฟ้า (นครสวรรค์) - พิษณุโลก - อุตรดิตถ์ - แพร่ - พะเยา ประมาณ 687 กิโลเมตร

พื้นที่จังหวัดพะเยา มีขนาดประมาณ 6,335.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,959,412.5 ไร่ จังหวัดพะเยา มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอพวน อำเภอบ้านดง และอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงไชยบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อำเภอกำแพงแสน และอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภองาว จังหวัดลำปาง และอำเภอสอง จังหวัดแพร่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

1.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปล้อมรอบไปด้วยเทือกเขา ทั้งด้านตะวันออก ด้านตะวันตก ด้านใต้ และตอนกลางของจังหวัด เทือกเขาเหล่านี้จะทอดตัวเป็นแนวยาวจากเหนือลงใต้ มีที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูก อยู่สองข้างเทือกเขาและระหว่างลำน้ำ มีเนื้อที่ภูเขาสูงและสูงมากที่สุด ประมาณร้อยละ 47 ของพื้นที่ จังหวัด มีพื้นที่เนินเขาผสมที่ราบ ประมาณร้อยละ 35 และมีที่ราบลุ่มน้อยที่สุด ประมาณร้อยละ 18 เท่านั้น

ระดับความสูงของพื้นที่จังหวัดพะเยา มีความสูงระหว่าง 300 - 1,550 เมตรจากระดับ น้ำทะเลปานกลาง โดยมีเทือกเขาอยู่สูงทางทิศตะวันตก ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณอำเภอเชียงคำ อำเภอปง อำเภอเชียงม่วน ทิศตะวันตกของอำเภอเมืองพะเยา และอำเภอแม่ใจ เทือกเขาเหล่านี้ทอดตัวในแนวเหนือ - ใต้ ขนานไปกับที่สูงตอนกลางที่ค่อยๆ เทลาดลงสู่ที่ราบบริเวณ อำเภอจุน อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ และอำเภอเมืองพะเยา โดยมีเส้นชั้นระดับความสูงไล่ระดับ ตั้งแต่ 300 - 500 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง สำหรับบริเวณที่ราบลุ่มและที่ลุ่ม ระดับตั้งแต่ 500 - 1,000 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง สำหรับที่ลาดเชิงเขาและระดับตั้งแต่ 1,000 - 1,550 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง สำหรับที่ราบสูงและภูเขา เทือกเขาที่สำคัญของจังหวัดพะเยา ได้แก่ เทือกเขาดอยภูลังกา ดอยสันปันน้ำ ดอยแม่สูก ดอยขุนแม่ฝาด ดอยขุนแม่คำ และดอยขุนแม่ต๋อม

ในพื้นที่ของจังหวัดพะเยานี้มีบริเวณที่ราบสูงเป็นพื้นที่ที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณที่ราบสูงตอนกลางของจังหวัดพะเยา ในเขตอำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอปง ที่ประกอบไปด้วยเทือกเขาหลายเทือกเขาอันเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารหลายสาย เทือกเขาที่สำคัญ

ได้แก่ ดอยภูลังกา ซึ่งมีระดับความสูง 1,098 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และดอยสันปันน้ำในเขตอำเภอปง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำยม

นอกจากนี้ หากแบ่งภูมิภาคประเทศตามลักษณะของลุ่มน้ำจะพบได้ว่าจังหวัดพะเยา มีพื้นที่อยู่ ทั้งในเขตลุ่มน้ำโขงและลุ่มน้ำเจ้าพระยา ส่วนที่อยู่ในลุ่มน้ำโขง คือ พื้นที่อำเภอแม่ใจ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอปง (บางส่วน) และอำเภอเชียงคำ ส่วนที่อยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา คือ อำเภอปง (บางส่วน) และอำเภอเชียงม่วน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำยม

1.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดพะเยา หากจำแนกตามระบบของ Koppin แล้ว ถือว่ามีภูมิอากาศแบบ Tropical Wet Dry กล่าวคือ ในฤดูหนาวจะหนาวจัดและในฤดูร้อนก็จะร้อนจัด สภาพอากาศ ของจังหวัดพะเยาแบ่งได้เป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน อุณหภูมิสูงสุด เท่ากับ 38.1 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ฝนตกหนาแน่นในเดือนกันยายน จากสถิติน้ำฝนของจังหวัดพะเยามีฝนตกตลอดปี ประมาณ 942.5 มิลลิเมตร มีวันฝนตก 111 วันต่อปี

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวจัดในเดือนธันวาคม ถึง เดือนมกราคม อุณหภูมิต่ำสุด วัดได้ 10.0 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

1.2.4 การปกครอง และประชากร

จังหวัดพะเยา แบ่งการปกครองเป็น 7 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 64 ตำบล 665 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอและกิ่งอำเภอ ดังนี้ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอจุน อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงม่วน อำเภอดอกคำใต้ อำเภอปง อำเภอแม่ใจ กิ่งอำเภอภูซาง และกิ่งอำเภอภูกามยาว การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย

องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1	แห่ง
เทศบาลเมือง	1	แห่ง
เทศบาลตำบล	11	แห่ง
องค์การบริหารส่วนตำบล	59	แห่ง
สภาตำบล	7	แห่ง

ปี 2543 จังหวัดพะเยามีประชากรทั้งสิ้น 511,616 คน เป็นชาย 253,738 คน คิดเป็นร้อยละ 49.6 เป็นหญิง 257,878 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 ของประชากรทั้งหมด มีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง 20,673 คน หรือ เพียงร้อยละ 4.0 ส่วนที่เหลือ 490,943 คน หรือ

ร้อยละ 96.0 อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลและนอกเขตเทศบาล มีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 149,380 หลังคาเรือน

มีชาวเขาอาศัยอยู่กระจัดกระจายตามบริเวณเทือกเขาสูง ได้แก่ เผ่าเย้า เผ่าแม้ว และเผ่าลีซอ จำนวน 42 หมู่บ้าน โดยกระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ

1.2.5 สภาพด้านเศรษฐกิจและสังคม

อาชีพหลักของประชากร คือ การทำนา พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสง ถั่วเขียวถั่วมัน ถั่วเหลือง พืชผัก หอมแดง ฝ้าย กระเทียม ขิง ยาสูบ ถิ่นจี้และลำไย

การปลูกลำไยส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อใช้แรงงานและบริโภคภายในครัวเรือน การเลี้ยงสัตว์เพื่อการค่านั้นมีไม่มากนัก สัตว์ที่เลี้ยงกันมากได้แก่ ไก่ เป็ด โค สุกรและกระบือ แหล่งประมงที่สำคัญ คือ กว๊านพะเยา อ่างเก็บน้ำแม่ปืม และอ่างเก็บน้ำแม่กา โดยมีสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยา เป็นหน่วยงานที่เพาะพันธุ์ปลาที่สำคัญของพะเยา

การอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น โรงสีข้าว โรงบ่มใบยาสูบ โรงทำขิงดอง ขิงสด ผัก ผลไม้ดอง โรงงานอิฐผลิตดินเผา และคอนกรีต เป็นต้น

1.2.6 ทรัพยากร แหล่งน้ำ และสภาพเศรษฐกิจ

จังหวัดพะเยา มีป่าไม้และทรัพยากรที่มีค่าของจังหวัด ในอดีตมีป่าไม้ครอบคลุมพื้นที่ถึง 3 ใน 4 ของเนื้อที่จังหวัด แต่ปัจจุบันมีป่าไม้เหลือเพียงร้อยละ 38.56 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งมีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณเดิมไปด้วยไม้ที่มีค่าหลายชนิด เช่น ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้มะค่า ชิงชัน ยาง เต็ง รัง เป็นต้น แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดพะเยา คือ " กว๊านพะเยา " เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญที่สุด เกิดจากแม่น้ำสายต่างๆ ทางเทือกเขาด้านตะวันตกของจังหวัด อันได้แก่ ดอยขุนแม่ต๋า ดอยกองหิน ดอยแม่สูก ดอยขุนแม่ฝาด ดอยหลวง และลำน้ำต่างๆ 11 ลำน้ำในเขตอำเภอแม่ใจ ไหลลงสู่กว๊านพะเยาทั้งสิ้น หนองเล็งทราย เป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่รองลงมาจากกว๊านพะเยา และใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูก แม่น้ำยม มีต้นน้ำที่เกิดจากดอยภูลังกาของเทือกเขาผีปันน้ำในเขตท้องที่อำเภอปง ไหลผ่านไปรวมกับแม่น้ำน่าน ที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ความยาวประมาณ 550 กม. และแม่น้ำอิง มีต้นน้ำที่เกิดจากการรวมตัวของลำน้ำสายต่างๆ จากเทือกเขาแม่ต๋า และแม่ต๋อม ในเขตอำเภอเมืองพะเยาไหลผ่านไปรวมแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ความยาวประมาณ 240 กม.

1.2.6 การคมนาคม และขนส่ง

จังหวัดพะเยาใช้เส้นทางคมนาคมทางบกเป็นหลัก โดยมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง กรุงเทพมหานคร และระหว่างอำเภอต่างๆ ได้โดยสะดวกและรวดเร็ว ระยะทางจากอำเภอเมือง ถึง

อำเภอดอกคำใต้	15	กิโลเมตร
อำเภอจุน	48	กิโลเมตร
อำเภอเชียงคำ	76	กิโลเมตร
อำเภอเชียงม่วน	117	กิโลเมตร
อำเภอปง	79	กิโลเมตร
อำเภอแม่ใจ	24	กิโลเมตร
ระยะทางจากจังหวัดพะเยา ถึง		
จังหวัดเชียงราย	94	กิโลเมตร
จังหวัดเชียงใหม่	134	กิโลเมตร
จังหวัดลำปาง	137	กิโลเมตร
จังหวัดแพร่	138	กิโลเมตร

ทางด้านไปรษณีย์ จังหวัดพะเยามีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอยู่ทุกอำเภอ รวม 8 แห่ง

1.2.7 การสาธารณสุขภาค

การไฟฟ้า จังหวัดพะเยาอาศัยโครงการเชื่อมโยงการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ในปี 2543 จังหวัดพะเยามีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า 124,936 ราย

การประปา โครงการข่วยการให้บริการประปาของ การประปาส่วนภูมิภาค ในจังหวัดพะเยา มี 2 แห่ง คือ การประปาพะเยา - ดอกคำใต้ มีโรงกรองน้ำ 2 แห่ง โดยใช้น้ำจากกว๊านพะเยาปัจจุบันให้บริการน้ำสะอาดแก่ชุมชนเมืองพะเยา และอำเภอดอกคำใต้ มีกำลังการผลิตประมาณ 7,708,800 ลูกบาศก์เมตร ในปี 2543 มีจำนวนผู้ใช้น้ำประมาณ 16,297 ราย

การประปาจุน มีการจำหน่ายน้ำ 3 เขต คือ อำเภอจุน ปง และเชียงคำ มีพื้นที่บริการน้ำ 32 ตารางกิโลเมตร

โทรศัพท์ ในจังหวัดพะเยา มีเลขหมายโทรศัพท์ 27,143 เลขหมาย เป็นเลขหมายขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย 12,855 เลขหมาย และ เป็นเลขหมายของบริษัทสัมปทาน 14,288 เลขหมาย เลขหมายที่มีผู้เช่า 24,212 เลขหมาย เป็นขององค์การโทรศัพท์ 11,001 เลขหมาย และเป็นของบริษัทสัมปทาน 13,211 เลขหมาย

1.2.9 การศึกษา

ในปีการศึกษา 2543 จังหวัดพะเยามีสถานศึกษา จำนวน 339 โรงเรียน มีห้องเรียน 3,651 ห้อง มีนักเรียน 89,745 คน มีครู 4,870 คน เฉลี่ยครู 1 คนต่อนักเรียน 18 คน มีวิทยาลัยเทคนิค 1 แห่ง วิทยาลัยการอาชีพ 2 แห่ง ศูนย์ปฏิบัติการวิชาชีพเกษตรกรรม 1 แห่ง วิทยาลัยพยาบาล 1 แห่ง โรงเรียน พระปริยัติธรรมฯ 6 แห่ง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 1

แห่ง สถานศึกษาอาชีวะเอกชน 3 แห่ง จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย 1 แห่ง และมหาวิทยาลัย
นเรศวรวิทยาเขตพะเยา 1 แห่ง

1.2.10 การสาธารณสุข

ในปี 2543 จังหวัดพะเยามีโรงพยาบาล 8 แห่ง มีสถานพยาบาล 1 แห่ง มีเตียง
คนไข้ 897 เตียง แพทย์ 82 คน ทันตแพทย์ 21 คน และพยาบาล 925 คน เจลลี่แพทย์ 1คนต่อ
ประชากร 6,239 คน ทันตแพทย์ 1 คนต่อประชากร 24,363 คน มีสถานอนามัย 94 แห่ง และ
คลินิกทุกประเภท 61 แห่ง

ผลิตภัณฑ์จังหวัด ตามราคาปี จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2536-2541

GROSS PROVINCIAL PRODUCT AT CONSTANT PRICES BY INDUSTRIAL ORIGIN : 1993-1998

(ล้านบาท : Millions Baht)

สาขาการ	2535 (1992)	2536 (1993)	2537 (1994)	2538 (1995)	2539 (1996)	2540p (1997p)	Industrial origin
เกษตรกรรม	2,632.1	2,621.2	2,951.2	3,241.1	3,624.9	3,599.1	Agriculture
กสิกรรม	1,927.0	1,953.0	2,169.0	2,314.0	2,640.0	2,705.0	Crops
ปศุสัตว์	338.0	277.0	310.0	353.0	351.0	380.0	Livestock
ประมง	56.0	49.0	52.0	83.0	57.0	57.0	Fisheries
ป่าไม้	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	1.0	Forestry
บริการทางการเกษตร	93.0	104.0	101.0	112.0	113.0	129.0	Agricultural services
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	218.1	236.2	319.2	379.1	462.9	327.1	Simple agri. processing products
เหมืองแร่และขุดหิน	34.0	89.0	96.0	212.0	336.0	249.0	Mining and quarrying
อุตสาหกรรม	418.1	505.4	622.8	573.5	584.2	629.4	Manufacturing
การก่อสร้าง	602.7	859.9	1,405.7	1,681.3	814.0	604.3	Construction
การไฟฟ้าและการประปา	138.9	149.9	165.1	175.2	171.1	175.6	Electricity and water supply
การคมนาคมและการขนส่ง	379.3	443.0	404.9	519.1	520.4	442.9	Transportation and communication
การค้าส่งและค้าปลีก	2,005.0	2,251.0	2,497.0	2,631.0	2,965.0	2,521.0	Wholesale and retail trade
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	452.0	521.0	580.0	671.0	680.0	762.0	Banking, insurance and real estate
ที่อยู่อาศัย	680.0	727.0	787.0	787.0	784.0	840.0	Ownership of dwellings
การบริหารและป้องกันประเทศ	672.0	969.0	1,065.0	1,163.0	1,165.0	1,258.0	Public administration and defence
การบริการ	1,636.0	1,820.0	2,166.0	2,486.0	2,732.0	3,089.0	Services
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	9,347.3	10,356.4	12,759.6	14,140.3	14,113.6	14,176.0	Gross Provincial Product (GPP)
มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดโดยหัว (บาท)	19,179.0	22,069.0	27,433.0	30,210.0	28,177.0	24,723.0	Per provincial GDP (BAHT)
ประชากร (1000 คน)	489.0	464.6	469.0	460.0	601.0	602.0	Population (1,000 persons)

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

2541p : ตัวเลขเบื้องต้น (ชั่วคราว)

1998p : Preliminary Data

GROSS PROVINCIAL PRODUCT AT CURRENT MARKET PRICES BY PROVINCES IN THE NORTH : 1998

จังหวัด	มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (ล้านบาท) Gross Provincial Product GPP (Million Baht)	รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี (บาท) Per Capita GPP (Baht)	การเรียงลำดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี Per Capita GPP Rankings		Changwat
			ของภาค Of the Region	ลำดับที่ของประเทศ Of the Country	
ภาคเหนือ					Northern
ลำพูน	26,827	61,814	1	21	Lamphun
เชียงใหม่	81,617	56,287	2	25	Chiang Mai
กำแพงเพชร	29,656	43,547	3	39	Kamphaeng Phet
ลำปาง	33,625	43,477	4	40	Lampang
ตาก	15,199	42,813	5	41	Tak
พิษณุโลก	34,092	42,456	6	42	Phisnulok
นครสวรรค์	44,200	40,072	7	44	Nakhon Sawan
อุตรดิตถ์	17,919	38,954	8	47	Uttaradit
อุทัยธานี	11,284	36,516	9	48	Uthai Thani
พิจิตร	20,831	35,915	10	50	Phichit
สุโขทัย	19,469	32,942	11	51	Sukhothai
แม่ฮ่องสอน	5,358	30,968	12	53	Mae Hong Son
เชียงใหม่	33,078	29,746	13	55	Chiang Rai
เพชรบูรณ์	27,315	29,658	14	56	Phetchabun
น่าน	12,588	28,544	15	59	Nan
พะเยา	14,170	28,228	16	61	Phayao
แพร่	12,988	26,416	17	63	Phrae

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.3 ข้อมูลหมู่บ้านห้วยเกียง

สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้านห้วยเกียง (ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจการประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามแบบฟอร์ม กทบ.5 ก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน) มีรายละเอียดดังนี้

หมู่บ้านห้วยเกียง เป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ซึ่งตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยางขาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

หมู่บ้านห้วยเกียงมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 115 ครัวเรือน ประกอบด้วยประชากรทั้งสิ้น 487 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาทิเช่น ทำนา ทำสวน เลี้ยงโค และรับจ้างทั่วไปตามลำดับ

ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม แบ่งออกเป็น ข้าว มะขามหวาน การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกสวนลำไย ซึ่ง ข้าวให้ผลผลิตเฉลี่ย 50 ถัง ต่อไร่ มะขามหวานให้ผลผลิตเฉลี่ย 600 บาท ต่อไร่และลำไยมีผลผลิตเฉลี่ย 800 บาท ต่อไร่ ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมดังกล่าวส่งขายภายในจังหวัดซึ่งผลผลิตนั้นไม่มีการแปรรูปก่อนจำหน่าย รายได้โดยเฉลี่ยของประชากรประมาณ 30,000 บาท ต่อครัวเรือน ต่อปี

2. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1 ความเป็นมาของนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เป็นแหล่งเงิน หมุนเวียนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน พร้อมทั้งรัฐบาลจะจัดให้มีโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชน ได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัย ใหม่ และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศด้วยระบบร้านค้า เครือข่ายและอินเทอร์เน็ต

เจलय แสงอุสาห์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การก่อเกิด การพัฒนาและการนำไปปฏิบัติของนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการทางนโยบายในแง่ของการก่อเกิด การพัฒนาและการนำไปปฏิบัติรวมถึงแนวทางที่ควรแก้ไขปรับปรุงของนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยศึกษาในขอบเขตของเวลาระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2543 ถึง เดือนตุลาคม 2544 ผลการศึกษาพบว่า

การก่อเกิดนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นเป็นการนำนโยบายกองทุนพัฒนาชนบทที่มีและดำเนินการอยู่เดิมมาปรับปรุงแก้ไข โดยพิจารณารูปแบบ โครงสร้างการ

บริหารและการจัดการมาคัดสรรนำสิ่งที่ดีมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดกรอบนโยบายขึ้นมาใหม่ แก้ไขปัญหาที่เคยเกิดขึ้นและป้องกันปัญหาที่อาจจะมีได้อีก

การพัฒนา นโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้พัฒนามาจากนโยบาย “กองทุนพัฒนาชนบท” ที่ได้เริ่มจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกองทุนพัฒนาชนบท พุทธศักราช 2527 วันที่ 4 ธันวาคม 2527 ซึ่งมีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาสาระและมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานรับผิดชอบมาหลายครั้ง จากการศึกษาพบความแตกต่างที่สำคัญของนโยบายฯ นี้ กับนโยบาย เดิม 4 ประการ คือ

1. นโยบายนี้มอบเงินทุนให้แก่ทุกหมู่บ้าน อย่างเท่าเทียมกันตามเขตการปกครอง คือ หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท
2. มอบอำนาจให้ประชาชนในหมู่บ้านบริหารกองทุนนี้กันเอง ตามหลักประชาธิปไตย ในรูปแบบของคณะกรรมการกองทุน
3. ให้คณะกรรมการกองทุนแต่ละหมู่บ้านบริหารเงินด้านจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิก กองทุนโดยผ่านระบบบัญชีเท่านั้น ไม่ให้มีเงินผ่านคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ต่างๆ รวมทั้ง การรับชำระหนี้เงินกู้ด้วย
4. เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่เป็นเพียงที่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำและเสนอแนะการดำเนินงานเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจแทนกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง

ส่วนด้านการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นมีการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน เป็นสำคัญ มีการจูงใจ การใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม และการบริหารจัดการโดยการสร้างทีมงาน มากกว่าการมุ่งใช้การควบคุม

2.2 สาธารณประโยชน์ของนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2.1 ความหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ กองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายรัฐบาลโดย รัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ กองทุน คือ

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นกองทุนรวมในระดับชาติเพื่อ จัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ กองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อเริ่มก่อตั้งจะได้เงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประมาณ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองบริหารจัดการ

2.2.2 นโยบาย

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

2.2.3 ประโยชน์

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน และชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

2.2.4 วัตถุประสงค์

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่ายการบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. กระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2.2.5 หลักการจัดสรรเงิน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติมีหลักการในการจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ดังนี้

1. ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
2. ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านความรู้ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน
3. ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยสมาชิก
4. ความพร้อมของการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2.2.6 การเตรียมความพร้อม

ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง จะต้องร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ตามขั้นตอน ดังนี้

2.2.6.1 สร้างจิตสำนึก และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

สร้างจิตสำนึกร่วมกันของประชาชน ในการเป็นเจ้าของกองทุนที่จะต้องร่วมกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ทราบนโยบาย กลไก แนวทางการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง

สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ และบริหารจัดการกองทุน เริ่มจากร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2.2.6.2. เลือกสรรคนดีเป็นกรรมการกองทุน

จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนจำนวน 15 คน ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังนี้

องค์ประชุมของเวทีชาวบ้าน คือจำนวนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้าน หรือชุมชนเมืองร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง

เลือกคณะกรรมการกองทุน ในช่วงเวลาที่คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน และชุมชนเมืองกำหนด

เลือกคนดีมีความรู้ ประสบการณ์ อีกทั้งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

คุณสมบัติคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1. ประชาชนร่วมกันคัดเลือกคนดีและมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ เป็นคณะกรรมการกองทุนเพื่อบริหารกองทุนของประชาชน
2. เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนมาไม่น้อยกว่า 2 ปี
3. เป็นผู้มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
4. เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบเสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่ติดการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่มีประวัติเสียด้านการเงินและยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย
5. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไร้ความสามารถ
6. ไม่เคยรับโทษจำคุก เว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาท
7. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือไม่เคยกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
8. ไม่เคยถูกไล่ออก หรือให้ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
9. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
10. ไม่เคยถูกให้ออกจากคณะกรรมการกองทุน ด้วยมติของคณะกรรมการหรือมติของสมาชิก

2.2.7 จัดทำระเบียบข้อบังคับ

เมื่อดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุน และประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน (กตিকা)กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองตนเอง โดยมีแนวทางดังนี้

1. ประเด็นที่ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด คือ
2. วงเงินกู้ยืมรายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท หากเกินต้องให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท
3. ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกินหนึ่งปี
4. ประเด็นอื่น ๆ คณะกรรมการกองทุนโดยความเห็นชอบของสมาชิกเป็นผู้กำหนด

2.2.8 การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุน (กตีกา) และสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาวางไว้ เช่น

- การรับสมาชิก
- การระดมทุน
- การจัดทำระบบบัญชี
- การจัดระบบตรวจสอบ
- การมอบหมายภารกิจ ความรับผิดชอบกรรมการ
- อื่น ๆ

2.2.9 การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล

เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว สามารถขอรับการ จัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.2.9.1 การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2.2.9.1.1 จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ. 2 จากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ

2.2.9.1.2 ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน

2.2.9.1.3 เปิดบัญชีกับธนาคาร

2.2.9.2 การประเมินความพร้อมกองทุน

2.2.9.2.1 การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

2.2.9.2.2 คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน

2.2.9.2.3 ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุน ของคณะกรรมการกองทุน

2.2.9.2.4 ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน

2.2.9.2.5 การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการ กองทุน

2.2.9.2.6 การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของ กองทุน

2.2.9.2.7 การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

2.2.9.3 รับเงินจัดสรร

เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติอนุมัติเงินจัดสรรตามผลการประเมินความพร้อมแล้ว จะแจ้งให้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองทราบ เมื่อกองทุนได้รับแล้วให้ติดต่อธนาคารเพื่อทำหลักฐานการรับเงินจัดสรร โดยมีเอกสารดังต่อไปนี้

2.2.9.3.1 สมุดบัญชีเงินฝากของกองทุน

2.2.9.3.2 มติที่ประชุม ซึ่งเห็นชอบและมอบหมายให้คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้มีอำนาจในการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคารไปแสดงต่อธนาคารฯ และมติดังกล่าวต้องให้ประธานกรรมการของกองทุนลงนามกำกับ และรับรองสำเนาครบทุกหน้า

2.2.9.3.3 บัตรประจำตัวประชาชนของคณะกรรมการกองทุน

2.2.10 เมื่อไม่ผ่านการประเมินความพร้อม

กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองใดที่ได้รับแจ้งว่าไม่ผ่านการประเมินความพร้อม ให้ดำเนินการเตรียมความพร้อมเรื่องต่าง ๆ ตามที่ได้รับแจ้งผลการประเมินความพร้อม โดยมีแนวทางและวิธีการดังนี้

2.2.10.1 แนวทางการเตรียมความพร้อม คณะกรรมการกองทุน ร่วมกับสมาชิกเตรียมความพร้อมตามแนวทางดังนี้

2.2.10.1.1 โดยร่วมมือและช่วยเหลือกันเองในหมู่บ้าน

2.2.10.1.2 ขอความช่วยเหลือจากกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง ที่ผ่านการประเมินความพร้อมแล้ว

2.2.10.1.3 ขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและอำเภอเพื่อการผสมผสานกันทั้ง 3 แนวทาง

2.2.10.2 วิธีการเตรียมความพร้อม คณะกรรมการกองทุน ดำเนินการเพื่อให้เกิดความพร้อมด้วยวิธีดังนี้

2.2.10.2.1 สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่บ้านหรือชุมชน โดยการใช้เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนอื่นที่ผ่านการประเมินความพร้อมแล้วเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

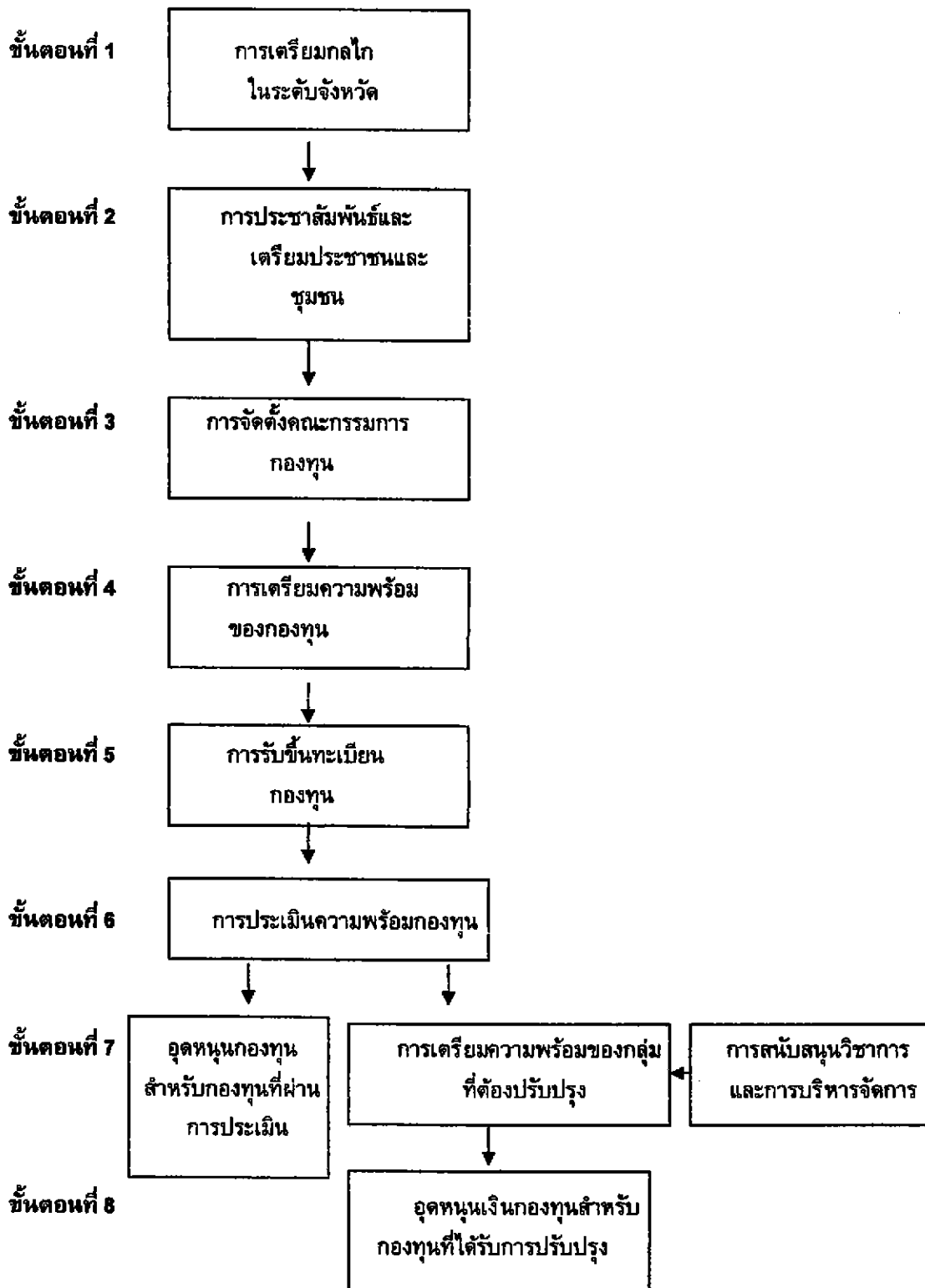
2.2.10.2.2 การสนับสนุนความรู้ด้านวิชาการและการจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและอำเภอ

2.2.10.3 เมื่อมีความพร้อมแล้ว

คณะกรรมการกองทุนแจ้งคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ เพื่อมาติดตามตรวจสอบ และรายงานคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จะโอนเงินเข้ากองทุน เมื่อได้รับรายงานจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด

ซึ่งขั้นตอนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถแสดงได้ตาม แผนภูมิดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงานของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ที่มา : เฉลย แสงอุส่าห์ (2544 : 78)

2.3 กิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

สุมลมาลย์ เตียวโป (2545 : 23-33) ได้ทำการรวบรวมเอกสารและแยกกิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านเป็นกิจกรรมก่อนดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและกิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ดังมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 กิจกรรมก่อนเริ่มดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

2.3.1.1 ขั้นตอนการจัดเวทีประชาคมในวาระเริ่มแรก มีขั้นตอนดังนี้

2.3.1.1.1 ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละ 1 คน

2.3.1.1.2 เปิดเวทีชาวบ้าน ชี้แจง ทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อม

2.3.1.1.3 ดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุน

2.3.1.1.4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามระดับอำเภอ เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำสนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยดี ความโปร่งใสบริสุทธิ์ยุติธรรม

2.3.1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านวาระเริ่มแรก ดังนี้

2.3.1.2.1 เปิดเวทีชาวบ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละ 1 คน

2.3.1.2.2 ชี้แจง ทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อม

2.3.1.2.3 องค์ประชุมของเวทีชาวบ้าน คือ หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน

2.3.1.2.4 ร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง

2.3.1.2.5 ดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุน

2.3.1.2.6 เลือกคนดี มีความรู้ มีประสบการณ์ มีความเสียสละที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม

2.3.1.3 การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน ประเด็นที่ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด ดังนี้

2.3.1.3.1 วงเงินกู้รายหนึ่งไม่เกิน 2 หมื่นบาท หากเกินต้องให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

2.3.1.3.2 ระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ยืมไม่เกิน 1 ปี ประเด็นอื่นๆ คณะกรรมการกองทุนโดยเห็นชอบของสมาชิกเป็นผู้กำหนด

2.3.1.4 คุณสมบัติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ประกอบด้วยบุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้น และมีคุณสมบัติและไม่ต้องห้ามตามข้อบังคับของกองทุน

2.3.1.5 ขั้นตอนการรับรองสถานภาพของกองทุนหมู่บ้าน

- 2.3.1.5.1 การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 2.3.1.5.2 คณะอนุกรรมการ ระดับอำเภอเข้าร่วมสังเกตการณ์ให้
คำปรึกษาแนะนำและบันทึกแบบ กทบ.1
- 2.3.1.5.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียน ตาม
แบบ กทบ. 2 ต่อธนาคารออมสิน หรือ ธกส. ในกรณีที่ไม่มีธนาคารออมสินตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอ
- 2.3.1.5.4 ธนาคารสาขาส่งแบบ กทบ.3 ให้กับธนาคารสาขาจังหวัด
- 2.3.1.5.5 ธนาคารสาขาจังหวัดส่งแบบ กทบ.3 ให้คณะอนุกรรมการ
ระดับจังหวัด
- 2.3.1.5.6 ธนาคารสาขาจังหวัดส่งแบบ กทบ.3 ให้ธนาคารสำนักงาน
ใหญ่
- 2.3.1.5.7 ธนาคารสำนักงานใหญ่ส่งแบบ กทบ.3 ให้คณะกรรมการ
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2.3.1.5.8 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติประกาศ
รับรองสถานภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามแบบ กทบ.4 และ กทบ.4/1
- 2.3.1.6 ขั้นตอนการประเมินความพร้อม และการจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้าน
ประกอบด้วยประเด็นที่ต้องประเมินดังนี้
- 2.3.1.6.1 กระบวนการคัดสรรเป็นไปตามระเบียบที่วางไว้
- 2.3.1.6.2 คุณสมบัติกรรมการ ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมือง
- 2.3.1.6.3 ความรู้ประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารกองทุนของ
คณะกรรมการ
- 2.3.1.6.4 มีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
- 2.3.1.6.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.3.1.6.6 สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบที่ครบถ้วน
- 2.3.1.6.7 มีการเปิดบัญชีเงินฝากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.3.1.7 การประชุมของกองทุนหมู่บ้าน
- 2.3.1.7.1 ต้องมีกรรมการประชุมเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการ
กองทุนทั้งหมดที่มีอยู่ในขณะนั้น
- 2.3.1.7.2 การประชุมใหญ่สามัญประจำปีของผู้ถือหุ้นดำเนินการอย่าง
น้อยปีละ 1 ครั้ง ภายในกำหนด 15 วัน หลังจากกรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่ง

2.3.1.7.3 การเรียกประชุมวิสามัญ เมื่อมีเหตุการณขอมติ หรือขอความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกภายใน 15 วัน นับจากการได้รับการร้องขอเป็นหนังสือสมาชิกซึ่งเข้าชื้อกันจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

2.3.1.7.4 ในการประชุมสมาชิกต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

2.3.1.7.5 หากสมาชิกไม่สามารถเข้าประชุมได้ ต้องมอบอำนาจเป็นหนังสือให้บุคคลอื่นๆ มาแทนได้ แต่ผู้รับมอบอำนาจจะรับมอบจากสมาชิกเกินกว่าหนึ่งรายมิได้

2.3.1.7.6 หากการประชุมสมาชิกคราวใดมีสมาชิกมาไม่ครบองค์ประชุม จะต้องนัดประชุมอีกครั้ง ภายใน 15 วัน นับจากวันนัดประชุมครั้งแรก ในการประชุมคราวหลัง ถ้ามิใช่เป็นการประชุมสามัญประจำปี เมื่อสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมดก็ให้ถือว่าเป็นองค์ประชุม

2.3.2 กิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

2.3.2.1 โครงสร้างและหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.3.2.2 ขั้นตอนการอนุมัติเงินยืมให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

2.3.2.2.1 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านยื่นคำขอกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.3.2.2.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติตามคำขอกู้ของสมาชิกกองทุน

2.3.2.2.3 ในกรณีที่ไม่อนุมัติจะแจ้งต่อสมาชิกกองทุน ทบทวนในจุดบกพร่องของคำขอกู้

2.3.2.2.4 ในกรณีอนุมัติ จะแจ้งแก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทราบ

2.3.2.2.5 สมาชิกกองทุนทำสัญญากับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

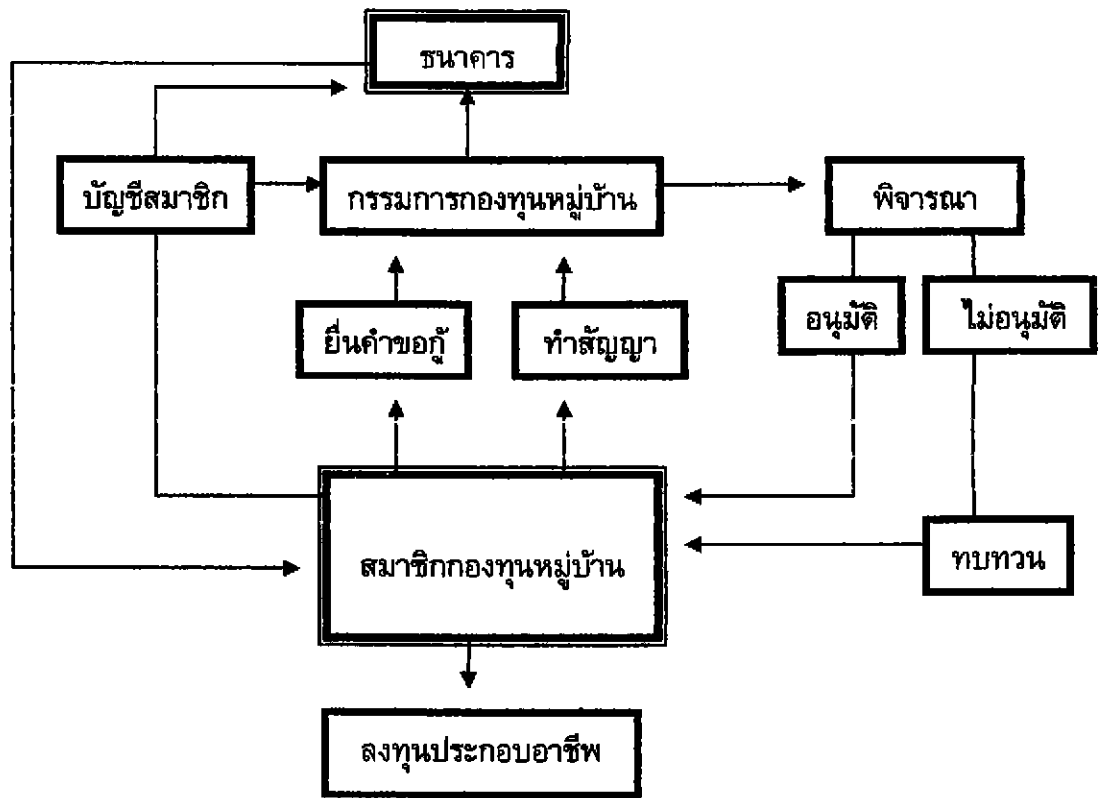
2.3.2.2.6 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินพร้อมบันทึกความเห็นในแบบคำขอยืม แจ้งให้ธนาคารสาขาทราบ

2.3.2.2.7 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร

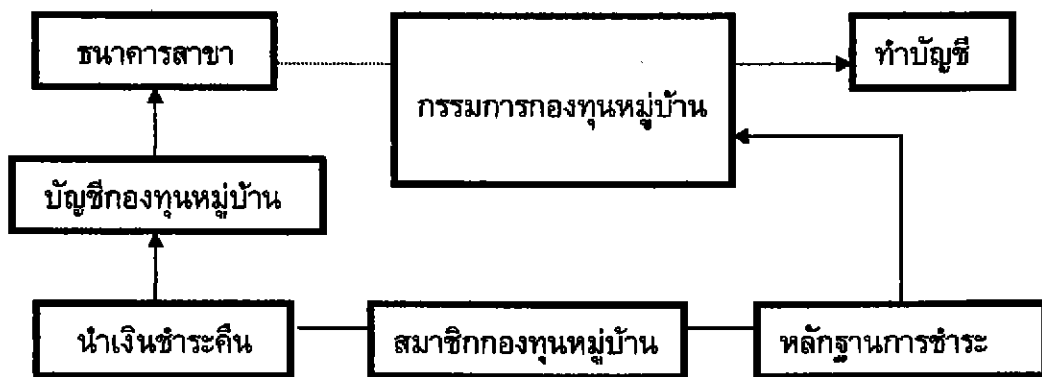
2.3.2.2.8 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แจ้งเลขที่บัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทราบ

2.3.2.2.9 ธนาคารสาขาอำเภอ โอนเงินเข้าบัญชีสมาชิกกองทุน

2.3.2.2.10 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ

2.3.2.3 ขั้นตอนการชำระเงินยืมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

2.3.2.4 ระบบการติดตาม การตรวจสอบ การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

2.3.2.4.1 การตรวจสอบภายใน

องค์กร ผู้นำท้องถิ่น

2.3.2.4.1.1 กลไกการติดตาม โดยคณะกรรมการกองทุน ผู้แทนกลุ่ม

2.3.2.4.1.2 การติดตามตรวจสอบ 2 ลักษณะ

- การบริหารการจัดการกองทุนและบัญชี

- สมาชิกผู้กู้ยืม

2.3.2.4.1.3 จัดประชุมสมาชิกเพื่อรายงานการติดตามผล ตรวจสอบ

ทุกเดือน

2.3.2.4.2 ระบบติดตามตรวจสอบภายนอก

/ อำเภอ

2.3.2.4.2.1 บทบาท คณะอนุกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ระดับจังหวัด

2.3.2.4.2.2 ประเด็นการติดตามตรวจสอบ

- การจัดการองค์กร

- ความโปร่งใสในการบริหารการจัดการ

- ปัญหาด้านวิชาการและการจัดการ

2.3.2.4.2.3 มีการติดตาม / ตรวจสอบ และรายงานเป็นไตรมาส

2.3.2.4.3 ประเมินผล

ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาชุมชน

2.3.2.4.3.1 บทบาทขององค์กรอิสระ ได้แก่ สถาบันการศึกษา

2.3.2.4.3.2 ประเด็นการประเมินผล

- การใช้เงินตามวัตถุประสงค์

- การบริหารการจัดการ การจัดการองค์กรหมู่บ้าน การจัดทำบัญชี

การกระจายของผู้ใช้ประโยชน์จากกองทุน

- ผลการดำเนินงาน

- ผลการวิเคราะห์

- ข้อเสนอแนะ

2.3.2.4.3.3 การรายงานผล การประเมินผล รอบ 6 เดือน และทุก

12 เดือน

2.3.2.5 ขั้นตอนการตรวจสอบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

น้อยเดือนละ 1 ครั้ง

2.3.2.5.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จัดทำบัญชีของกองทุนอย่าง

- 2.3.2.5.2 แจ้งบัญชีของกองทุนให้สมาชิกทราบ
- 2.3.2.5.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดทำสรุปผลการดำเนินงานประจำปีรายงานต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- 2.3.2.5.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสมาชิกกองทุน จัดให้มีระบบตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการบริหารการจัดการเงิน การบัญชีและการพัสดุ
- 2.3.2.5.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ตรวจสอบกองทุน
- 2.3.2.5.6 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จัดทำรายงานการเงินส่งให้ผู้ตรวจสอบกองทุนภายใน 30 วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี
- 2.3.2.5.7 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชี เพื่อทำหน้าที่ประเมิน
- 2.3.2.5.8 ผู้ตรวจสอบบัญชี จัดทำบันทึกรายงานผลการตรวจบัญชี ต่อคณะกรรมการกองทุนและเผยแพร่ต่อสมาชิกกองทุน และสาธารณชน
- 2.3.2.6 การจัดทำบัญชีและตรวจสอบกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีการจัดทำและตรวจสอบดังนี้
- 2.3.2.6.1 จัดทำบัญชีกองทุน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และแจ้งให้สมาชิกทราบ
- 2.3.2.6.2 จัดทำสรุปผลการดำเนินงานประจำปี รายงานต่อคณะกรรมการอย่างน้อย 1 ปี ปีละ 1 ครั้ง
- 2.3.2.6.3 จัดให้มีการตรวจสอบระบบภายใน เกี่ยวกับการบริหารการจัดการ การเงิน และพัสดุ (โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นหลัก)
- 2.3.2.6.4 แต่งตั้งผู้ตรวจสอบกองทุน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารการจัดการกองทุนและดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน
- 2.3.2.6.5 การจัดทำงบรายงานการเงินและส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีภายใน 30 วันนับแต่สิ้นปีทางบัญชีของทุกปี
- 2.3.2.6.6 คณะกรรมการกองทุน
- แต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีกองทุนเพื่อทำหน้าที่ประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของกองทุน
  - ทำบันทึกรายงานผลการตรวจสอบบัญชีต่อคณะกรรมการกองทุน
  - จัดพิมพ์เผยแพร่ต่อสมาชิกและสาธารณชน

2.3.2.7 การส่งเสริมอาชีพ

2.3.2.7.1 วิเคราะห์อาชีพ กรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องวิเคราะห์ได้ว่า อาชีพอะไรที่เป็นที่ต้องการของตลาด ไม่ใช่ดูความถนัดหรือความอยากทำของสมาชิกแต่อย่าง เดียว แต่ต้องดูความต้องการของลูกค้า ซึ่งอาจทำได้โดยการสอบถาม สังเกต แล้วพิจารณา ตัดสินใจว่าเป็นอาชีพที่น่าลงทุนเพราะมีโอกาสขายได้และมีกำไร เพราะลูกค้าต้องการ

2.3.2.7.2 เสนออาชีพหลายๆ อาชีพ อย่างหลากหลายเพื่อทางเลือก ให้แก่สมาชิก ซึ่งมีความสนใจและมีความชอบไม่เหมือนกัน แต่ต้องพิจารณาความถนัดของ สมาชิกและช่องทางการตลาดด้วย

2.3.2.7.3 การวิเคราะห์ตลาด

2.4 ปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการบริหารการจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง (เจดย แสงอุส่าห์, 2544 : 151 – 153) มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ

2.4.1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.4.1.1.1 มีประสบการณ์ในการดำเนินงานกองทุนอื่นๆ ที่มีอยู่แล้วใน หมู่บ้านที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และสามารถประยุกต์แนวทางไปใช้กับการดำเนินงานของ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้

2.4.1.1.2 มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน

2.4.1.1.3 มีการเสียสละการทำงานเพื่อส่วนรวม

2.4.1.1.4 มีที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีภูมิสำเนาอยู่ภายในหมู่บ้าน เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเป็น อย่างดี

2.4.1.1.5 จัดให้มีการสนับสนุนและแนะแนวการประกอบอาชีพโดยมี การจัดฝึกอบรมสัมมนาศึกษาดูงานและเสนอแนะอาชีพที่สร้างรายได้เป็นจุดสาคิตแก่สมาชิกและ ประชาชนทั่วไป

2.4.1.1.6 มีวัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายที่เอื้อ ทำให้การบริหารงาน เป็นไปอย่างรวดเร็ว

2.4.1.1.7 มีมติที่ประชุมคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนในการ ตัดสินใจ ดำเนินงานเพื่อเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2.4.1.1.8 มีการประชาสัมพันธ์และประชุมคณะกรรมการและสมาชิก เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการโอนเงินกองทุนอยู่ตลอดเวลาโดยมีการจัดลำดับการกู้ยืมของ สมาชิกและเอกสารต่างๆพร้อมแบบตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางแก่สมาชิก

2.4.1.1.9 การจัดทำแผนและขั้นตอนในการดำเนินงานของ คณะกรรมการที่ชัดเจน

2.4.1.2 กฎระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องมีกฎระเบียบที่ชัดเจน ทุกคนเข้าใจยอมรับ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ชัดเจน

2.4.1.3 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.4.1.3.1 สมาชิกมีความสามัคคีและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในการ ดำเนินงาน

2.4.1.3.2 สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ หลักการและ กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างดี

2.4.1.3.3 สมาชิกได้รับการฝึกอบรมสัมมนาและศึกษาดูงาน ด้านการ ประกอบอาชีพ จากสถานที่ต่างๆ ได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ รู้กลไกตลาดภายนอกหมู่บ้าน

2.4.1.3.4 สมาชิกมีประสบการณ์ในการใช้เงินจากกองทุนหมู่บ้านอื่น

2.4.1.4 กระบวนการบริหารจัดการ

2.4.4.1 มีการจัดทำแผนและขั้นตอนการดำเนินงานของคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านที่ชัดเจน

2.4.4.2 มีการจัดเก็บข้อมูลสมาชิกและจัดทำระเบียบการจัดลำดับ สมาชิกเพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติเงินกู้

2.4.4.3 มีการเตรียมข้อมูลด้านอาชีพเพื่อส่งเสริมอาชีพสมาชิก

2.4.4.4 มีการนำเสนออาชีพที่สามารถสร้างรายได้เพื่อเป็นจุดสาธิตแก่ สมาชิกและประชาชนทั่วไป

2.4.4.5 มีการจัดเตรียมเอกสารต่างๆ พร้อมตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทาง แก่สมาชิก

2.4.4.6 มีวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือในการดำเนินงานอย่างครบถ้วน

2.4.4.7 มีการใช้มติที่ประชุม เวทีคณะกรรมการและสมาชิกในการ ตัดสินใจดำเนินงานเพื่อเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2.4.4.8 มีการติดตามและสนับสนุนการใช้เงินยืมของสมาชิกอย่าง ใกล้ชิด

2.4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ

2.4.2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.4.2.1.1 ไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานกองทุนอื่นๆ มาก่อน หรือมีประสบการณ์น้อยไม่สามารถกำหนดวิธีการและขั้นตอนในการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการโอนเงินไว้ล่วงหน้าได้

2.4.2.1.2 คณะกรรมการมีความขัดแย้งกันในการดำเนินแนวทางวิธีการ และรูปแบบการบริหารงาน

2.4.2.1.3 คณะกรรมการเคยชินกับการพึ่งพาภาคราชการ ไม่กล้าตัดสินใจดำเนินการเอง

2.4.2.1.4 ขาดความมั่นใจหรือลังเลในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้

2.4.2.1.5 มีที่ปรึกษาหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ต่างถิ่น ทำให้ไม่สามารถให้คำแนะนำใกล้ชิด

2.4.2.2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

2.4.2.2.1 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่ครอบคลุมและขาดความชัดเจนในสาระสำคัญ

2.4.2.2.2 หมู่บ้านที่กำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติค่อนข้างมากมายหลายขั้นตอน ยากต่อการปฏิบัติ เช่น ให้ผู้ค้าประกันหลายคน เป็นต้น

2.4.2.3 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.4.2.3.1 สมาชิกไม่กระตือรือร้น ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ชัดเจน

2.4.2.3.2 สมาชิกบางส่วนมีภาระหนี้สินอยู่กับกองทุนอื่น หรือสถาบันการเงินต่างๆ ทำให้ไม่มั่นใจในการกู้ยืมเงิน

2.4.2.3.3 สมาชิกบางส่วนเห็นว่าวงเงินที่หมู่บ้านจัดสรรให้กู้หรือวงเงินขั้นสูงไม่เพียงพอต่อการลงทุนประกอบอาชีพ

2.4.2.4 กระบวนการบริหารจัดการ

2.4.2.4.1 หมู่บ้านมีการจัดทำแผนและขั้นตอนปฏิบัติงานไม่ชัดเจน

2.4.2.4.2 มีแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพของสมาชิกในหมู่บ้านมีน้อย

2.4.2.4.3 ไม่มีผู้รู้ด้านการบัญชีและไม่มีผู้ช่วยเหลือ ต้องรอการอบรมจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับ จังหวัด อำเภอ ก่อน จึงจะดำเนินการเอกสารต่างๆ

2.4.2.4.4 มีวัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการบริหารการจัดการไม่เพียงพอ

2.4.2.4.5 สมาชิกเสนอโครงการล่าช้าและไม่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่จะใช้เงินลงทุนได้และบางอาชีพต้องรอช่วงฤดูกาล

2.4.2.4.6 ธนาคารสาขาบางแห่งต้องรับผิดชอบกองทุนหมู่บ้านจำนวนมากและต้องบริการลูกค้าของธนาคารทั่วไปด้วย ทำให้ไม่สามารถโอนเงินให้สมาชิกได้อย่างรวดเร็ว

2.5 ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านบ้านห้วยเกียง

อาศัยมติที่ประชุมหมู่บ้านครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 5 เดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2544 จึงได้กำหนดข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงดังนี้

ข้อ 1 ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง พุทธศักราช 2544"

ข้อ 2 ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม พุทธศักราช 2544 เป็นต้นไป

หมวดที่ 1

วัตถุประสงค์

กองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้
2. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ พัฒนาบุคคล ครอบครัวและสังคมโดยทั่วไป
4. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกขยัน ประหยัดและอดออม
5. เพื่อส่งเสริมประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

สามารถอยู่ดีกินดี

6. เพื่อสนองเจตนารมณ์ของรัฐบาลในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้มั่นคง

หมวดที่ 2

ว่าด้วยคุณสมบัติของสมาชิก

1. ตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องที่ หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยางขาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยามาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. เป็นผู้มีความประพฤติดีและนิสัยดีงามไม่บกพร่องในศีลธรรมอันดี
3. เป็นผู้เห็นชอบในวัตถุประสงค์หรือกองทุนหมู่บ้าน
4. เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้ที่หัวหน้าครอบครัวมอบหมายและบรรลุนิติภาวะแล้ว
5. เป็นองค์กรหรือกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน
6. เป็นผู้ไม่ถูกออกหรือลาออกจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในหมู่บ้าน

หมวดที่ 3

ว่าด้วยการสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ผู้ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิก ต้องยื่นใบสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้วยตนเอง
2. ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจะต้องชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้ารายละ 20 บาท พร้อมใบสมัคร (ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ถือเป็นรายได้ของกองทุน ผู้สมัครจะเรียกคืนไม่ได้ไม่ว่าด้วยกรณีใดๆ)
3. เงินค่าธรรมเนียมแรกเข้าคณะกรรมการมีอำนาจใช้จ่ายในการซื้อวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

หมวดที่ 4

ว่าด้วยการขาดจากสมาชิกภาพ

1. ตาย
2. ลาออก
3. วิกลจริตหรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ
4. ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย
5. ผิดการชำระหนี้ การกู้ยืมและชำระหนี้ของกองทุน
6. ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับใช้กองทุน

หมวดที่ 5

ว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน

1. คณะกรรมการกองทุน ต้องออกใบสำคัญรับเงินทุกครั้งที่มีการรับเงิน และใช้ใบสำคัญรับเงินเล่มเดียวกันในการรับเงินทุกประเภท
2. การจ่ายเงินทุกครั้งต้องลงใบสำคัญจ่ายเป็นหลักฐานและเก็บไว้เพื่อประโยชน์ต่อการตรวจสอบ
3. การจ่ายเงินให้จ่ายเฉพาะกิจการภายในขอบเขตของวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านเท่านั้น
4. การจ่ายเงินจำนวนไม่มากและจำเป็นต้องจ่าย เช่น ค่าดำเนินงาน ค่าเอกสารธุรการกองทุนให้จ่ายเงินสดในมือที่กำหนดให้เก็บรักษาไว้ได้ไม่เกิน 2,000 บาท (สองพันบาท) โดยการอนุมัติของประธานกรรมการกองทุนแล้วลงบัญชีรายจ่ายประจำเดือน
5. การจ่ายเงินจากดอกผลหรือรายได้จากกองทุนให้จ่ายดังกรณีต่อไปนี้
  - 5.1 สนับสนุนกิจกรรมกลุ่มอาชีพ
  - 5.2 สนับสนุนงานสาธารณประโยชน์ภายในชุมชน
  - 5.3 สนับสนุนทุนการศึกษาบุตรสมาชิก

5.4 จ่ายเป็นค่า วัสดุอุปกรณ์ ค่าใช้สอยเกี่ยวเนื่องด้วยกิจกรรมของกองทุน

หมวดที่ 6

ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุน

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ต้องมาจากการเลือกตั้งจากสมาชิกและราษฎรภายในหมู่บ้าน
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องอยู่ในวาระ 2 ปี เว้นไว้แต่จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาใหม่
3. คณะกรรมการกองทุนต้องจัดระบบกองทุน บัญชี และตรวจสอบการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พุทธศักราช 2544

หมวดที่ 7

ว่าด้วยการจัดทำระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

ให้คณะกรรมการกองทุน จัดให้มีระบบบัญชีและหลักฐานทางบัญชีดังนี้

- 1 ใบสำคัญจ่ายเงินใบสำคัญรับเงิน
- 2 บัญชีเงินสดแยกประเภท
- 3 ทะเบียนคุมเงินกองทุนหมู่บ้าน
- 4 ทะเบียนรายชื่อการออมของสมาชิกกองทุน
- 5 ทะเบียนเงินกู้
- 6 แบบคำร้องขอกู้
- 7 สัญญาเงินกู้
- 8 หลักฐานการส่งเงินกู้ของสมาชิก

หมวดที่ 8

ว่าด้วยดอกเบี้ยเงินกู้และค่าปรับ

1. ดอกเบี้ยเงินกู้ ให้กองทุนหมู่บ้านเรียกดอกเบี้ยเงินกู้จากสมาชิกผู้กู้เงินในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี โดยคำนวณตามเงินต้นคงเหลือเป็นรายวันตั้งแต่วันถัดจากรับเงินกู้จนถึงวันชำระคืนกู้เสร็จสิ้น
2. ในกรณีที่สมาชิกผู้กู้ไม่ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนดในหนังสือสัญญาเงินกู้ ให้กองทุนเรียกค่าปรับเงินต้นส่วนที่ไม่ได้ชำระตามกำหนดนั้นในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี นอกเหนือจากอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดในข้อ 1 โดยคำนวณเป็นรายวันตั้งแต่วันผิดสัญญาเป็นต้นไปจนถึงวันชำระ

หมวดที่ 9

ว่าด้วยการควบคุมหลักประกันและการเรียกคืนเงินกู้

1. สมาชิกประสงค์จะขอกู้เงิน ต้องเสนอคำร้องขอกู้เงินและโครงการที่จะกู้ต่อ คณะกรรมการกองทุนพร้อมกับเสนอหลักฐานดังนี้
  - 1.1 คำร้องขอกู้
  - 1.2 แผนการใช้เงินดำเนินธุรกิจ
2. สมาชิก 1 คน จะต้องกู้ได้ไม่เกิน 20,000 บาท ยกเว้นสมาชิกที่เป็นองค์กรหรือกลุ่มอาชีพที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาเพิกถอนเงินกู้ตามเห็นสมควรแต่ต้องไม่เกิน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาท)
3. การชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณากำหนดให้ผู้ส่งคืนเงินกู้ เป็นรายงวดหรือรายเดือนหรือรายปีอยู่ที่การพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 12 เดือน

3. ทุนมนุษย์ (Human capital)

กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งต่อตนเอง ต่อสังคมหรือประเทศชาติและโลกนั้น ล้วนมาจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ซึ่งการกระทำของมนุษย์นั้นอาจจะนำไปสู่การสร้างสรรคหรือทำลายก็ขึ้นอยู่กับมนุษย์ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ซึ่งวิธีการที่จะทำให้มนุษย์มีสำนึกในการสร้างสรรค์มากกว่าการทำลายนั้นก็คือการพัฒนามนุษย์ ซึ่งเป้าหมายที่แท้จริงของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทางเลือกมากขึ้น มีความรู้ ทักษะ จริยธรรม คุณธรรมและสมรรถนะที่เอื้อต่อการพัฒนา ทั้งการพัฒนาตนเอง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม นั่นคือ ประเทศชาติจะก้าวหน้าไปได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับการพัฒนาคน และองค์กรที่เกี่ยวกับกิจกรรมของมนุษย์เป็นสำคัญ

3.1 ความหมายของทรัพยากรมนุษย์ (Human resources)

ฮาร์บิสัน (Harbison. 1973 : 1) ได้ให้ความหมายทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง พลังงาน ทักษะและความรู้ของมนุษย์ที่สามารถนำไปใช้เพื่อผลิตสินค้าและบริการ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

ไพศาล ไกรสิทธิ์ (2541 : 58) กล่าวว่า องค์กรสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ทักษะ ความรู้ และสมรรถภาพของมนุษย์ที่มีอยู่จริงหรือมีอยู่ตามศักยภาพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน ส่วนองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และ

วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของทรัพยากรมนุษย์หมายถึง ทักษะทั้งหมดของมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

ซีรวัณน์ นิจนตร (2528 : 98) กล่าวว่า ทรัพยากรมนุษย์และทุนมนุษย์นั้นมีความหมายใกล้เคียงกัน ซึ่งหมายถึง ความรู้ ทักษะและความสามารถที่อยู่ในตัวคน ส่วนผู้ที่มีศักยภาพ (Potentiality) ดังกล่าวนี้นักจะเรียกว่ากำลังคน (Manpower)

จากความหมายของทรัพยากรดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ทรัพยากรมนุษย์จะพบว่า ทรัพยากรมนุษย์จะประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ คือ ตัวมนุษย์เอง (Human being) เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ส่วนทักษะและความสามารถของมนุษย์ (Skill and ability) เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างสมประสบการณ์ในภายหลัง

3.2 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development)

จันทร์หา เจริญศิริยงยศ (2537 : 6-8) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

แจ๊ค เฮลโรเรน กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการแห่งการถ่ายทอดและการรับเอาซึ่งข้อมูลอันเกี่ยวกับการแก้ปัญหา และหลังจากการผ่านกระบวนการพัฒนา คนจะมีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมหรือทักษะ ซึ่งแสดงถึงความสามารถของบุคลากรที่จะจัดการแก้ไขปัญหาได้ดีกว่าเดิม

เมลคัม ดับบิว วอเรน กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า คือ กระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะและทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้โดยจะต้องมีจุดประสงค์ที่สำคัญ คือ การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นที่ต้องการ

วาย เรลลี กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การพัฒนาความรู้ ความชำนาญ และทัศนคติ ของบุคลากรในองค์การด้วยจุดประสงค์ด้านวิชาชีพ กล่าวคือมุ่งทำให้บุคลากรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในการปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง ซึ่งนับว่าแตกต่างจากการศึกษาโดยทั่วไป

มิลเชล เจ จูริช กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงกระบวนการที่จะช่วยเพิ่มพูนความถนัด (Aptitude) ความชำนาญงาน (Skill) ความสามารถ (Ability) ของมนุษย์ให้ปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

ปรัชญา เวสารัชช์ กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า หมายถึง กระบวนการที่มุ่งให้บุคลากรเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงาน หรือตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ดีขึ้น

ดำรง ชลสุข กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้บุคคลมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างทัศนคติและนิสัยการทำงาน โดยให้บุคคลอุทิศและทุ่มเทเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี และช่วยให้บุคคลแต่ละคนได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและประสบความสำเร็จในการทำงานตามความต้องการ

สุรพล อรุณรัตน์ กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานให้ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผลในการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องทำต่อเนื่องกันไป ตลอดระยะเวลาที่คนทำงานอยู่ในองค์กร เพราะวิทยาการและเทคนิคในการทำงานได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว ตลอดจนหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานก็จำเป็นต้องเปลี่ยนไปตามกาลเวลา จึงต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาแนวความคิดและปรัชญาของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราชา รัชกาลที่ 9 โดย ไกรยุทธ ชีรตยาคีนันท์ (2531 : 2-85) ในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยความหมายก็คือ การทำให้ทรัพยากรมนุษย์ในประเทศนั้น ๆ มีคุณภาพ หรือ การทำให้คนมีคุณภาพ

เมื่อพิจารณามิติในตัวคนแล้ว สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพของคนน่าจะเกี่ยวข้องกับ 1. คุณภาพด้านทักษะ (Skills) 2. คุณภาพด้านสุขภาพ (Health) 3. คุณภาพด้านทัศนคติ (Attitude)

มิติทางด้านทักษะ (Skills) เป็นมิติที่เกี่ยวพันกับการศึกษา ทั้งที่เป็นการศึกษาในรูปแบบ (Formal) และอรูปแบบ (Non formal) น่าจะเป็นที่ยอมรับกันได้ว่า คนที่ไม่มีมีทักษะ และไม่สามารถทำงานอะไรได้เลยนั้น ย่อมเป็นคนที่ไม่มีความรู้ (อย่างน้อยที่สุดก็ในด้านทักษะ) และผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาย่อมมีความรู้ที่สูงกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับประถม (เมื่อคุณสมบัติอื่น ๆ เสมอกันตลอด)

มิติด้านสุขภาพ (Health) เป็นมิติที่เกี่ยวพันกับความสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งด้านกายภาพ (Physical) และจิตภาพ (Psychological) ภายในมิตินี้ด้านเดียว ก็ น่าจะยอมรับกันได้เช่นกันว่า คนที่มีความไม่สมบูรณ์ทางด้านร่างกาย หรือด้านจิตใจ หรือ ทั้งสองด้าน ย่อมมีคุณภาพด้อยกว่าคนที่มีความแข็งแรง หรือจิตใจที่ถูกต้องเหมาะสม (Healthy) ในทำนองเดียวกันคนที่มีความแข็งแรงและจิตใจที่สมบูรณ์ ย่อมมีคุณภาพที่สูงกว่าคนที่มีความแข็งแรงแต่มีโรคประสาทหรือโรคจิตประจำตัว

มิติด้านทัศนคติ (Attitude) เป็นมิตีที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ซึ่งขาดความชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับมิติด้านทักษะ และด้านสุขภาพ คนที่มีความรู้สึกนึกคิดไม่ว่าในเรื่องใดก็ตามทั้งที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เกี่ยวกับกลุ่มบุคคล หรือเกี่ยวกับสังคมโดยส่วนรวมในลักษณะที่เป็นลบ ย่อมเป็นคนที่มีคุณภาพที่ด้อยกว่าคนที่มีความรู้สึกนึกคิดในลักษณะที่เป็นบวก ทั้งนี้ เพราะคนในลักษณะแรกนั้นย่อมไม่มีพฤติกรรม และ/หรือ ไม่ให้ความร่วมมือในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ทุกรูปแบบ ทำให้ไม่เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังในระดับที่ต้องการ เมื่อเปรียบเทียบกับในลักษณะหลัง

และยังได้รวบรวมพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในช่วงเวลา 43 ปี แล้ววิเคราะห์แนวพระราชดำริของพระองค์เกี่ยวกับคุณลักษณะของทรัพยากรมนุษย์ที่ควรได้รับการพัฒนา เพื่อให้มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์นั้นประกอบด้วยความคิดหลัก 2 ประการคือ

1. ระบบความคิดที่เกี่ยวกับปัจเจกบุคคล

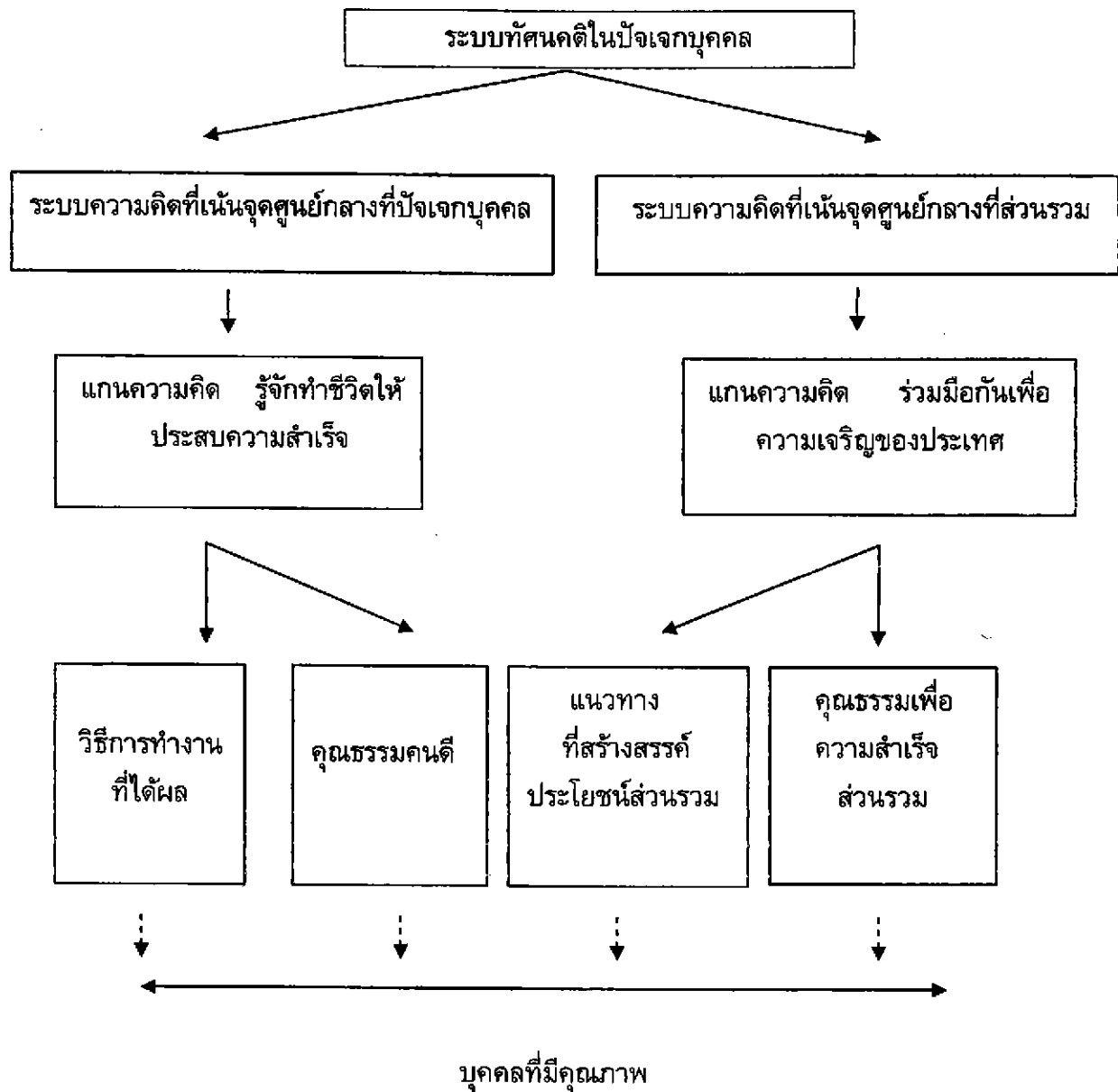
หลักของแนวคิดนี้ มุ่งไปที่การทำให้ปัจเจกบุคคลรู้จักจัดการกับชีวิตให้ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ แนวคิดนี้ถือว่าปัจเจกบุคคลที่จัดได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศนั้น ต้องเป็นบุคคลที่สามารถนำความสำเร็จมาสู่ตนเองได้ และการที่ปัจเจกบุคคลจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จได้ ต้องมีคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการ คือ คุณสมบัติที่สามารถทำงานให้บรรลุผลตามต้องการ กับความเป็นคนดีมีคุณธรรม

2. ระบบความคิดที่เกี่ยวกับส่วนรวม

หลักของแนวคิดนี้ มุ่งไปที่การสร้างความร่วมมือของคนในชาติ เพื่อความเจริญของประเทศ กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลในสังคมต้องรู้จักให้ความร่วมมือกันในการสร้างสรรค์ประเทศชาติ การที่บุคคลจะให้ความร่วมมือกับคนอื่น ๆ ในประเทศได้ ต้องมีคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการ คือ มีความรู้ มีทักษะในวิชาการด้านต่าง ๆ กับมีความสำนึกที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม

ระบบความคิดทั้ง 2 ระบบ สรุปสาระสำคัญได้ดังแผนภาพ

แผนภาพแสดงการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพเพื่อประโยชน์ต่อประเทศ

ที่มา : ไกรยุทธ ชีรตยาคีนันท์. แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 2531. หน้า 12.

จากการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากนักวิชาการต่าง ๆ ที่ผ่านมา ผู้วิจัยขอสรุปถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การพัฒนาที่เป็นระบบโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง เพื่อให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ โดยวิธีการ พัฒนาตัวมนุษย์เอง ศึกษาเล่าเรียนทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ทั้งทางด้าน ปัญญา คือ ความรู้ความสามารถทักษะและ ด้านจริยธรรม คือ ความรู้สึกนึกคิด ความผิดความชอบ เพื่อตัวมนุษย์เองและเพื่อส่วนรวมอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ซึ่งคุณภาพของมนุษย์ทั้งทางด้านปัญญาและด้านจริยธรรม นั้นถือได้ว่าเป็นทุนชนิดหนึ่งที่มีอยู่ภายในตัวมนุษย์ผู้ที่เป็นเจ้าของทุนที่เรียกว่า ทุนมนุษย์ (Human capital) ที่จะมีส่วนต่อการพัฒนา ที่ส่งผลต่อมนุษย์และประเทศถ้าหากมีการนำทุนที่มีอยู่ภายในตัวมนุษย์ออกไปใช้อย่างสร้างสรรค์

3.3 ความสำคัญของทุนมนุษย์

ทุนมนุษย์นับได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจและทุนมนุษย์นับได้ว่าเป็นประโยชน์มากที่สุดในการพัฒนาประเทศเพราะถ้าหากประชากรมีการศึกษาดี มีสุขภาพสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพและความรู้ความชำนาญในการผลิตและบริการย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

เทียนฉาย กิระนันท์ (2532 : 31) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทุนมนุษย์ เนื่องจากมีเหตุปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ

1. จากการศึกษาวิจัยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศอุตสาหกรรมชี้ให้เห็นว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวนั้น ไม่สามารถจะเอาเรื่องการลงทุนและการเพิ่มแรงงานมาอธิบายได้ กลับมีงานวิจัยบางชิ้นที่เสนอแนะว่า การเพิ่มคุณภาพของแรงงานด้วยการศึกษาและการฝึกอบรม เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

2. การยุติยุคสมัยของอาณานิคม ทำให้ประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่ ๆ ต้องหันมาสนใจเรื่องทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อทดแทนคนต่างชาติที่เคยประกอบอาชีพเหล่านั้น

ประกอบกับความต้องการเร่งรัดการพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดแรงกดดันให้ประเทศต้องรีบเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสาขาที่ขาดแคลน ตลอดจนสาขาที่มีความต้องการเร่งด่วน นอกจากนั้น รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ เริ่มตระหนักมากขึ้นว่า ขีดจำกัดของการพัฒนาประเทศไม่ได้อยู่ที่เงินเพื่อการลงทุน แต่อยู่ที่ทรัพยากรมนุษย์ จึงทำให้เพิ่มความสนใจเรื่องทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น

ฮาร์บิสัน (Harbison. 1973 : 3) กล่าวถึงความสำคัญของทุนมนุษย์ว่า ประเทศซึ่งไม่สามารถพัฒนาแรงงานให้มีความรู้ ความชำนาญและมีสุขภาพดีแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาประเทศด้านอื่นได้เลย

จึงอาจกล่าวได้ว่า ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองนั้น ส่วนใหญ่มาจากความรู้ทักษะของมนุษย์เองถ้าหากสามารถพัฒนาความรู้ทักษะของประชากรในชาติและรู้จักนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ก็จะเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว

3.4 คุณสมบัติของทุนมนุษย์

คุณสมบัติของทุนมนุษย์ มีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ (ชาร์จ์ อุดมไพจิตรกุล. เอกสารประกอบการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา : 4) คือ

1. สามารถวัดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ (Economic value can be measured) ซึ่งเป็นมูลค่าภายนอก (Extrinsic value)
2. เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อนำไปผลิตสินค้าและบริการอื่นๆ อีกทอดหนึ่ง (Human capital is a man-made things for producing goods and services)
3. ทุนมนุษย์ยิ่งใช้ยิ่งมีประสิทธิภาพเพิ่มเป็นผู้ทรงความรู้ (Scholar) แต่ทุนโดยทั่วไป (Physical capital) ยิ่งใช้ยิ่งด้อยคุณภาพและมีอายุการใช้งานสั้นกว่าและกลายเป็นเศษเหล็กในที่สุด
4. สามารถประเมินคุณค่าทางสังคมได้

3.5 ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human capital theory)

ทฤษฎีทุนมนุษย์นั้นอธิบายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและการเท่าเทียมกันในการหารายได้ด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นต่อการปรับปรุงสมรรถภาพในการผลิตของประชากรดีขึ้น โดยการมองว่าประชากรที่มีการศึกษาคือจะมีความสามารถในการผลิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 226-227) ได้กล่าวถึงทุนมนุษย์ไว้ว่า ภาพรวมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ทุนมนุษย์และทุนสังคม (Human and social capital) เป็นความสามารถของคนในชาติ รวมถึงความรู้ของคนในชาตินั้นและสั่งสมขึ้นเป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของสังคมนั้นๆ ทุนประเภทนี้ไม่มีข้อจำกัด ไม่สิ้นเปลือง ในทางตรงกันข้าม หากนำออกมาใช้มากกลับยิ่ง

เจริญงอกงามและเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ทุมนมนุษย์และทุนทางสังคมนี้จึงเป็นหัวใจของการพัฒนาทุนชนิดอื่นๆ ด้วย

2. ทุนทางกายภาพ (Physical asset) เป็นทุนสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ทุนประเภทนี้เมื่อลงทุนไปแล้วจะมีค่าเสื่อมราคา ดังนั้นจะต้องมีระบบการใช้และการทำนุบำรุงรักษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประสิทธิภาพดังกล่าวจะมากหรือน้อยก็ด้วยความสามารถของทุมนมนุษย์และทุนทางสังคม

3. ทุนธรรมชาติและทุนสิ่งแวดล้อม (Natural asset) เป็นทรัพยากรส่วนใหญ่ใช้แล้วหมดไปหรือหากจะสร้างทดแทนก็ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการฟื้นฟู พลังสมองของคนในชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมสังคมจะมีส่วนช่วยในการใช้ทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปอย่างเป็นมิตรและเกื้อกูลกัน

จากองค์ประกอบทั้ง 3 นั้น มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันในตัวมันเองหากเลยหรือผิดพลาดจะส่งผลถึงประสิทธิภาพของทุนด้านอื่นๆ ด้วย ซึ่งทุนที่สำคัญและเป็นฐานของทุนด้านอื่นๆ คือ ทุมนมนุษย์และทุนสังคม

3.6 ข้อสมมติของทฤษฎีทุนมนุษย์

การอธิบายให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของทุนมนุษย์ ตลอดจนแนวทางการใช้จ่ายหรือลงทุนเพื่อสะสมทุนมนุษย์ ในทฤษฎีทุนมนุษย์นั้น วางอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมติกลุ่มหนึ่งซึ่งสรุปได้เป็นข้อ ๆ (สฤณี ฉัตราคม และเสาวณี เกียรติ์, 2537 : 14-15) ดังนี้

1. บัจเจกชนเป็น “มนุษย์เศรษฐกิจ” (Economic man) กล่าวคือ เป็นผู้มีเหตุผลในลักษณะของการแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดจากการใช้จ่าย กล่าวคือ ย่อมแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุด และถ้าเป็นการใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ย่อมแสวงหาผลตอบแทนหรือกำไรสูงสุด

2. ความชำนาญและความรู้ (Skills and knowledge) ของมนุษย์ เป็นทุนประเภทหนึ่งซึ่งจะอยู่ภายในตัวของมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของทุนนั่นเอง เรียกว่า ทุนมนุษย์

3. โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปัจเจกชนสามารถเลือกใช้จ่ายไปหรือลงทุนไปเพื่อสะสมทุนมนุษย์นั้น จะมีลักษณะแข่งขัน กล่าวคือ เป็นโครงการที่เปิดโอกาสอย่างเท่าเทียมกันให้แก่ทุกคนที่ต้องการ สามารถเลือกใช้จ่ายได้

4. กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อปัจเจกชนเลือกใช้จ่ายไปแล้วจะมีบทบาทหลักในการช่วยสั่งสม ความรู้ ความชำนาญ อันมีผลเพิ่ม หรือดำรงไว้ซึ่งผลิตภาพ (Productivity) ในอนาคตของผู้ลงทุน

5. ตลาดแรงงานมีลักษณะแข่งขัน (Competitive) หมายความว่า ค่าจ้างหรือเงินเดือนที่ปัจเจกชนได้รับ จะเป็นเครื่องสะท้อนถึงระดับผลิตภาพของเขา นั่นคือ

$$W = VMP$$

เมื่อ

W คือ อัตราค่าจ้าง

VMP คือ มูลค่าผลิตภาพหน่วยสุดท้ายของแรงงาน (Value of Marginal Product)

นอกจากนี้ตลาดแรงงานในทฤษฎีทุนมนุษย์ ยังมีลักษณะต่อเนื่อง (Continuous) หมายความว่า แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายเข้าออกจากองค์กรหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ระดับตำแหน่งงานที่สูงขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นเมื่อแรงงานลงทุนเพื่อสะสมทุนมนุษย์ของเขาเพิ่มขึ้น เขาจะมีโอกาสได้รายได้เพิ่มขึ้นตามทักษะ ความรู้ ความชำนาญ จากการลงทุน

3.7 ข้อแตกต่างระหว่างทุนมนุษย์และทุนทางเศรษฐกิจประเภทอื่น ๆ

เอกสิทธิ์ เตชะโกศิยวณิช และพรชัย พันธุ์วัฒนา (2524 : 37) ได้ให้ความแตกต่างระหว่างทุนมนุษย์และทุนทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ

1. ทุนมนุษย์ไม่อาจขายสิทธิทางกฎหมายได้ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุที่ว่าทุนมนุษย์นั้นอยู่ในรูปนามธรรม อันได้แก่ ความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์อันไม่อาจซื้อขายได้
2. การตั้งราคาบริการของมนุษย์เป็นไปได้ในทางทฤษฎีเท่านั้น เพราะความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์เหล่านั้นไม่อาจจะวัดเป็นหน่วยได้ การตั้งราคาจึงทำไม่ได้ในทางปฏิบัติยกเว้นแต่ในทางทฤษฎี การตั้งข้อสมมุติในเรื่องราคาก็เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์บางอย่างเท่านั้น
3. ทุนมนุษย์อยู่ในลักษณะที่ไม่มีตัวตนและจับต้องไม่ได้เช่น ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอาจนำไปสู่ประสบการณ์ ความชำนาญงาน และทักษะของแต่ละบุคคลอันไม่มีตัวตนและสัมผัสไม่ได้
4. ทุนมนุษย์อยู่ในลักษณะที่ไม่สามารถแยกออกอย่างเด็ดขาดจากเจ้าของทุนมนุษย์ได้ หรือพูดง่าย ๆ ว่าไม่อาจแยก “ทุน” ออกจาก “เจ้าของทุน” ได้กล่าวคือ ในขณะที่มีการลงทุนในทุนมนุษย์นั้น เจ้าของทุนก็มีส่วนเป็นปัจจัยหนึ่งในการระดมทุนมนุษย์นั้น ๆ ด้วย ซึ่งผลก็คือประสิทธิภาพในการผลิตของเจ้าของทุนที่สูญหายไป จึงต้องนับรวมเข้าไปเป็น

ต้นทุนที่ใช้ในการลงทุนด้วย ขณะเดียวกันเมื่อลงทุนไปแล้วและการระดมทุนนั้นเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว ก็ไม่อาจแยกออกต่างหากจากเจ้าของทุนได้ ทุนมนุษย์กับเจ้าของทุนมนุษย์นั้นจะต้องติดกันตลอดไป

5. ถ้าพิจารณาความแตกต่างระหว่างทุนกายภาพกับทุนมนุษย์ในแง่อื่น ๆ จะจัดกิจกรรมที่ทำไปว่าเป็นการบริโภคหรือการลงทุนนั้น จะพบว่าการลงทุนในทุนมนุษย์ในหลาย ๆ กรณีอาจเป็นผลมาจากทั้งในแง่ของการลงทุนและการบริโภค แต่ขณะเดียวกันถ้าการศึกษานั้นเป็นไปเพื่อจะเป็นการผลิตเพลีนหรือทำให้มีหน้ามีตาในสังคม ในแง่นี้ก็อาจจัดได้ว่าการศึกษานั้นเป็นการบริโภค

3.8 รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์

ไพศาล ไกรสิทธิ์ (2541 : 62) ได้กล่าวไว้ว่า โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ปัจจัยที่ช่วยเพิ่มพลัง (Energizers) ให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มี 5 ประการ ได้แก่ การศึกษา สุขภาพและโภชนาการ สิ่งแวดล้อม การจ้างงาน รวมทั้งเสรีภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง ปัจจัยทั้ง 5 ประการนี้มีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยมีการศึกษาเป็นพื้นฐานของปัจจัยอื่นๆ แต่สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นสามารถทำได้หลายวิธี กล่าวคือ

1. การศึกษาในระบบ (Formal education) เป็นวิธีที่ชัดเจนที่สุด โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาซึ่งรวมเรียกว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการศึกษาเบื้องต้น สำหรับระดับมัธยมศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย แล้วจึงเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งรวมทั้งวิทยาลัย มหาวิทยาลัย และสถาบันทางเทคนิคชั้นสูงอื่น ๆ
2. การฝึกอบรมในระหว่างประจำการ (On the job training) โดยอาศัยโปรแกรมการศึกษาที่มีระบบหรือไม่มีระบบที่สถาบันจ้างงานหรือการศึกษาผู้ใหญ่จัดขึ้น หรือเกิดจากการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเมือง ศาสนา สังคมและวัฒนธรรม
3. การพัฒนาตนเอง (Self - development) เป็นการพัฒนาตามความต้องการความรู้ทักษะและสมรรถนะของแต่ละบุคคล เป็นการตระเตรียม และริเริ่มด้วยตนเอง ด้วยการเรียนจากการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ แรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์โดยตรงกับค่านิยมทางสังคมที่จูงใจให้มีการอบรม เพื่อเข้าสู่งานอาชีพหรือเพื่อการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ

ขวัญใจ แสงมณี (2532 : 129) ได้กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการลงทุนทางด้านมนุษย์นั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ด้านสุขภาพและโภชนาการ กำลังแรงงานที่มีสุขภาพดีเป็นทรัพย์สินที่สำคัญของระบบที่กำลังพัฒนา ทั้งนี้เพราะแรงงานเหล่านี้จะช่วยให้ผลผลิตต่อบุคคลเพิ่มขึ้น ทางที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพกำลังคนแรงงานทำได้โดยการจัดหาอาหารให้เพียงพอทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ จัดระบบสาธารณสุขและขยายบริการทางด้านการแพทย์

2. ด้านการศึกษาและการฝึกอบรม การศึกษา ฝึกอบรมและเสริมประสบการณ์ทำให้คนมีความสามารถในการทำงานสูงขึ้น ประเทศด้อยพัฒนาจะมีความก้าวหน้าได้มากถ้าคนของระบบได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง

3. ด้านการเคหะ การลงทุนทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญอีกประการก็คือ การลงทุนในการพัฒนาที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เพราะว่าที่อยู่อาศัยที่ดียอมทำให้คนมีความสามารถในการดำรงชีวิต

ธารงค์ อุดมไพจิตรกุล (2543 : 33 – 35) ได้แบ่งรูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเองเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งให้มนุษย์เอาตัวรอด และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสภาพแวดล้อมของสังคม เป็นการพัฒนาตนเองที่เป็นไปตามธรรมชาติ หรือตามปรกตวิสัย จากการเลียนแบบ การลองผิดลองถูก และการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ที่สามารถจะหาได้

วิธีการพัฒนาตนเอง

1.1 วิธีการพัฒนาตนเองตามปรกตวิสัย เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ได้ผ่านสถาบันการศึกษา การพัฒนาตนเองตามปรกตวิสัย ครอบคลุมการเลียนแบบ การลองผิดลองถูก อยากลองทำสิ่งแปลกใหม่ และความต้องการที่จะทำให้สิ่งที่มีอยู่แล้วดีขึ้น

1.2 วิธีการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาจากแหล่งความรู้โดยเฉพาะความรู้จากสถาบันศาสนา แหล่งวิทยากร และสื่อมวลชน

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการศึกษาเล่าเรียน

การศึกษาเล่าเรียนเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีระเบียบระบบ ได้เนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่ตรงตามความต้องการ มีปริมาณและคุณภาพสูง และพัฒนาได้ในระยะเวลาที่กำหนด เกิดจากการศึกษาในระบบโรงเรียนโดยอาศัย วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย โดยได้รับการอบรมสั่งสอนจาก พระ,ครู-อาจารย์ และ

เรียนตามหลักสูตรตามที่สถาบันได้กำหนดไว้ ส่วนนอกระบบโรงเรียนนั้นได้แก่การศึกษาที่ไม่ยึดรูปแบบ วิธีการ และสื่อการถ่ายทอดอาจอยู่ในรูปกลุ่มความสนใจ และรวมตัวประกอบกิจกรรม

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งให้เนื้อหาสาระที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะในเวลาอันจำกัด และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามความต้องการและรวดเร็วโดยมุ่งวัตถุประสงค์ที่เพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่บุคคลเฉพาะเรื่องด้วย ทำให้ได้ความรู้ใหม่และทันสมัย เพิ่มเติมความรู้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการพัฒนาสภาพแวดล้อม

คุณภาพของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขึ้นอยู่กับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และจิตภาพ เพื่อจัดสถานการณ์การพัฒนาทรัพยากรที่จะเป็นเวทีจำลองสังคมสำหรับการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

บทบาทของสภาพแวดล้อมที่เป็นบรรทัดฐานการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย และเป็นส่วนของกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกรูปแบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (เครื่องจักรกล อุปกรณ์สำนักงาน เครื่องประดับบ้าน ฯลฯ) สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ (กำลังใจ ความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ ความรับผิดชอบ ก็จะดำเนินงานให้บรรลุ) และสภาพแวดล้อมทางสังคม (ขั้นตอน วิธีการ กฎ ระเบียบ) เป็นต้น ในส่วนนี้สภาพแวดล้อมจึงเป็นส่วนรองรับผลของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

บทบาทของสภาพแวดล้อมในฐานะตัวป้อนกลับเพื่อควบคุมการดำเนินงานของระบบการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย ได้แก่ การรักษาสมดุลของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การรักษาสภาพทางจิตใจ และความสงบเรียบร้อยของสังคม ในส่วนนี้สภาพแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ จะสะท้อนระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การพัฒนาตัวมนุษย์เองและการพัฒนาภาวะที่อยู่แวดล้อมของมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาตัวมนุษย์เองนั้นอยู่ในรูปแบบของการศึกษาเล่าเรียนในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งในด้านการศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนาตัวมนุษย์เอง ส่วนการพัฒนาภาวะที่อยู่แวดล้อมของมนุษย์นั้นได้แก่ การพัฒนาที่อยู่อาศัย อาหารและการสาธารณสุข

3.9 การศึกษากับการพัฒนาทุนมนุษย์

การศึกษานับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้ก่อเกิดการพัฒนาด้านอื่นๆที่จะตามมาในอนาคตที่มีมนุษย์เองเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนา พนม พงษ์ไพบูลย์ (2533 : 37-38) ทำการวิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติพบว่า มนุษย์ที่จะสนองต่อความต้องการของการพัฒนาประเทศซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาในทุกๆด้านนั้น ลักษณะประชากรและมนุษย์ที่พึงประสงค์ควรมีลักษณะที่สำคัญสามารถสรุปลักษณะที่พึงประสงค์ของประชากรหรือการพัฒนามนุษย์ได้ 2 ประการ คือ

1. ด้านความรู้และทักษะสำหรับการประกอบอาชีพ การศึกษาเสริมสร้างและฝึกคนให้มีความรู้ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพโดยทั่วไปซึ่งทุกคนพึงมี โดยมุ่งเน้นให้แต่ละบุคคลสามารถช่วยตนเองและพึ่งตนเองในการหาเลี้ยงชีพได้เป็นประการสำคัญเพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกวิถีการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างอิสระ และสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเงื่อนไข และข้อจำกัดของตนเอง

2. ด้านปัญญา คุณธรรม และ สมรรถภาพพื้นฐาน การศึกษาเสริมสร้างและฝึกคนให้เป็นผู้มีปัญญา คือมีความรู้ที่ถูกต้องแท้จริงเกี่ยวกับเหตุและผล รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี สิ่งที่ไม่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ อันเป็นความจำเป็นเบื้องต้นสำหรับการสร้างคนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิต คุณลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสร้างคนให้สามารถพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของตนเองและสังคมได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความต้องการและเงื่อนไขข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ทางด้านจาร์ส นวลนิ่ม (2540 : 150) ได้กล่าวถึงการศึกษานั้นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน 3 ทางด้วยกัน คือ

1. การศึกษาพัฒนามนุษย์ในด้านจิตใจหรือมโนธรรม ได้แก่ การพัฒนาทางปัญญาธรรมและจริยธรรมแก่บุคคล

2. การศึกษาพัฒนามนุษย์ในด้านสังคมหรือสหธรรม ได้แก่ การฝึกให้รู้จักการเป็นพลเมืองดี ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข รู้จักบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้มีวัฒนธรรมอันดีงาม ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง

3. การศึกษาพัฒนามนุษย์ในด้านวัตถุประสงค์ ได้แก่ การพัฒนาให้เป็นผู้มีสุขภาพอนามัยดี และเป็นผู้มีทักษะอาชีพสำหรับนำไปพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุให้เกิดเป็นผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

ซึ่งระบบการศึกษาดังกล่าวนั้นไม่ได้มีความหมายเพียงแต่การศึกษาในสถาบันการศึกษาเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึง การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอีกด้วย ซึ่งปัจจุบันการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นยังให้ความสำคัญกับการศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ สืบเนื่องมาจากการถูกละเลยในอดีตที่มุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาในระบบเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันได้เน้นความสำคัญกับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองชุมชนและชนบทในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์มากขึ้นเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ซึ่งวรรณิ ไทยานันท์ (2540 : ง) ได้ศึกษาเรื่องการนำเสนอนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม : กรณีศึกษาเขตชนบทยากจนในภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคม ในเขตชนบทยากจนประกอบไปด้วยตัวชี้วัด 6 ด้าน คือ 1. เศรษฐกิจ 2. ครอบครัวและสังคม 3. ออนามัยและสาธารณสุข 4. ความมั่นคงและสิทธิ 5. การศึกษา ความรู้ข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมจิตใจ 6. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม สำหรับความต้องการขั้นพื้นฐาน พบว่า ความต้องการจำเป็นด้านพุทธิสัย คือ ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน ระบบสหกรณ์ ยาเสพติด อาชีพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การรู้จักวิเคราะห์ หาวิธีแก้ปัญหาชุมชน ด้านจิตพิสัย ได้แก่ การมีคุณธรรม จริยธรรม เน้นความซื่อสัตย์ ประหยัด เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและครอบครัว ไม่หมกหมุ่นอบายมุขและชาบซึ่งวิถีชีวิตแบบไทยและทักษะพิสัย คือ การพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นและการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง สำหรับนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตชนบทที่ยากจนที่สำคัญคือ การมีศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน ในสถานศึกษาของชุมชน การปลูกฝังค่านิยมความเป็นไทยและการปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

โดยที่บิฮารี (Bihari. 1982 : 42-43) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทเพื่อการลงทุนในการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญและบทบาทของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบทเป็นเวลานานแล้ว และการศึกษาก็เป็นเครื่องมือการปฏิบัติขั้นพื้นฐานในการพัฒนาชนบททั่วโลกและนักวิชาการไทย ผดุง อารยะวิญญูและนงลักษณ์ วิรัชชัย (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของโครงการพัฒนาชนบทของรัฐบาล ที่มีต่อศักยภาพในการพัฒนาชนบทของชุมชน ผลสรุปได้ว่า หมู่บ้านที่มีจำนวนโครงการพัฒนาน้อยมีศักยภาพด้านเศรษฐกิจและคุณธรรมสูงกว่า และมีศักยภาพด้านสังคมเท่าเทียมหรือดีกว่าหมู่บ้านที่มีโครงการพัฒนาปานกลางหรือมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ แต่ศักยภาพทางด้านจิตวิทยาระหว่างกลุ่มหมู่บ้านไม่แตกต่างกัน จำนวนโครงการพัฒนาชนบทน้อยมีผลทำให้เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา คุณธรรม ของประชาชนดีขึ้นประชาชนมีความพอใจโครงการพัฒนา ซึ่งส่งผลให้ศักยภาพในการพัฒนาชนบทดีขึ้น ได้แก่โครงการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรง

ผลการศึกษาของบิฮารี กล่าวอีกว่าการศึกษาไม่เพียงนำมาซึ่งความเจริญทางวัตถุเท่านั้น แต่การศึกษายังนำความเจริญด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ประชาชนมีชีวิตตามรูปแบบของพลเมืองที่ดี มีจริยธรรม มีสุขภาพ มีประชาธิปไตย รักสันติ และระเบียบวินัยเป็นต้น กล่าวได้

สั้นๆ ว่า การศึกษาคือ องค์ประกอบขั้นพื้นฐานของการนำมาซึ่งเกลียวคลื่นแห่งการพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับชุมชน ซึ่งเกลียวคลื่นแห่งพัฒนานั้นโมห์เซ็น (Mohsen. 1986 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาประชากรและเศรษฐกิจสังคมผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญและบทบาททางการศึกษาสามารถนำมาซึ่งเกลียวคลื่นแห่งการพัฒนาโดยการยกระดับความมีประสิทธิภาพ ทางเศรษฐกิจ โดยการยกระดับของคุณภาพของสิ่งต่างๆ ที่เป็นเครื่องหมายทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการถ่ายทอดค่านิยมซึ่งเป็นที่ยอมรับให้เกิดขึ้นภายในสังคม นอกจากนี้ การศึกษายังช่วยให้เกิดการปรับปรุงในสถาบันต่างๆ เสริมสร้างความทันสมัยและผลิตกำลังคนที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจต่อไป

นอกจากนั้นโมห์เซ็นยังกล่าวอีกว่า การศึกษายังช่วยเสริมให้ประชาชนมีความพอใจ มีความคิดพิจารณาอย่างรอบคอบและมีเหตุผล ตลอดจนช่วยลดความไม่เสมอภาคทางรายได้ อีกด้วย ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์ในทางที่ดีกับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาเศรษฐกิจและการปกครองของประเทศเป็นอย่างดี ส่วนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทดังกล่าวจะได้ผลที่แท้จริงอย่างเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับข้อกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของการพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ที่แท้จริงของการพัฒนาชนบทด้วยการจัดการศึกษาซึ่ง คูม และอาห์เหม็ด (Coombs and Ahmed. 1982 : 3) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทเพื่อการลงทุนทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ความกลมกลืนสอดคล้องกับสังคมและตระหนักถึงการเมืองการปกครองของประชาชนได้นั้นควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. เพื่อให้ผู้อ่านออกเขียนได้ คำนวณได้ และมีความเข้าใจพื้นฐานในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม
2. เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติซึ่งจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัว เช่น การรักษาสุขภาพและการบริโภคที่ดีรวมทั้งการดูแลบ้านและเด็ก การซ่อมแซมและพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น ตลอดจนการวางแผนครอบครัวและอื่นๆ
3. เพื่อเสริมสร้างให้มีความร่วมมือในโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาชนบทหรือหน่วยงานระดับชาติและระดับท้องถิ่น
4. เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพที่สำคัญในการพัฒนาชนบท

นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะวิธีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทได้ว่าควรมีวิธีการจัดการศึกษาดังนี้

1. วิธีการกระจาย (The extension approach) คือ การกระตุ้นให้หน่วยงานต่างๆ ถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนด้วยวิธีการต่างๆ ให้แก่ประชาชน

2. วิธีการฝึกอบรม (The training approach) คือ ให้นำหน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ จัดโครงการฝึกอบรมตลอดจนจัดการต่างๆ ให้แก่ประชาชน

3. วิธีการให้ความร่วมมือและการพึ่งตนเอง (The co-operative self-help approach) คือ การดำเนินเพื่อให้ประชาชนมีเจตคติต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในทางที่ดีและที่สำคัญ คือ ต้องให้ประชาชนรู้จักตนเองและให้ความร่วมมือต่อส่วนรวม

4. วิธีการพัฒนาแบบผสมผสาน (The integrated development approach) คือ วิธีการนำเอาองค์ประกอบต่างๆ ในชนบทและองค์ประกอบต่างๆ ของการพัฒนา มารวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อการร่วมมือ

จะเห็นได้ว่า การศึกษามีบทบาทและมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบทอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากประชากรในชนบทมีการศึกษาดี ผลผลิตของอาชีพสูง รายได้ดี สุขภาพแข็งแรง ก็ส่งผลให้เป็นพลเมืองดี คือ มีอาหารอุดมสมบูรณ์ การค้าขายคล่อง เศรษฐกิจของชาติก็จะดีตามด้วย การพัฒนาประเทศก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว

3.10 ทูมนุญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic development) เป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลายประการ (ชาร์นค์ อุดมไพจิตรกุล. 2527 : 50-51) คือ ให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น (Growth) ให้ประชาชนมีงานทำเต็มที่ (Employment) ให้มีเสถียรภาพทางการเงิน (Financial stability) ให้มีดุลการชำระเงินในสภาพที่น่าพอใจ (Satisfactory balance of payments) ให้มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม (Equitable distribution of income) และ ให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและก่อประโยชน์สูงสุด (Efficiency and optimal in resource management and utilization)

การบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นปัจจัย (Factor) นับได้ว่ามีอิทธิพลและบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลและบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น ปัจจัยที่สำคัญใหญ่ๆ 2 ปัจจัย (เบญจพร ทังเกษมวัฒนา. 2535 : 101-155) คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic factor) และปัจจัยที่ไม่ใช่เศรษฐกิจ (Non-economic factor)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic factor) ได้แก่ ปัจจัยการผลิต (Factor of production) ประกอบด้วย ที่ดิน (Land) ทุน (Capital) แรงงาน (Labor) ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ปัจจัยทางด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ปัจจัยทางด้านระดับขั้นหรือขั้นแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและปัจจัยทางด้านบทบาททางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลและกลไกในการจัดสรรทรัพยากรและการกระจายรายได้

ปัจจัยที่มีใช้เศรษฐกิจ (Non-economic factor) ได้แก่ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางด้านสังคมและปัจจัยทางด้านการศึกษา

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ในส่วนของทุน (Capital) นั้นนับได้ว่าเป็นพลังผลักดันที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาประเทศอย่างยิ่ง เป็นกฎแห่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Capital Fundamentalism) เพราะทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่จำเป็นที่จะต้องใช้ร่วมกับปัจจัยอื่นๆ ในกระบวนการผลิต ประกอบกับการแสวงหาปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่ต้องใช้ทุนเป็นหลัก

3.10.1 ความหมายของทุน (Capital)

ทุนความหมายโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ประเภท (เบญจพร ทังเกษมวัฒนา. 2535 : 109-110, พรชัย พัฒนบัณฑิต. 2532 : 55-56, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2529 : 88) คือ ทุนเชิงกายภาพ (Physical capital) และทุนเชิงคุณภาพ (Qualitative capital)

ทุนเชิงกายภาพ (Physical capital) หมายถึง สินค้าประเภทคงทนถาวร ที่ทำให้สมรรถภาพการผลิตสินค้าขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นโดยตรง สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของประชากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สินค้าประเภทนี้ได้แก่ สิ่งก่อสร้างที่จำเป็นต่อการผลิตและการพัฒนาเศรษฐกิจ สำหรับปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของประชากรและเป็นปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจบางที่รวมเรียกว่า ทุนพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Social overhead capital : SOC) ซึ่งเป็นทุนที่มีได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของผลผลิตโดยตรงแต่ทำให้เกิดการขยายตัวของผลผลิตโดยอ้อม

ทุนเชิงคุณภาพ (Qualitative capital) หมายถึง การสะสม การเพิ่มความรู้ ความชำนาญหรือประสิทธิภาพในการผลิตของมนุษย์ อันจะช่วยให้การใช้ทุนทางกายภาพมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทุนทางคุณภาพถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทุน เพราะว่าการสะสมทุนทางคุณภาพมีลักษณะเหมือนการสะสมทุนทางกายภาพ คือ เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยเวลา เป็นเรื่องราวของการลงทุนหรือการเสียสละการบริโภคปัจจุบันเพื่อผลตอบแทนที่สูงขึ้นในอนาคต

เมื่อศึกษาถึงทุนทั้ง 2 ประเภทแล้ว ทุนมนุษย์นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นผู้ทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและเป็นผู้ได้รับผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจ

3.10.2 การสะสมทุน (Capital accumulation) กับการพัฒนาเศรษฐกิจ

อดัม สมิท (Adam Smith) กล่าวว่า การลงทุนทำให้เกิดการผลิตขนาดใหญ่ การแบ่งงานกันทำ (Division of labor) ส่งผลทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) อันจะทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ บทบาทและความสำคัญของการสะสมทุนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2529 : 90-91) คือ

1. ทำให้ประเทศมีสินค้านำเข้า ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องมือ วัสดุ เป็นต้น ถ้าหากมีสินค้านำเข้ามากขึ้นก็สามารถพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยอาศัยแรงงานที่มีอยู่อย่างมากมายกับทุนที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจจะทำให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นและประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานและผลผลิตรวมของประเทศจะเพิ่มมากขึ้น

2. การสะสมทุนโดยการจัดหาปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การสร้างถนน การสร้างโรงงานไฟฟ้า การลงทุนทางด้านขนส่งและการคมนาคม เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะถ้าหากปราศจากปัจจัยขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจเหล่านี้การผลิตสินค้าอาจถูกจำกัดเพียงภายในท้องถิ่น ไม่อาจขยายไปยังท้องถิ่นอื่นส่งผลทำให้การเจริญเติบโตของประเทศจึงค่อนข้างจำกัด

3. การสะสมทุนช่วยส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงในวิธีการผลิต สินค้าที่เคยผลิตโดยอาศัยมือจะถูกเปลี่ยนการผลิตโดยอาศัยเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ ทำให้ทุนเวลากับการผลิต แรงงานสามารถแบ่งงานกันทำ ก่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง

4. การสะสมทุนช่วยให้ประเทศมีสินค้านำเข้ามากยิ่งขึ้นและเพียงพอสำหรับการแสวงหาความก้าวหน้าทางวิชาการ ประเทศต่างๆที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการมีการทดลองค้นคว้าเป็นจำนวนมาก ถึงแม้การทดลองดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายสูงแต่การใช้จ่ายดังกล่าวก่อให้เกิดผลดีแก่การพัฒนาในด้านต่างๆ ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายสามารถนำเทคนิคและวิทยาการต่างๆ ที่ประเทศพัฒนาแล้วค้นคว้าวิจัยนำไปใช้ประโยชน์โดยอาจเป็นวิธีการซื้อลิขสิทธิ์หรือยืม แต่เทคนิควิธีการดังกล่าวบางครั้งไม่มีความเหมาะสมกับสภาพของประเทศกำลังพัฒนาจึงจำเป็นต้องมีการดัดแปลงหรือปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนที่จะนำมาใช้ ดังนั้นการมีทุนเพียงพอสำหรับการวิจัยและการพัฒนานับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับประเทศกำลังพัฒนา

5. การสะสมทุนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และการพัฒนาอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการผลิตด้านอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญก้าวหน้าและมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น

3.10.3 บทบาทและอิทธิพลของทุนมนุษย์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ

บทบาทและอิทธิพลของทุนมนุษย์กับการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญ (เบญจพร ทังเกษมวัฒนา, 2535 :123-124) คือ

1. บทบาทในด้านการขยายการผลิตและรายได้ในสังคม ระบบเศรษฐกิจที่มีแรงงานในปริมาณที่เหมาะสม คือ สอดคล้องกับความสามารถในการสะสมทุนของระบบเศรษฐกิจ ทั้งที่เป็นทุนทางกายภาพและทุนคุณภาพ จะทำให้แรงงานมีผลิตภาพการผลิตที่สูง เพราะนอกจากแรงงานที่มีคุณภาพ แรงงานเหล่านี้จะมีทุนทำงานร่วมด้วยมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นถ้าแรงงานในระบบเศรษฐกิจเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ แรงงานเหล่านี้จะมีความสามารถในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตหรือใช้ประโยชน์เทคโนโลยีที่มีความสามารถในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตหรือสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีหรือมีความสามารถในการดูดซับเทคโนโลยีหรือความรู้ใหม่ๆ (Absorptive capacity) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายการผลิตในระบบเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของรายได้ระดับความเป็นอยู่ของคนในสังคมจะดีขึ้น

2. บทบาทในด้านการออมและการกระตุ้นการลงทุน การเพิ่มผลผลิตในระบบเศรษฐกิจ โดยการขยายการจ้างงานหรือด้วยการเพิ่มคุณภาพแรงงานย่อมทำให้แรงงานมีรายได้ในรูปค่าจ้างหรือเงินเดือนสูงขึ้น การออมในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น นอกจากการเพิ่มรายได้มีผลทางด้าน การเพิ่มอำนาจซื้อ หรืออุปสงค์ในสินค้าและบริการซึ่งกระตุ้นการลงทุนในระบบเศรษฐกิจต่อเนื่องกันไป

3. บทบาทในด้านการลดความกดดันของปัญหา การกระจายรายได้และปัญหาความยากจนของสังคม การเพิ่มคุณภาพแรงงานและการรักษาระดับการขยายตัวที่เหมาะสม อาจช่วยให้รัฐสามารถลดความกดดันของปัญหาการกระจายรายได้และปัญหาความยากจนทั้งนี้เพราะแรงงานจะมีรายได้สูงขึ้น ปัญหาความยากจนอาจลดลงและการกระจายรายได้ในสังคมอาจจะดีขึ้น //

4. การควบคุมตนเอง (Self – control)

การควบคุมตนเอง (Self – control) มีคำที่ใช้ใกล้เคียงกันอยู่หลายคำ อาทิเช่น การจัดระเบียบตนเอง (Self – regulation) การจัดการตนเอง (Self – management) เป็นต้น ซึ่งการควบคุมตนเอง การจัดระเบียบตนเอง การจัดการตนเอง ในด้านของความหมายนั้นมีความใกล้เคียงกัน ดร.จรรยา สุวรรณทัตและคณะ (2533 : 7) ได้กล่าวว่าการควบคุมตนเองนั้นจัดเป็นพฤติกรรมที่เรียนรู้ได้เช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่นๆ บุคคลเรียนรู้ที่จะควบคุมพฤติกรรมตนเองได้จากการเรียนรู้เช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่นๆ การควบคุมตนเองอาจเป็นสิ่งที่เฉพาะเจาะจงในสถานการณ์พิเศษบางอย่างหรือการควบคุมตนเองอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในหลายๆสถานการณ์ ดร.ธีระพร อุวรรณโณ (2530 : 68) ได้กล่าวว่า การจัดระเบียบตนเองนั้นเป็นการประเมินพฤติกรรมทำให้มนุษย์สามารถประเมินพฤติกรรมของผู้อื่นแล้วแสดงปฏิกิริยาต่างๆ ทั้งที่เป็นการที่ยอมรับและที่เป็นการปฏิเสธ และการประเมินดังกล่าวมนุษย์ยังใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้นประเมินพฤติกรรมของตนเองและมีปฏิกิริยาที่มีต่อตนเอง หากกล่าวโดยสรุปการควบคุมตนเองก็คือ การยับยั้งการตอบสนองของตนเองจากสิ่งยั่ว (Restraint)

การควบคุมตนเองนั้นจัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่ได้มาซึ่งกระบวนการเรียนรู้ เช่นเดียวกันกับพฤติกรรมอื่นๆ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวนั้น พฤติกรรมจะถูกควบคุมโดย สิ่งเร้าและองค์การภายนอก

กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการควบคุมตนเองได้นั้น มนุษย์ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ 3 ประการ (จรรยา สุวรรณทัตและคณะ 2533 : 10 – 13) คือ

1. การเรียนรู้โดยผ่านการเสริมแรงโดยตรง การศึกษาทบทวนงานด้านคันคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผล แสดงให้เห็นว่าแบบฉบับ การเสริมแรงมีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดขอบข่ายว่ามนุษย์จะแสดงความพยายามเพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐาน ซึ่งมนุษย์จะได้รับการเรียนรู้เพื่อการยอมรับสำหรับตนเอง

2. การเรียนรู้การควบคุมตนเองจากเทคนิควิธีวางระเบียบวินัย การใช้ระเบียบวินัย ได้แก่ การลงโทษทางกาย การโต้ตอบทางวาจาหรือการวิพากษ์วิจารณ์ การถอดถอนสิทธิ เป็นต้น โดยมีข้อสันนิษฐานว่าการควบคุมตนเองจะได้ผลสัมฤทธิ์ได้ถ้ามีการใช้วิธีการระเบียบวินัยทางจิตใจมากกว่าวัตถุ กล่าวโดยทั่วไป การลงโทษทางร่างกายถูกพิจารณาว่าเป็นแบบของการวางระเบียบวินัยเชิงวัตถุ และการใช้เหตุผลและการขู่ว่าจะไม่รักเป็นของการวางระเบียบวินัยเชิงจิตใจ

3. การเรียนรู้การควบคุมตนเองจากการทำต้นแบบ อิทธิพลของการทำต้นแบบปรากฏให้เห็นเด่นชัดในสังคมที่ส่วนใหญ่ที่แสดงพฤติกรรมปฏิเสธ การเอาใจ หรือการตามใจตนเอง

4.1 การควบคุมตนเองด้วยความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional quotient)

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional quotient) เป็นความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และพัฒนาอารมณ์ ให้เป็นปกติสุขได้ไม่ว่าเหตุการณ์รอบข้างจะเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งที่เพิ่มพูนได้จากการอบรมเลี้ยงดู การฝึกฝนทุกช่วงชีวิต คนที่มีอีคิวไม่ดีจะไม่เข้าใจตนเอง ไม่เข้าใจคนอื่น ไม่ยอมรับความจริง เอาแต่ใจตนเอง ไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งในใจตนเองได้ ปกติคนเราจะมีอารมณ์โกรธ เกรี้ยว คัดหวังได้ทั้งนั้น แต่คนที่มีพื้นฐานอารมณ์ ไม่ดีอยู่แล้ว อารมณ์ต่างๆ จะมาก และนานกว่าคนปกติ ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ จึงพบว่าคนเก่งๆ แต่ประสบความสำเร็จน้อยในการประกอบกิจการงาน ชีวิตครอบครัวและความสัมพันธ์กับผู้อื่นบ่อยๆ เฉพาะความเก่งหรืออีคิวอย่างเดียวคงไม่ทำให้ประสบความสำเร็จได้

คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงแสดงออกโดยเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี เข้ากับคนอื่นได้ดี รู้จักการทำงานเป็นทีม สามารถสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่น ๆ ได้ และรักษาให้ยืนยาว รู้จักเห็นอกเห็นใจเข้าใจความรู้สึกของคนอื่นเป็นอย่างดี เมื่อเกิดปัญหาในชีวิตรู้จักจัดการกับปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ความรู้สึก อาจเกิดขึ้นบางครั้งบางคราวได้ เมื่อพบกับปัญหาอุปสรรคในชีวิต

แต่สามารถหาทางออก ให้กับตนเองได้ด้วยดีโดยไม่ทำร้ายตนเองหรือผู้อื่น คือ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์นั่นเอง รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดี

กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต ได้แบ่งองค์ประกอบของความสามารถทางอารมณ์ออกเป็น 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข

ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1. ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง

- 1.1 รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง
- 1.2 ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้
- 1.3 แสดงออกอย่างเหมาะสม

2. เห็นใจผู้อื่น

- 2.1 ใส่ใจผู้อื่น
- 2.2 เข้าใจและยอมรับผู้อื่น
- 2.3 แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

3. รับผิดชอบ

- 3.1 รู้จักให้ / รู้จักรับ
- 3.2 รับผิดชอบ / ให้อภัย
- 3.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1. รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง

- 1.1 รู้ศักยภาพตนเอง
- 1.2 สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้
- 1.3 มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย

2. ตัดสินใจและแก้ปัญหา

- 2.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา
- 2.2 มีขั้นตอนในการแก้ปัญหา
- 2.3 มีความยืดหยุ่น

3. มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

- 3.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
- 3.2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

3.3 แสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย

1. ภูมิใจในตนเอง
  - 1.1 เห็นคุณค่าตนเอง
  - 1.2 เชื้อมั่นในตนเอง
2. พึงพอใจในชีวิต
  - 2.1 มองโลกในแง่ดี
  - 2.2 มีอารมณ์ขัน
  - 2.3 พึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
3. มีความสงบทางใจ
  - 3.1 มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข
  - 3.2 รู้จักผ่อนคลาย
  - 3.3 มีความสงบทางจิตใจ

4.2 การควบคุมตนเองในทางพุทธศาสนา

ศาสตราจารย์ ดร. จรรยา สุวรรณทัตและคณะ (2533 : 20-22) ได้กล่าวว่าหลักการและแนวคิดการควบคุมตนเองทางพุทธศาสนานั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้าวัชรญาณวโรรส ได้กล่าววาทธรรมะสำคัญที่ควบคุมและคุ้มครองชาวโลกมีอยู่ 2 อย่าง คือ หิริ และ โอตตัปปะ

หิริ หมายถึง ความละอายต่อการกระทำผิดที่เกิดขึ้นภายในใจของตน เมื่อคนเราได้รับการบ่มนิสัยให้เข้าใจและรู้ซึ่งถึงสิ่งที่ไม่ควรกระทำ สิ่งศาสนาถือว่าบาป อุกุศลหรือนอกกรอบ ปาปัสถานของสังคม หากเกิดความรู้สึกหรืออยากกระทำการดังกล่าวคนเราก็เกิดความรู้สึกละอายแก่ใจที่จะกระทำ ถึงจะไม่มีคนรู้ไม่เห็นก็สามารถควบคุมตนเองได้

หิริเป็นความรู้สึกที่แยกแยะความเหมาะสมออกจากความไม่เหมาะสม ความชั่วออกจากความดี ความถูกต้องตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมออกจากความผิด ดังนั้นในการฝึกฝนจิตใจให้ใฝ่คุณธรรมจะต้องสร้างพลังหิริ ให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ มิฉะนั้นจะไม่สามารถต้านทานอารมณ์ฝ่ายต่ำที่ชักนำให้กระทำบาปและความผิดได้ ซึ่งการดำรงชีวิตก็เปรียบเสมือนการพายเรือทวนกระแสน้ำ ถ้าไม่สามารถออกแรงพายกล่าวคือ การสร้างพลังให้เกิดหิริภายในจิตใจ ก็ไม่สามารถที่จะควบคุมตนเองได้

โอตตัปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวต่อผลแห่งการกระทำผิดชั่วร้าย ต่อการรู้เห็นของคนอื่น ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันภายนอกเป็นการควบคุมตนเองที่มีลักษณะเป็นความสะดุ้งกลัวต่อสิ่งที่ตนเองจะกระทำลงไป เมื่อได้ใคร่ครวญถึงผลแห่งการกระทำที่จะตามมาหรือเกรงคนอื่นจะเห็นว่าตนเป็นคนบาปหรือตัวมารร้ายของสังคม

หิริโอตตัปปะ มักจะใช้ควบคู่กัน กล่าวคือ หิริเป็นภาวการณ์ควบคุมตนเองจากสำนึก ส่วนสิกข์ของจิตใจ ส่วนโอตตัปปะเป็นการควบคุมตนเองในช่วงต่อไป

ส่วนทางด้านพระเมธีธรรมาภรณ์ ได้กล่าวว่า การควบคุมตนเองในทางพุทธศาสนานั้น คนเราจะต้องมีคุณธรรม ซึ่งคุณธรรมที่จำเป็น 4 ประการในสังคมประชาธิปไตย คือ

1. สัจจะ คือ จริงจัง ยึดมั่น หลักการ กฎ ระเบียบ กติกา
2. ธรรมะ คือ การควบคุมตนเองไม่ให้เกินเลยระเบียบกติกา
3. ขันติ คือ การยอมรับ การอดทน
4. จาคะ คือ การเสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ส่วนรวม

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง

ประกาศรี สีสหอำไพ (2540 : 68 ; อ้างอิงจาก สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช. 2532 : 17) กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระบรมราโชวาทในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี เกี่ยวกับคุณธรรมของคนไทยดังนี้

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดี

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

นอกจากนั้นประกาศรี สีสหอำไพ (2540 : 62 – 66) ได้รวบรวมเนื้อหาจริยธรรมของนักวิชาการหลายท่านแล้วได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์แนวความคิดทางจริยธรรม ดังนี้

1. การไฝ่สัจจะธรรม หมายถึง การแสวงหาความจริงจากข้อมูลเนื้อหาที่ได้รับความรู้โดยชวนขยายศึกษาให้เข้าใจถึงแก่นแท้อย่างแท้จริงและสัจธรรมโดยนัยของอภิปรัชญาเป็นการศึกษาความจริงสูงสุดตามธรรมชาติของความจริงแท้รวมถึงความจริงที่เกี่ยวกับจิตใจ ซึ่งวิธีการไฝ่สัจจะธรรมดังกล่าวนี้มีดังนี้

- 1.1 ยึดมั่นในกระบวนการคิดอย่างมีเหตุรอบคอบ
- 1.2 ศรัทธาต่อการเข้าใจถึงความจริงของเรื่องต่างๆ
- 1.3 หมั่นซักถามผู้รู้อยู่เสมอ
- 1.4 ใช้เวลาว่างด้วยการอ่านและฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 1.5 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อยของเรื่องนั้น

1.6 สนทนาแลกเปลี่ยนและอภิปรายประเด็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมอยู่เสมอ

1.7 ติดตามรับรู้ข่าวสารที่มีสารประโยชน์อยู่เสมอ

1.8 ร่วมมือกับกลุ่มบุคคลหรือองค์กรเพื่อศึกษาวิจัยรายละเอียดในเรื่องต่างๆ อย่างมีระบบ

1.9 สรุปเรื่องราวต่างๆ โดยใช้เหตุผลข้อมูลที่อ้างอิงได้ ใช้ปัญญาไตร่ตรอง แล้วจึงตัดสินใจเลือกสรุปความจริงนั้นๆ

2. การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา หมายถึง ความเป็นผู้มีสติไตร่ตรองวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ตั้งสมมติฐานทดลองพิจารณาว่าสิ่งนั้นมีปัญหาจริงอยู่แล้วจึงหาวิธีการแก้ไขด้วยการศึกษาจากภายนอก (ปรโตโมสะ) และไตร่ตรองภายในใจด้วยอุบายที่แยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ซึ่งวิธีการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหามีวิธีการดังนี้

2.1 ตั้งสติ ควบคุมอารมณ์ให้มั่นคงเมื่อเห็นปัญหาอุปสรรคต่างๆ

2.2 แยกแยะให้เข้าถึงความจริงแท้ของปัญหาว่าคืออะไร ให้เข้าถึงแก่นแท้ของปัญหาที่ทำให้เกิดทุกข์

2.3 วิเคราะห์ว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหาในระดับใด มีสาเหตุจากอะไร

2.4 เฝ้าดูปัญหาด้วยการศึกษาข้อมูลรอบด้าน

2.5 ตั้งสมมติฐานของสาเหตุและวิธีการแก้ไขจะเป็นไปได้เพื่อการทดลองพิสูจน์เป็นด้านๆ ไป

2.6 พยายามยุติปัญหาด้วยสันติวิธีมิให้ปัญหาหนึ่งยุติ แต่กลับไปสร้างปัญหาอื่นๆ ตามมา

2.7 หมั่นประชุมปรึกษาหาวิธีที่ดีที่สุด คือ วิธีประณีตประนอมและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

3. เมตตา – กรุณา เมตตา หมายถึง รู้จักรักและรู้จักสงสารปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ถ้าตนเองสุขก็ประสงค์ให้คนอื่นได้รับความสุข ด้วยการแสดงอัธยาศัยไมตรีต่อมนุษย์และสัตว์ เผื่อแผ่เอื้อเฟื้อตามสมควรแก่อัตภาพ กรุณา หมายถึง ความสงสารปรารถนาจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ไม่ใจ ปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ของมนุษย์และสัตว์ซึ่งวิธีการที่จะนำไปสู่ เมตตา – กรุณา มีวิธีการดังนี้

3.1 แบ่งปันในสิ่งที่ตนเองมีอยู่จนเกินความจำเป็นอย่างเหมาะสมตามกำลังของตน

3.2 เสียสละในสิ่งที่ตนเองมีหรือผู้ที่จำเป็นกว่า แม้จะทำให้ตนเองต้องขาดสิ่งนั้นไป

3.3 ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบทุกข์ด้วยความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล

3.4 ยินดีกับความสุภาพสำเร็จที่ผู้อื่นได้รับ

3.5 เห็นใจ ปลอดภัยให้กำลังใจเมื่อเห็นผู้อื่นทุกข์ทรมานและหาหนทางช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยได้

3.6 ให้อภัยผู้ที่ทำผิด ไม่ผูกอาฆาตพยาบาท

3.7 ไม่ขูดรีดเอาเปรียบผู้อื่น

3.8 บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน

4. สติ - สัมปชัญญะ สติ หมายถึง สภาพการควบคุมตนเองให้รู้ตัวพร้อม มีสติตั้งมั่น ตื่นตัวฉับไว มีพฤติกรรมอย่างเหมาะสม สำรวม รอบคอบ ระมัดระวังสติ คือ รู้ตัวระลึกได้ว่าตนเป็นใคร กำลังทำอะไร อย่างไร สัมปชัญญะ คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีอยู่เสมอ พร้อมทั้งจะใช้ปัญญามากกว่าอารมณ์ ไม่หวั่นไหวง่ายมีความรู้ทั่วตัว พร้อมทั้งจะประพฤติกปฏิบัติในสิ่งที่มีเหตุผล วิธีการที่จะนำไปสู่สติ - สัมปชัญญะ นั้นมีวิธีการดังนี้

4.1 อุดทน อุดกลั้น รู้จักข่มใจเมื่อเกิดอารมณ์กระทบ

4.2 ไม่โกรธง่าย ไม่วุ่นวาย หวั่นไหว

4.3 รู้จักยับยั้งชั่งใจหาเหตุผล ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

4.4 ไม่ทำร้าย ว่าร้ายเพราะควบคุมตนเองไม่ได้

4.5 ทำผิดแล้วยอมรับผิด

4.6 ประพฤติในหลักการและหลักเกณฑ์ที่หนดไว้

4.7 ตัดสินปัญหาหรือตัดสินใจด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง

4.8 รับฟังความคิดเห็นที่ดีของผู้อื่นมาประกอบการพิจารณาหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา

4.9 ไม่มั่งงายเชื่อง่ายไร้เหตุผล

5. ความไม่ประมาท หมายถึง การตั้งอยู่ในความรอบคอบ สุขุม พิจารณาสภาพการณ์แวดล้อมผลที่จะตามมาของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่างๆ วางแผนการกระทำเพื่อให้บังเกิดผลดีอย่างเหมาะสมที่สุด ซึ่งวิธีการที่จะนำไปสู่ ความไม่ประมาทนั้นมีวิธีการดังนี้

5.1 ตั้งใจ ไม่ผลีผลามเล่นเล่อ

5.2 หมั่นปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้รู้หาความก้าวหน้าอยู่เสมอ

5.3 ทำงานละเอียดรอบคอบและทบทวนผลงานที่เป็นลำดับขั้นตอนละเอียดถี่ถ้วน

5.4 คำนึงถึงผลดีผลเสีย เพื่อเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ดีแล้ว

5.5 ควบคุมอารมณ์ให้ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ

5.6 ไม่ทำสิ่งที่เสี่ยงอันตราย แก้ไขได้ยากเพราะอาจมีอุบัติเหตุที่แก้ไขได้ยาก เป็นผลสืบเนื่อง

5.7 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง ตั้งใจเอาใจใส่ไม่ละเลยละทิ้งหน้าที่ ทำให้ส่วนรวมเสียหาย

5.8 ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาทเพื่อความรู้เท่าถึงการณอยู่เสมอ

6. ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้ง กาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น เดือดร้อนยึดหลักแห่งความยุติธรรม ซื่อตรงต่อตนเอง หน้าที่การงาน คำมั่นสัญญา แบบแผนกฎหมายที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งวิธีการที่จํานำไปสู่ความซื่อสัตย์สุจริตนั้น มีวิธีการดังนี้

6.1 ซื่อตรงต่อเวลา

6.2 ทำตามที่พูด

6.3 ไม่หลีกเลี่ยงงานในหน้าที่รับผิดชอบ

6.4 ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอย่างเคร่งครัด

6.5 ซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

6.6 ไม่ลักขโมย ไม่คดโกง ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง

7. ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามในการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างสม่ำเสมอ ไม่ท้อถอย มุ่งให้งานสำเร็จลุล่วง ตั้งใจแรงกล้ามีความอดทน มีสมาธิ มีแรงจูงใจ มีเป้าหมายเพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนต่อความยากลำบากอย่างไม่ลดละความคิดพยายาม ซึ่งวิธีการที่จะนำไปสู่ความขยันหมั่นเพียรนั้น มีวิธีการดังนี้

7.1 ขยันในการงาน

7.2 ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

7.3 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และหมั่นมานะพยายามกระทำเพื่อความสำเร็จตามความคิด

7.4 ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง

7.5 ไม่ทิ้งหน้าที่รับผิดชอบไปกลางคัน

7.6 ทำงานจนเสร็จ

7.7 อดทนต่ออุปสรรค

8. หิริ - โอตตัปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวต่อบาป ความละอายใจในการทำชั่ว ทั้งในที่ลับที่แจ้งขลาดกลัวต่อสิ่งที่จําทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ละอายใจในสิ่งที่ไม่พึงทำ ส่งเสริมให้กระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ซึ่งวิธีการที่จะนำไปสู่ หิริ - โอตตัปปะนั้น มีวิธีการดังนี้

8.1 ทำความดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง

8.2 หลีกเลี่ยงการทำบาป

8.3 ควบคุมอารมณ์มิให้กระทำการสิ่งผิดชั่วร้าย

8.4 ปฏิเสธผลประโยชน์ที่เป็นผลจากการทำชั่ว เช่นการรับสินบน เป็นต้น

8.5 ไม่ใช่หน้าที่การงานอคติลำเอียงเพื่อทำให้ตนได้รับผลประโยชน์ตอบแทน
อย่างไม่ถูกระเบียบแบบแผน

8.6 ยึดมั่นในศีลธรรม

8.7 ไม่ตกเป็นทาสสิ่งเสพยาติตดินเมา

รังสรรค์ แสงสุข และคณะ (2544 : 270-273) ได้กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติที่จะเข้าถึง
คุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิต ดังนี้

1. การมีวินัยในตนเอง (Self - Discipline) หมายถึง การที่บุคคลเต็มใจที่จะเชื่อ
ตลอดจนบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบต่างๆ ในการทำกิจกรรมทางสังคมและสามารถ
ตัดสินใจหรือใช้วิจารณญาณของตนเองได้โดยไม่ต้องให้บุคคลใดหรือกลุ่มใดมาบังคับ ตลอดจน
การรู้และเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ ความเสมอภาค ความรับผิดชอบตามบทบาท ตามสถานภาพของ
ตน ในฐานะการเป็นมนุษย์คนหนึ่งและในฐานะของการเป็นสมาชิกของกลุ่มชุมชนนั้นๆ รวมถึง
การมีความอดทน ใจกว้าง อุตสาหะ ในการทำการใดๆ

2. การมีความกล้าหาญทางจริยธรรม (Moral courage) หมายถึง การที่บุคคลมีความ
ระมัดระวัง เอาใจใส่และกล้าที่จะแสดงทัศนะส่วนตัวต่อการกระทำหรือไม่กระทำการใดของตนเอง
และผู้อื่น ทั้งที่เป็นการกระทำที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมหรือไม่ทำ
ให้ส่วนรวมเกิดปัญหา หรือกล้าที่จะแสดงสิทธิของตนเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนและส่วนรวม

3. การมีจิตใจหรือสำนึกสาธารณะ (Public mind) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึก
เห็นคุณค่าของส่วนรวม ปรรณนาที่จะทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างการทำงาน ร่วมกันคิด
ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ส่วนตัวของส่วนรวม รวมถึงการรับผิดชอบร่วมกันในผล
ของการกระทำนั้นๆ (Public responsibility) หรือจะกล่าวอย่างสั้นๆ ว่า เป็นสำนึกที่เห็นวิกฤติ
ร่วมกัน ตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือสาธารณะที่มีได้หวังแค่
รอดอยหรือเรียกร้องให้รัฐบาลมาแก้ปัญหาแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยที่ตนเองไม่มีส่วนร่วม

4. การมีความรับผิดชอบร่วมกัน หมายถึง ในการกระทำสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อ
สังคมนั้นไม่จำเป็นต้องกระทำผ่านรัฐหรือภายใต้การสั่งการของอำนาจรัฐหรือเรียกร้องให้รัฐทำ
เสมอไป หากแต่พลเมืองที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรก็สามารถทำได้ ซึ่งลักษณะการกระทำ
กิจกรรมเพื่อส่วนรวมเช่นนี้ไม่ได้เป็นการมุ่งที่กลไกของรัฐหรือพรรคการเมืองเพื่อขอความ
ช่วยเหลือ แต่เป็นการเคลื่อนไหวของพลเมืองเป็นการใช้สิทธิของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย
ในการที่จะไม่เชื่อฟังรัฐ (Civil disobedience) อันจัดเป็นสิทธิของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

5. การมีความผูกพันและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
หมายถึง บุคคลที่มาร่วมตัวกันเป็นชุมชนหรือประชาคมนั้นจะมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างสนิทสนม
มีความสำนึกในการเป็นสมาชิกที่มีอุดมการณ์และวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องรับกับกลุ่มหรือ
ประชาคม นับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน และที่สำคัญคือ ทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันเคารพ

ในความเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นการเท่าเทียมกันทางอำนาจ กล่าวคือ ไม่มีใครมีอำนาจในเรื่องใด ๆ มากกว่าหรือน้อยกว่ากัน หากแต่ทุกคนมีการแบ่งปันกัน เสียสละ อาทรต่อกัน ห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม ต่างๆ ร่วมกัน

6. การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มหรือสมาคม (Cooperative and associate activities) ในการร่วมมือกันบุคคลจะเสนอหลักการและมาตรฐานทางสังคมที่เป็นธรรมต่อกัน อย่างจริงใจ ซื่อสัตย์ เชื่อมั่นในกันและกันและคาดหวังว่าจะได้รับสิ่งตอบแทนกลับมาในรูปประโยชน์ที่ร่วมกันได้ และการร่วมมือกันนี้จึงเต็มไปด้วยความสัมพันธ์แบบที่เรียกว่า Face to face และนำมาซึ่ง อุทิศคิดร่วมกัน

โกศล สุนทรพฤกษ์ (2538 : 51) สรุปรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มออกเป็น 4 ด้านดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) การมีส่วนร่วมลักษณะดังกล่าว ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประชุมออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา การออกแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาเพื่อลดปัญหาของชุมชน ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร ร่วมวางนโยบาย ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนา ร่วมวางแผน และวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามผลและประเมินผล

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) การมีส่วนร่วมลักษณะดังกล่าว ได้แก่ การบริจาคเงิน บริจาควัตถุ ช่วยเหลือด้านแรงงาน สนับสนุนด้านทรัพยากรอื่นๆ การเข้าร่วมในการบริหาร ควบคุมทางการเงินและการบริหาร มีส่วนร่วมในกาลงทุน ร่วมประกอบกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีความผูกพันและก่อให้เกิดความรู้สึกที่ร่วมกันมากยิ่งขึ้น เป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีความผูกพัน และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันมากยิ่งขึ้น เป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่ต่อไปรวมทั้งปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมที่วางไว้

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว ได้แก่ ร่วมในการใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง มีส่วนรวมในกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ส่วนตัว สังคมหรือวัตถุมีส่วนในผลประโยชน์ที่ได้จากการแก้ไขปัญหา

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว ได้แก่ การร่วมค้นคว้าเพื่อหาข้อดีข้อเสีย หรือข้อบกพร่องจากการดำเนินกิจกรรม การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2525 : 60-64) ได้กล่าวว่า อาร์ เอส ปีเตอร์ (R.S.Peters) ได้แบ่งหลักการที่จะพิจารณาถึงจริยธรรมนั้น ออกเป็น 4 หลักการ คือ

1. ความเที่ยงธรรม หลักการนี้เป็นหลักการพื้นฐานของคนที่มีเหตุผลทางจริยธรรม ซึ่งจะททำให้คนพ้นจากการเอาใจตัวเองหรือความลำเอียง ซึ่งหลักความเที่ยงธรรมนี้สามารถเห็นได้ชัดเจนเมื่อบุคคลต้องอยู่ในสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ต้องมีการตัดสินใจบางอย่างอย่างใดอย่างหนึ่ง และต้องมีลักษณะอื่นประกอบด้วย เช่น ความเหมาะสมตรงกับความเป็นจริง ความเมตตากรุณา เป็นต้น

2. การคำนึงถึงความสนใจหรือจิตใจของคนอื่น หลักการนี้กล่าวว่า การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นลักษณะของการนึกถึงว่าสิ่งที่ตนกระทำนั้นจะกระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของผู้อื่นหรือไม่ ทำให้คนอื่นมีความสุขหรือไม่ ลักษณะเช่นนี้จะช่วยให้คนเป็นคนที่มีความเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เอาใจใส่ที่จะช่วยขจัดความทุกข์ให้แก่ผู้อื่น

3. เสรีภาพ เสรีภาพนั้นเกิดมาจากการเห็นความสำคัญและความเท่าเทียมกันของมนุษย์เป็นหลักการไปด้วยกับข้อ 2 คือ การคำนึงถึงจิตใจคนอื่นแล้วเปิดโอกาสผู้อื่นได้ทำในสิ่งที่เขาต้องการและได้มีการแสดงเหตุผลของเขาเอง

4. การยกย่องผู้อื่น การยกย่องมองเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ โดยไม่ยกย่องมนุษย์ด้วยกันเป็นลักษณะของเครื่องมือหรือเส้นทางที่ไปสู่จุดหมายอื่น ของตนเอง เช่น ต้องการความสามารถและทักษะของเพื่อนร่วมงานมาช่วยให้งานตนเองประสบความสำเร็จ พอหลังจากบุคคลนั้นไม่สามารถสร้างประโยชน์ให้ก็มองว่าไม่มีค่าอีกต่อไป

ส่วนศักดิ์ชัย นิรัญทวี ได้กล่าวไว้ว่าคนที่จัดได้ว่ามีจริยธรรมนั้น น่าจะมีความสามารถ 4 ประการ คือ

1. ความสามารถเกี่ยวกับการสร้างและใช้ความคิดรวบยอดทางศีลธรรม กล่าวคือ มีความสามารถที่จะใช้เหตุผลทางจริยธรรมและใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหา อีกทั้งมีความสามารถที่จะเข้าใจและนำกฎศีลธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิต

2. ความสามารถในการเข้าใจข้อเท็จจริงและความสัมพันธ์ในเชิงเหตุกับผล การเข้าใจในเชิงเหตุกับผลคือ ความสามารถที่จะคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นของการกระทำทั้งในแง่กายภาพและจิตวิทยา และความสามารถที่จะเรียนรู้เรื่องนี้จากประสบการณ์ของตนเองและจากการได้ทราบจากการกระทำของคนอื่น

3. ความสามารถที่จะมีความสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างเหมาะสม กล่าวคือการทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

4. ความสามารถในการควบคุมตนเอง สามารถใช้สติปัญญายับยั้งในสิ่งที่ผิดและไม่ปล่อยจิตใจของตนเองตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งเร้าภายนอกอย่างไม่แยกดีแยกชั่ว

สรุปแนวคิดคุณธรรมและจริยธรรมที่จะนำไปสู่การควบคุมตนเอง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ประภาศรี สีหอำไพ รังสรรค์ แสงสุขและคณะ ตักศิษฐ์ นิรัญทวิ อาร์ เอส ปีเตอร์ (R.S.Peters) โดยแสดงได้ดังนี้

1. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

- การรักษาความลับ
- การรู้จักข่มใจตนเอง
- การอดทน อดกลั้นและอดออม
- การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละ

2. ประภาศรี สีหอำไพ

- การใฝ่สัจจะธรรม
- การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา
- เมตตา - กรุณา
- สติ - สัมปชัญญะ
- ความไม่ประมาท
- ความซื่อสัตย์สุจริต
- ความขยันหมั่นเพียร
- หิริ - โอตตัปปะ

3. รังสรรค์ แสงสุขและคณะ

- การมีวินัยในตนเอง (Self – discipline)
- การมีความกล้าหาญทางจริยธรรม (Moral courage)
- การมีจิตใจหรือสำนึกสาธารณะ (Public mind)
- การมีความรับผิดชอบร่วมกัน
- การมีความผูกพันและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ร่วม

- การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มหรือสมาคม

(Cooperative and associate activities)

4. อาร์ เอส ปีเตอร์ (R.S.Peters)

- ความเที่ยงธรรม
- การคำนึงถึงความสนใจหรือจิตใจของคนอื่น
- เสรีภาพ
- การยกย่องผู้อื่น

5. ศักดิ์ชัย นิรัญทวี

- ความสามารถเกี่ยวกับการสร้างและใช้ความคิดรวบยอดทางศีลธรรม
- ความสามารถในการเข้าใจข้อเท็จจริงและความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล
- ความสามารถที่จะมีความสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างเหมาะสม
- ความสามารถในการควบคุมตนเอง

5. การพึ่งตนเอง (Self-reliance)

สุพรรณิ ไชยอำพรและสนิท สมัครการ (2542 : 32-33) ได้กล่าวถึง การพึ่งตนเอง (Self-Reliance) ว่าเป็นหลักการที่กล่าวถึงและนำมาใช้ในการพัฒนาสังคมอย่างกว้างขวางและแพร่หลายในปัจจุบัน ต้นกำเนิดของหลักการนี้เริ่มจากเหตุผลที่สำคัญ คือ ความกดดันทางเศรษฐกิจและการเมือง กล่าวคือ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนาแต่เดิมนั้น เน้นการพัฒนาตามแนวคิดของ เคนส์ (Keynes) และฮาร์รอด โดมาร์ (Harrod Domar) ซึ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economics growth) ของประเทศโดยรวม โดยเฉพาะเคนส์เน้นว่ารัฐบาลควรมีบทบาทเพื่อให้มีการลงทุนเพิ่ม กลุ่มนี้เชื่อว่าหากประเทศมีเงินออมสูงจะสามารถนำมาลงทุนเพิ่มทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่สำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาซึ่งมีเงินออมต่ำและขาดแคลนเงินทุนอยู่แล้ว หากจะต้องลงทุนก็มักจะถูกเงินจากต่างประเทศทำให้ผลประโยชน์ที่ได้ไม่ได้เต็มที่ได้ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาเพราะไม่เป็นไปตามทฤษฎี

ในขณะที่การพัฒนาตามแนวความคิดดังกล่าวของประเทศด้อยพัฒนาไม่ประสบผลสำเร็จก็ปรากฏว่าในช่วงปลายปี ค.ศ. 1969-1978 นโยบายการพัฒนาโดยการพึ่งตนเองของจีนที่เรียกว่า "Walking on two legs" ประสบความสำเร็จอย่างมากในการพัฒนา เช่นเดียวกันในซีกโลกอเมริกาใต้มีกลุ่มนักวิชาการซึ่งมี โดส ซันตัน (Dos Sonton) เป็นผู้นำสำคัญได้เสนอทฤษฎีการพึ่งพิง (Dependency theory) โดยเน้นว่าประเทศที่ด้อยพัฒนาไม่สามารถพัฒนาได้เต็มที่ เนื่องจากถูกกำหนดเงื่อนไขการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาจากภายนอกประเทศกล่าวคือ ประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้ต้องพึ่งพิงกับประเทศเหล่านั้นเรื่อยมา และด้วยแรงกดดันทางเศรษฐกิจจากประเทศที่มีอิทธิพลและอำนาจอิทธิพล ในขณะที่ยุทธศาสตร์ของประเทศที่ด้อยพัฒนามีจำกัดและน้อยลงทุกที ประกอบกับแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนได้แพร่หลาย ประเทศเหล่านี้จึงพยายามริเริ่มดำเนินโครงการเพื่อให้สามารถดำรงอยู่รอดโดยการพึ่งตนเอง ทำให้แนวคิดการพึ่งตนเองได้รับความสนใจอย่างจริงจัง มีการศึกษาและการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อหาวิธีการในการจัดการไปใช้กับสังคมหรือกลุ่มชนที่เสียเปรียบทางเศรษฐกิจเพื่อสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

ความพยายามพึ่งตนเองได้กลายเป็นแนวทางและความหวังในการพัฒนาประเทศ โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาทั้งหลายที่มุ่งสู่ระดับพื้นที่มักกระทำภายใต้คำขวัญ “การช่วยตนเอง” การพึ่งตนเองมีความสำคัญหรือสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ หากชุมชนใดสามารถพึ่งตนเองได้โดยเฉพาะในกระบวนการผลิตจะช่วยให้ชุมชนนั้นลดการเสียเปรียบในการต้องนำวัตถุดิบหรือผลผลิตทางการเกษตรไปขายในราคาถูกแต่ต้องสั่งซื้อเทคโนโลยีอันมีราคาแพง สามารถรวมตัวกันเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองสินค้าหรือด้านสิทธิเสรีภาพด้านอื่นๆ ขณะเดียวกันหากชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ด้านเศรษฐกิจจะทำให้ทรัพยากรที่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยไม่เกิดภัยคุกคามหรือทำลายสิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate technology) จะถูกนำมาใช้มากยิ่งขึ้น ที่สำคัญหากประชาชนพึ่งตนเองได้ทางด้านเศรษฐกิจ ความรู้สึกความเป็นเจ้าของและความพึงพอใจในสังคมของตนจะทำให้เกิดความหวงแหนในพื้นที่ การที่ผู้กลุ่มไม่หวังดีต่อรัฐบาลจะเข้ามายุยงทำให้เกิดความระส่ำระสายหรือก่อปัญหาในสังคมก็กระทำได้ยากหรือไม่อาจกระทำได้ ทำให้รัฐบาลสามารถลดค่าใช้จ่ายในการป้องกันประเทศลงและในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติไปด้วยในตัว และจากการศึกษาวิจัยของ จรัสเรืองศิริวัฒน์รักษ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบพึ่งตนเองกับการพัฒนาในเชิงพุทธ : กรณีศึกษาชุมชนศรีระอโศก ผลการวิจัยพบว่า การที่ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้นั้นจะนำไปสู่ศักยภาพที่สามารถพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งของทั้งสินค้าอุปโภค บริโภคทางด้านปัจจัย 4 จากเดิมที่มีเฉพาะกินและใช้ในชุมชนให้มีมากขึ้นจนสามารถนำไปสู่การแปรรูปเป็นอุตสาหกรรม ในชุมชนที่ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกด้วยภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สั่งสมมาสร้างให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนอันเป็นฐานสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในแนวทางใหม่ที่เน้นการพัฒนาชุมชนนั่นเอง ส่วนทางด้านปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองนั้นสุทธิชาติ เกตยา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะที่สำคัญของชุมชนที่พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจพบว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยการพึ่งตนเองทางด้านการสะสมและการกระจายส่วนเกินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจทางด้านการบริโภคและการพึ่งตนเองเศรษฐกิจทางด้านการผลิต ซึ่งสิ่งที่สามารถทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจได้นั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรทำการเกษตรแบบผสมผสาน รองลงมาได้แก่ มีความขยัน ประหยัด และมีที่ทำกิน มีน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาและ

อุปสรรคที่สำคัญของการครองชีพและการทำมาหากิน คือ ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ
รองลงมาได้แก่ศัตรูพืช ภัยธรรมชาติและสินค้าราคาแพง

ด้านการปกครอง การที่ประชาชนพยายามพึ่งตนเองหรือสามารถพึ่งตนเอง
ได้ จะทำให้การปกครองภายในประเทศเป็นระบบระเบียบ รัฐบาลสามารถตัดสินใจได้อย่างมี
เหตุผล

ด้านสังคม เมื่อสมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้ก็จะเกิดความรู้สึก
ภาคภูมิใจ ได้การยอมรับสามารถอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ขณะเดียวกันประสบการณ์จากการ
พึ่งตนเองถือเป็นการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถให้เห็นผลเชิงประจักษ์เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
ในการพัฒนาของประชาชน

ด้านการพัฒนา ความพยายามพึ่งตนเองช่วยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในกระบวนการต่างๆ มากยิ่งขึ้น เป็นการกระตุ้นความคิดริเริ่ม เกิดจิตสำนึกในการพัฒนา
ขณะเดียวกันการพึ่งตนเองได้จะช่วยให้ภาวะสมดุลทางนิเวศน์วิทยาบรรลุดโดยง่าย นอกจากนั้น
การที่สมาชิกของสังคมพยายามพึ่งตนเองหรือสามารถพึ่งตนเองได้จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นใน
ตนเอง มีความภาคภูมิใจอันจะนำไปสู่ความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเป็นเจ้าของมากยิ่งขึ้น

5.1 ความหมายของการพึ่งตนเอง (Self-reliance)

ความหมายของการพึ่งตนเอง (Self-reliance) นั้นได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่าง
หลากหลายดังนี้

อุทัย ดุลยเกษม (2531-2532 : 99-100) กล่าวว่า การพึ่งตนเองนั้นมีลักษณะที่สัมพันธ์
(Relative) คือ ภาวะการพึ่งตนเองนั้นยังสามารถพึ่งพาผู้อื่นหรือพึ่งพาเครื่องไม้เครื่องมือ
ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ ได้ด้วย แต่ทว่าการพึ่งพาดังกล่าวนั้นเป็นการพึ่งพาอาศัยกัน
(Interdependence) มากกว่า ส่วนการพึ่งพานั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองได้ใน
เรื่องของแนวคิด แบบแผนการดำรงชีวิต แบบแผนการบริโภค ตลอดจนวัฒนธรรมและสภาพ
ของจิตใจ (Mentality)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2539 : 69) กล่าวว่า การพึ่งตนเอง คือ ความสามารถในการ
ดำรงตนได้อย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ และภาวะการณ์พึ่งตนเองนั้นมีลักษณะเป็นพลวัต
(Dynamic) ซึ่งสามารถเลื่อนสูงขึ้นหรือต่ำลงได้ในขณะการเปลี่ยนแปลงนั้นไปตามกาลเวลา
เทียบได้กับความสมดุลเคลื่อนที่ (Moving-equilibrium)

เสนห์ จามริก (2541 : 188) กล่าวว่า พึ่งตนเอง นั้น หมายถึง ภูมิปัญญาที่จะรู้จัก
พื้นฐานและศักยภาพของตนเองเพียงพอที่จะเรียนรู้อย่างมีสติที่จะเลือกสรร วิชา ความรู้ รวมทั้ง
เทคโนโลยีภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม และในขณะเดียวกันนั้นก็ต้องมีวิชา
ความรู้ของตนเองที่จะเสนอต่อโลกภายนอกด้วย ไม่ใช่เพื่อการประกวดประชันหรือช่วงชิง

ประโยชน์ได้เสียกัน หากเพื่อเป็นสื่อประสานปรองดองความรู้ ประสบการณ์และประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประชาชนชาติบ้านใกล้เรือนเคียง

พรประภา สิ้นฐานวา (2533 : 24) กล่าวว่า การพึ่งตนเองนั้นหมายถึงการที่ชุมชนที่มีการจัดการระบบชุมชนของตนเองให้สามารถสนองความต้องการของสมาชิกภายในชุมชนได้ และการพึ่งตนเองนั้นเป็นการสืบทอดวิถีแห่งการพึ่งตนเองของชุมชนโดยไม่ได้แยกตัวโดดเดี่ยวหรือปิดบังตัวเองจากโลกภายนอก รวมถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมของชุมชนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

อภิชาติ ทองอยู่ (2531 : 109) ได้แบ่งขอบเขตการพึ่งตนเองไว้เป็น 2 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกันคือ

1. การพึ่งตนเองทางกายภาพ ได้แก่ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและการปกครอง ตลอดจนจนถึงความสัมพันธ์ทางสังคม แบบแผนของตัวเอง ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลัก โดยสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองทางวัฒนธรรม

2. การพึ่งตนเองทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อ สติปัญญาและอำนาจการตัดสินใจซึ่งมีผลต่อการพึ่งตนเองทางกายภาพ

จากความหมายของ การพึ่งตนเอง ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นสามารถสรุปเป็นความหมายของผู้วิจัย ได้ว่า การพึ่งตนเองนั้น หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญา ความรู้ ความสามารถของตนเองอย่างมีสติและสัมปชัญญะที่จะเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ดีที่ยั่งยืนเพื่อความมั่นคงต่อตนเองและต่อสังคม

5.2 ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท (A theory of self-reliance of rural communities)

ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทนี้ ได้ทำการเสนอครั้งแรกในการรายงานการวิจัยเอกสาร เรื่อง ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชนบทไทย ที่ได้เสนอต่อสภาการวิจัยแห่งชาติโดยนายสัญญา สัญญาวิวัฒน์ และสุรัชย์ หวันแก้ว

ซึ่งทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทนี้ได้กล่าวไว้ว่า การที่ชุมชนชนบทใดๆ จะพึ่งตนเองได้ค่อนข้างสมบูรณ์ ชุมชนชนบทนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ 5 ทางด้วยกัน (สัญญา. 2539 : 70-71) คือ ทางเทคโนโลยี ทางเศรษฐกิจ ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทางจิตใจและทางสังคม ซึ่งการพึ่งตนเองของชุมชนได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของการพึ่งตนเองของชุมชน ใน 5 ทางดังกล่าว ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (Technological self-reliance) หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องไม้เครื่องมือ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การรู้จักวางโครงการ รู้จักจัดการ มนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพและการบำรุงรักษาให้คงสภาพดีอยู่อย่างเสมอเพื่อการใช้งาน เทคโนโลยีในความหมายนี้ รวมทั้งสมัยใหม่และของดั้งเดิมของท้องถิ่นที่เรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Folk wisdom) ด้วย

การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (Economic self-reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตเศรษฐกิจ (ทำมาหาเลี้ยงชีพ) ที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอควรหรือหากมองในแง่ความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานจุดสมดุลก็ต้องสูงพอสมควร ถึงขั้นสมบูรณ์พูนสุขดังกล่าว

การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources-self-reliance) ทรัพยากร หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ในชุมชนหรือสามารถหามาได้ และการพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การมีทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นและความสามารถในการรักษาธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดเสื่อมเสียไปจนหมดสิ้นหรือสูญเสียมูลค่าธรรมชาติมากนัก ตัวอย่างทรัพยากรธรรมชาติ คือ ดิน น้ำ ป่า สัตว์บกและน้ำ รวมทั้งแร่ธาตุที่มีค่าและความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (Psychological self-reliance) หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแกร่งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ก้าวหน้า ในการปกครองตนเอง ในการป้องกันกิลเลสตันหา ไม่ให้โลก โกรธ หลง หรืออยากได้ อยากมี จนเกินความสามารถของตน

การพึ่งตนเองได้ทางสังคม (Social-culture self-reliance) หมายถึง ภาวะการณ์ที่กลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง มีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพโดยกลุ่มของตนเองหรืออาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกได้ ปกติกลุ่มคนที่หมายถึงนี้ต้องมีขนาดใหญ่พอสมควร เช่น ขนาดหมู่บ้านใหญ่หรือตำบล ซึ่งเป็นปัจจัยนำไปสู่ความปึกแผ่นแน่นหนาและการมีผู้นำที่ดี

5.3 ระดับการพึ่งตนเอง

สุพรรณิ ไชยอำพรและสนิท สมักรการ (2542 : 34) ได้กล่าวถึง กัลตุง (Galtung.1980) และกลุ่มทางเลือกนอร์ดิก (The nordic alternative group 1979) ว่าได้แบ่งระดับการพึ่งตนเองออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ

ระดับระหว่างประเทศ (International level) คือ ความพยายามพึ่งตนเองในระดับนี้มีเป้าหมายที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์และเพิ่มอำนาจการต่อรอง ดังนั้น วิธีการหลักที่

นิยมใช้ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อปรับให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

ระดับประเทศ (National level) คือ มีเป้าหมายที่มุ่งพยายามตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยพยายามใช้ทรัพยากรในประเทศ วิธีการหลักที่นิยมใช้ คือ การสร้างความสมดุลระหว่างชนบทกับเมือง หรือพยายามสร้างความสมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย

ระดับท้องถิ่น (Local level) คือ ความสามารถพัฒนาได้ (Viability) ของชุมชนหรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน วิธีใช้จึงมักได้แก่การให้ประชาชนมีส่วนร่วม รวมทั้งการกระจายอำนาจ

ระดับบุคคล (Individual level) คือ มีเป้าหมายเพื่อให้สมาชิกสามารถดำรงอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคมปัจจุบัน โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดและต้องไม่คุกคามสภาพแวดล้อมจนเกิดอันตราย โดยพยายามให้ประชาชนขึ้นอยู่กับตนเองมากที่สุดเท่าที่เป็นได้ คือ พยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการผลิตและกระตุ้นใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพิ่มมากยิ่งขึ้น

5.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการฟุ้งตนเอง

ชนิดา รักษ์พลเมือง (2532 : 107) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ที่จะสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อฟุ้งตนเองได้นั้น ประกอบไปด้วย

1. มีสิ่งสนองความต้องการสำหรับการดำรงชีวิตนั้นต้องมีพื้นฐานอย่างเพียงพอ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และบริการด้านการสาธารณสุข
2. มีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เช่น มีการศึกษา มีงานทำ และมีสถานภาพเป็นที่ยอมรับของประเทศ
3. มีเสถียรภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การเลือกประกอบอาชีพและการเลือกบริโภคเป็นต้น

อภิชัย พันธเสน (2539 : 192-193) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะบรรลุถึงการฟุ้งตนเองในอนาคตนั้น ควรจะประกอบไปด้วย

1. อาหารและโภชนาการ
2. เครื่องนุ่งห่ม
3. ที่อยู่อาศัย
4. บริการด้านสุขภาพอนามัยทั้งร่างกายและจิตใจ
5. บริการด้านการศึกษาระดับพื้นฐานและการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

6. บริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่จำเป็นเพื่อการประกอบการและการดำรงชีพอย่างยุติธรรมและสามารถช่วยตนเองได้

ซึ่งเครื่องชี้วัดเงื่อนไขที่จะบรรลุการพึ่งตนเองได้นั้นได้จำแนกตามรายการเป็นพื้นฐาน 12 ข้อประกอบด้วย

1. ทุกคนรอบครัวได้บริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะอย่างพอเพียงกับความต้องการของร่างกาย
2. ทุกคนรอบครัวมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
3. ทุกคนรอบครัวมีปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่เพียงพอแก่การประกอบอาชีพ
4. คนในวัยทำงานมีการว่างงานน้อย
5. ครอบครัวมีความร่วมมือกันประกอบอาชีพและเข้าใจพื้นฐานการอยู่ร่วมกันของชุมชน
6. ทุกคนมีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนเองและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มีการใช้และคงอยู่ได้
7. เด็กก่อนวัยเรียนได้รับการพัฒนาและผู้สูงอายุได้รับการดูแล
8. ทุกคนมีโอกาสได้รับข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ
9. เด็กและหญิงมีครรภ์มีโอกาสได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันโรคและหญิงมีครรภ์ได้รับการดูแล
10. คู่สมรสวัยเจริญพันธุ์สามารถควบคุมจังหวะและจำนวนของการมีบุตรได้ตามความต้องการ
11. บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองและการปกครองท้องถิ่น
12. ทุกคนรอบครัวมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต

เวรดี คันทนูกิจ (2543 : 99 – 113) ได้กล่าวถึงผลของการพัฒนาสู่การพึ่งตนเองและตัวชี้วัดในการพึ่งตนเองของชุมชนอโศก ด้านการพึ่งตนเองด้านจิตใจ การพึ่งตนเองด้านสังคม การพึ่งตนเองด้านการเมืองการปกครอง การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองด้านการศึกษา ดังนี้

1. การพึ่งตนเองด้านจิตใจ

ผลของการพัฒนา

- การลดลงของ โสภ โกรธ หลง
- จิตใจกล้าแข็ง เชื้อมั่น มีปัญญา
- อริยบุคคล

ตัวชี้วัด

- กินน้อย ใช้น้อย
- ซื่อสัตย์ ขยัน
- มีการพัฒนาการทางจิตที่ดี

2. การพึ่งตนเองด้านสังคม

ผลของการพัฒนา

- ชุมชนเกิดสันติสุข เป็นบึกแผ่น
- ปราศจากปัญหา ยาเสพติด การพนัน อาชญากรรม
- สัมปายะ 4 คือ มีที่อยู่เหมาะสม มีบุคคลเหมาะสม มีอาหารเหมาะสม มี

ธรรมที่ทำให้เจริญ

ตัวชี้วัด

- พุทธพจน์ 7 ได้แก่ มีความระลึกถึงกัน มีความรักกัน มีความเคารพกัน
เกื้อกูลช่วยเหลือกันไม่วิวาทกัน พร้อมเพรียงกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

3. การพึ่งตนเองด้านการเมืองการปกครอง

ผลของการพัฒนา

- มีอิสระเสรีภาพ
- มีภราดรภาพ
- มีสันติภาพ
- มีสมรรถภาพ
- มีบูรณภาพ

ตัวชี้วัด

- ไม่ผิดศีล
- ชัดแย้งอย่างพอเหมาะ
- ไม่แย้งชิงอำนาจ
- ยอมรับมติที่ประชุม
- เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความสามารถเป็นผู้นำ โดยผลัดกันเป็นผู้นำ ผู้ตาม

4. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

ผลของการพัฒนา

- มีปัจจัย 4 อุดมสมบูรณ์เลี้ยงตนเองได้
- บริการสินค้าที่มีคุณภาพ ราคาถูกปลอดภัยพิชิตสู่สาธารณชน

ตัวชี้วัด

- ความสมดุลของรายรับรายจ่าย
- จัดหาทุนดำเนินงานของตนเอง
- มีทุนทางสังคม (เครือข่าย)
- ผลผลิตและการตลาดเพิ่มขึ้น
- มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น

5. การพึ่งตนเองด้านการศึกษา

ผลของการพัฒนา

- พึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้
- ทุกคนได้รับการศึกษา

ตัวชี้วัด

- พฤติกรรมที่ถูกต้องสามารถทำงานตามธรรม (ศีลเด่น)
- สร้างงาน หรือการทำกิจกรรม ของชุมชนได้ (เป็นงาน)
- ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา(ชาญวิชา)

เสาวภา เดชาภิมณห์ (2544 : 112 – 115) ได้กล่าวถึงหลักการพึ่งตนเองทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยีได้นั้น จะต้องมีความสามารถในการเลือกสรร การใช้ ประโยชน์ การอนุรักษ์และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจนั้นจะต้องมีความสมดุลระหว่างการผลิตและการ บริโภค มีขีดความสามารถในการผลิต มีการแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชนและมีการรวมกลุ่มกัน ทางเศรษฐกิจภายในชุมชน

การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักการที่ชุมชนจะพึ่งตนเอง ได้นั้น จะต้องมียอดประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- ประการที่ 1 การมีทรัพยากรอย่างเพียงพอภายในชุมชน
- ประการที่ 2 มีกรรมสิทธิ์ในทรัพยากร
- ประการที่ 3 มีความสามารถที่จะใช้ประโยชน์ได้
- ประการที่ 4 มีกิจกรรมการอนุรักษ์และการพัฒนาควบคู่กันไป

การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ โดยหลักการจะต้องมียอดประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- ประการที่ 1 ความขยันหมั่นเพียร
- ประการที่ 2 การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
- ประการที่ 3 การที่คุณธรรมหรือธรรมะทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

ส่วนหนึ่งจากการศึกษาของเสาวภา เดชาภิรมณ์ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง หมู่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาความเป็นมาที่ก่อให้เกิดการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ผลการวิจัยพบว่า หลักการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองของชุมชนคีรีวงที่จะพึ่งตนเองได้นั้นอาศัยหลักการตามทฤษฎีการพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ

ด้านเทคโนโลยี กล่าวคือ ชุมชนคีรีวงมีความสามารถในการพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยีเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ มีวิธีการผลิตทางด้านเกษตร คือ การทำสวนสมรม โดยการใช้เครื่องมือที่เรียบง่าย แบบธรรมดา ซึ่งสามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น การแปรรูปผลผลิตก็มีการปรับใช้เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ค่อยมีความสลับซับซ้อน เช่น การตากแห้ง ดอง กวน การทำสีจากธรรมชาติ

ด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ ชุมชนคีรีวงมีความสามารถในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ สามารถผลิตผลผลิตให้พอเพียงกับความต้องการภายในชุมชนและยังมีผลผลิตเหลือพอที่จะนำออกสู่ตลาดภายนอกสิ่งใดที่ไม่สามารถผลิตหรือหาได้ภายในท้องถิ่นก็มีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกับชุมชนภายนอก ส่วนทางด้านปัญหาผลผลิตล้นตลาด ราคาผลผลิตตกต่ำชุมชนคีรีวงก็สามารถรวมกลุ่มกันแก้ปัญหา เช่น การแปรรูปผลผลิต

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ ชุมชนคีรีวงสามารถพึ่งตนเองได้ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นเนื่องจากมีความสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติทำให้ชุมชนคีรีวงมีทรัพยากรใช้ทั้งในด้านอุปโภคและบริโภคอย่างพอเพียง มีกรรมสิทธิ์ในการใช้ทรัพยากร

ด้านจิตใจ กล่าวคือ ชุมชนคีรีวงมีความสามารถในการพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ ชาวบ้านมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง ช่วยกันแก้ไข้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเองโดยการยึดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

เสาวภา เดชาภิรมณ์ (2544 : 29 ; อ้างอิงจากสุภางค์และวรรณิ. 2544 : n145 - 213) ได้รวบรวมแนวทางในการพึ่งตนเองดังนี้

พระพิศาล วิสาโล กล่าวว่า แนวทางในการพึ่งตนเอง มีรายละเอียดดังนี้

1. มีปัจจัยยังชีพพอเพียง ไม่อดอยากยากแค้นหรือเป็นหนี้สิน สามารถเลี้ยงชีพด้วยตนเองได้
2. ปกครองตนเองได้ เป็นไทแก่ตนเอง ไม่ถูกบีบบังคับหรือครอบงำอยู่ในอาณัติผู้ใด
3. เป็นอยู่ด้วยปัญญา มีจิตปลอดพ้นจากความทุกข์ ความเร่าร้อนทะเลาะทะเลาะอยากมีความสุขจากสภาวะภายใน โดยไม่เป็นทาสความสุขทางวัตถุหรือปัจจัยภายนอก

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต) กล่าวว่า การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เช่น มีอาชีพ มีความประหยัด ขยันและสุจริต มีเงินใช้และใช้เป็น เป็นผู้ผลิตและบริโภคเป็นซึ่งเป็นคุณภาพ

ชีวิตระดับพื้นฐาน นอกจากนั้นยังต้องมีสุขภาพดี มีพละนาถัยและบัจจัยเครื่องรักษาส่งเสริมสุขภาพ มีอาหารที่มีคุณค่า มีกินและกินเป็น มีที่อยู่อาศัยและที่ทำงานที่เหมาะสม ไม่แออัด สะอาด สะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิต การทำงานและการเดินทาง อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีมีความรับผิดชอบ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจเกื้อการุณย์ ผูกมิตรและชวนชววย ทำกิจที่เป็นประโยชน์ในการเสนอความริ่รรมย์ บันเทิงไร้โทษ ชื่นชม ซาบซึ้งในสุนทริย์และในการที่จะพัฒนาตนยิ่งขึ้นไปในด้านต่าง ๆ

สุพรรณิ ไชยอำพรและสนิท สม่ัครการ (2542 : 33) ได้กล่าวว่าการศึกษาคความพยายามฟ้งตนเอง มักจะพิจารณาถึงมิติต่าง ๆ (Various dimensions) ประกอบด้วย คุณภาพเฉพาะตัว (Self – quality) ซึ่งโดยปกติแล้วความพยายามฟ้งตนเองจะเกิดขึ้นต่อเมื่อหน่วยสังคม (Social unit) มี

อิสรภาพ (Freedom) ในการพูด การคิด การตัดสินใจหรือการกระทำตามความต้องการภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคม

ความเสมอภาค (Equality) ในการเรียนรู้ การรับรู้ หรือแสวงหาสิ่งต่าง ๆ

ความเป็นไท (Autonomy) หน่วยของสังคม กล่าวคือ หน่วยของสังคมจะต้องไม่ถูกรอบงำโดยผู้หนึ่งผู้ใดหรืออิทธิพลจากภายนอกจากอำนาจในการดำเนินกิจกรรมของตนเอง อย่างเป็นอิสระตามวัฒนธรรม

ศักดิ์ศรี (Dignity) ในการร่วมมือ ร่วมคิดหรือร่วมปฏิบัติ ความมีศักดิ์ศรีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อหน่วยสังคมนั้นเป็นอิสระอย่างเพียงพอ

ความก้าวหน้า (Progress) หมายความว่าโอกาสในการที่พัฒนามืออยู่พอสมควร

วิชากร เต่นเหมือนวงค์ (2543 : 28 ; อ้างอิงจากสุพรรณิ ไชยอำพร. 2530) ได้ทำการศึกษารื่อง Development of A Self-reliance Measuring instrument for Farmers of northern Thailand เป็นการศึกษาคการพัฒนาเครื่องมวัดความพยายามฟ้งตนเองสำหรับชาวภาคเหนือในจังหวัดลำปางและแพร่ จำนวน 8 หมู่บ้านโดยการวิจัยจังหวัดละ 4 หมู่บ้าน ได้เสนอว่าการวัดความพยายามการฟ้งตนเองในระดับปัจเจกบุคคลนี้ สามารถวัดได้จากองค์ประกอบที่สำคัญ 4 บัจจัย คือ บัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ บัจจัยทางด้านการเมือง บัจจัยทางด้านจิตวิทยาและบัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งวัดได้ในประเด็นย่อย คือ

1. การบรรลุถึงระดับการประทังชีพ ทางด้านอาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย
2. ความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจระหว่างรายได้และรายจ่าย
3. รูปแบบการใช้ทรัพยากร
4. ความสามารถในการรับรู้ข่าวสาร
5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา

6. ความสามารถในการแก้ปัญหาภายใต้ทิศทางการเมือง
7. ความเชื่อมั่นในตนเอง
8. ความรับผิดชอบ
9. ความคิดริเริ่มในการจัดตั้งกลุ่มภายใต้จิตสำนึกการพึ่งตนเอง
10. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เพื่อการทำมาหากิน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรณีศึกษา ชมดี (2524 : 71-73) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โครงการสามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุม และร่วมออกแรง มากตามลำดับและผลของโครงการดังกล่าวยังสามารถส่งผลทำให้ประชาชนต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการประกอบอาชีพ และถ้าหากผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ในระดับที่ดีก็จะส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในทางที่ดีด้วย

สุจินต์ ดาวรีระกุล (2527 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการพัฒนาหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่น ระดับจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีพุทธศักราช 2527 ผลการศึกษาพบว่า โครงการการพัฒนาหมู่บ้านทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมมากที่สุด รองลงมาคือ ร่วมสละแรงงาน ส่วนการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดของประชาชนคือ ร่วมในการแสดงความคิดเห็น

พิเชียน ลิ้มปังหวังอยู่ (2530 : 140-143) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพึ่งตนเองของประชาชนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ผลของการดำเนินงานโครงการสามารถทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีปัจจัยพื้นฐานเพียงพอต่อความต้องการมากขึ้น มีความสมดุลระหว่างรายได้และรายจ่ายในครอบครัวมากยิ่งขึ้นและสามารถใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น และถ้าหากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ที่ดีต่อโครงการก็จะส่งผลต่อการพึ่งตนเองที่ดีอีกด้วยนอกจากนี้ชาวบ้านก็เห็นความสำคัญของข่าวสารมากยิ่งขึ้น ชาวบ้านมีคุณสมบัติเหมาะสมกับการผลิตมากยิ่งขึ้น มีความสามารถในการปรับประสานกับวิทยาการใหม่ๆ ได้ดี และมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ในส่วนของการมีส่วนร่วม โครงการยังไม่สามารถทำให้ชาวบ้านเกิดการมีส่วนร่วมและรู้จักแก้ปัญหาพร้อมกันอย่างจริงจัง ไม่ได้ทำให้ชาวบ้านมีความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น

ประภาศรี พัทธ์สินสุข (2532 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการพัฒนาชนบท ศึกษากรณีโครงการสุพรรณบุรี ผลการศึกษา

พบว่า โครงการการพัฒนาชนบททำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกเงินและสละแรงงานมากที่สุด รองลงมาคือ การร่วมประชุม สำหรับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ร่วมเป็นผู้นำ

สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (2545 : 24-25) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวชนบทผู้ยากจนในโครงการพัฒนาชนบท ผลการศึกษาพบว่า โครงการพัฒนาชนบทที่ชาวชนบทผู้ยากจนได้เข้ามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์สูงสุดนั้น คือ โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมาได้แก่ โครงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านสาธารณสุข และการดำเนินงานของโครงการดังกล่าวนี้สามารถทำให้ชาวชนบทผู้ยากจนส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการร่วมปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาที่กำหนดไว้มากกว่าการเข้าร่วมในขั้นตอนอื่นๆ ของกระบวนการพัฒนา

สำราญ ชัยวงศ์และคณะ (2545 : 51-52) ทำการศึกษากการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา จังหวัดลำพูน ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนช่วยในการพึ่งตนเองพัฒนาอาชีพ สร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดพื้นที่และประชากรกลุ่มเป้าหมาย
2. การสร้างเครื่องมือวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดพื้นที่และประชากรกลุ่มเป้าหมาย

หน่วยวิเคราะห์

หน่วยวิเคราะห์ที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาชนบทอันดับ 1 ของจังหวัดพะเยา จำนวน 10 หมู่บ้าน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา ปี 2544) เหตุผลที่เลือกทำการศึกษามูลหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาชนบทในจังหวัดพะเยา ก็คือ จากการสำรวจของสำนักงานพัฒนาชุมชนหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 นั้นเป็นหมู่บ้านที่ควรได้รับการพัฒนาด้วยโครงการต่างๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาตัวเองขึ้นเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2 และอันดับ 3 ตามลำดับเพื่อศักยภาพการในการดำรงชีวิตและการพัฒนา

จากการรายงานของสำนักงานพัฒนาชุมชนนั้นสอดคล้องกับการรายงานของสำนักงานสถิติจังหวัดพะเยา สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีนั้น สถิติผลิตภัณฑ์จังหวัดตามราคาประจำปีพุทธศักราช 2541 จังหวัดพะเยามีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี เป็นลำดับที่ 16 ของภาคจาก 17 จังหวัดภาคเหนือและเป็นลำดับที่ 61 ของประเทศจาก 76 จังหวัด ซึ่งลำดับที่ตั้งกล่าวนั้นเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษากล่าวคือ ผลิตภัณฑ์จังหวัดนั้นเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนภายในจังหวัดซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดอีกตัวหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ ซึ่งลำดับที่ 16 ของภาคและลำดับที่ 61 ของประเทศนั้นถือว่าอยู่ในระดับที่ต่ำ และจากการดำเนินโครงการนโยบายเร่งด่วนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทั้งมนุษย์และเศรษฐกิจที่ครบกำหนด 1 ปีที่ผ่านมา จะสามารถพัฒนามนุษย์ของหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 ของจังหวัดพะเยาให้มีความเป็นทุนมนุษย์ที่จะเป็นประโยชน์และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ดีหรือไม่อย่างไรเพื่อการส่งผลถึงรายได้ผลิตภัณฑ์จังหวัดในอนาคต

การเลือกหน่วยวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 1

เลือกหมู่บ้านที่จะทำการศึกษา โดยเลือกตามที่ตั้งสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยาได้ทำการสำรวจหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาปี 2544 จากดัชนีชี้วัดข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) มี 6 กลุ่ม 31 ตัวชี้วัด ได้แบ่งหมู่บ้านเร่งรัดการพัฒนาเป็น 3 ระดับ กล่าวคือ หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (ล่างหลัง) หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2 (ปานกลาง) หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 3 (ก้าวหน้า) ผู้วิจัยเลือกศึกษาหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับที่ 1 (ล่างหลัง) ซึ่งมี 10 หมู่บ้าน คือ

หมู่บ้าน	ได้รับการโอนเงิน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองงวดที่	วัน เดือน ปี
แม่กาท่าข้าม	6	20 กุมภาพันธ์ 2545
ป่าเมี่ยง	3	13 กันยายน 2544
ห้วยบง	1 ครั้งที่ 2	16 สิงหาคม 2544
ห้วยเกียง	2	30 สิงหาคม 2544
ห้วยกอก	4	15 พฤศจิกายน 2544
ปางพริก	4	15 พฤศจิกายน 2544
น้ำดัม	5	14 ธันวาคม 2544
ดงเคียน	4	15 พฤศจิกายน 2544
ปางท่าเหนือ	5	14 ธันวาคม 2544
สันติสุข	5	14 ธันวาคม 2544

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา 2544

ขั้นตอนที่ 2

จากหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 ทั้ง 10 หมู่บ้านนั้น หมู่บ้านที่ได้รับการโอนเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ครบรอบการโอนเงินครบ 1 ปีก่อน 1 กันยายน 2545 ในระหว่างการทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ หมู่บ้านห้วยเกียงและหมู่บ้านห้วยบง แต่ผู้วิจัยเลือก

ศึกษาหมู่บ้านห้วยเกียงเพราะว่าหมู่บ้านห้วยเกียงมี ตัวดัชนีชี้วัดมีปัญหามาก (ต่ำกว่าเกณฑ์) มากกว่าหมู่บ้านห้วยบง 1 ดัชนีชี้วัด ดังนี้

ดัชนีชี้วัด	หมู่บ้านห้วยเกียง	หมู่บ้านห้วยบง
กลุ่มสภาพพื้นฐาน		
เอกสารสิทธิ์	3	3
การมีไฟฟ้า	3	3
การคมนาคม	3	3
สิทธิ์ในที่ดินทำกิน	1	1
กลุ่มผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ		
การประกอบธุรกิจในหมู่บ้าน	1	2
การประกอบอาชีพและการมีงานทำ	1	3
อัตราค่าจ้าง	1	2
ผลผลิตจากการทำนา	1	2
ผลผลิตจากการทำไร่	3	3
การประกอบอาชีพอื่นๆ	1	1
การอพยพหางานทำ	1	1
การรวมตัวของเกษตรกร	1	1
การทำเกษตรฤดูแล้ง	1	1
กลุ่มสาธารณสุข		
การได้รับการคุ้มครองบริโภคด้านยา	1	3
การป้องกันโรคติดต่อ	2	3
สุขภาพจิต	2	1
การอนามัยสิ่งแวดล้อม	3	3
การอาชีวอนามัย	2	3
การมีส่วนร่วมด้านอนามัย	3	3

ดัชนีชี้วัด	หมู่บ้านห้วยเกี๋ยง	หมู่บ้านห้วยบง
กลุ่มแหล่งน้ำ		
น้ำสะอาด	3	3
น้ำใช้	3	3
น้ำเพื่อการเกษตร	1	1
กลุ่มความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรม		
ระดับการศึกษาของประชาชน	3	1
อัตราการเรียนต่อของประชาชน	3	3
การให้ความรู้ของรัฐ	3	3
สถานที่ให้ความรู้สำหรับหมู่บ้าน	2	1
สถานที่ให้บริการด้านข่าวสารข้อมูล	2	2
กิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมและกีฬา	2	2
กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
ป่าไม้	1	1
ดิน	2	1
น้ำ	1	2

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา 2544

หมายเหตุ : แต่ละตัวชี้วัดแบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ คือ

- 1 มีปัญหาหนัก
- 2 มีปัญหาปานกลาง
- 3 มีปัญหาน้อยหรือไม่มีเลย

ระดับการพัฒนาของหมู่บ้านแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1	ได้ 1 คะแนน 11-31 ข้อ
หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2	ได้ 1 คะแนน 6-10 ข้อ
หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 3	ได้ 1 คะแนน 0-5 ข้อ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงทั้งสิ้น 57 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัยมีทั้งหมด 2 ส่วน ซึ่ง มีวิธีการและรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์ระดับลึก (In – depth interview) เป็นการสร้างคำถามแบบการใช้แนวหัวข้อสัมภาษณ์ (Interview guide) เกี่ยวกับกิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

หลังจากการสร้างเครื่องมือการสัมภาษณ์ระดับลึกแล้ว นำแนวหัวข้อสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้น เสนอประธานควบคุมปริญญาโทเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหา ความเที่ยงตรง ภาษาและสำนวนที่ใช้ แล้วนำแบบสอบถามที่ได้การแก้ไขนำไปปรับปรุง แล้วนำแบบสอบถามดังกล่าวเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำออกไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการสัมภาษณ์ระดับลึก

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดวิธีและขั้นตอนของกิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน จึงเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และบัณฑิตอาสาสมัครกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีความใกล้ชิดในการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและมีการติดตามแนะนำการใช้เงินกู้แก่สมาชิกกองทุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมผู้ให้ข้อมูลหลัก 16 รายดังนี้

กลุ่มคณะกรรมการกองทุน

1. นายจันทร์ ไจมา กรรมการ ตำแหน่ง ประธานกองทุนหมู่บ้าน
2. นายยม เจนใจ กรรมการ ตำแหน่ง รองประธานกองทุนหมู่บ้าน
3. นางสาวสิริธร สุขะ กรรมการ ตำแหน่ง เลขานุการ
4. นายวิรัตน์ บังหลวง กรรมการ ตำแหน่ง เภรัญญิก
5. นางนิตยา คำแสง กรรมการ ตำแหน่ง บัญชี
6. นายเดช อินแปง กรรมการ ตำแหน่ง บัญชี
7. นางไหล่ เสมอใจ กรรมการ ตำแหน่ง เงินกู้
8. นายบุญส่ง คำแสง กรรมการ ตำแหน่ง เงินกู้
9. นายลุน จักรคำเต็ม กรรมการ ตำแหน่ง เงินกู้
10. นางพิศ หอมนาน กรรมการ ตำแหน่ง ตรวจสอบ
11. นายน้อย ไชยวุฒิ กรรมการ ตำแหน่ง ตรวจสอบ
12. นางอำพร ชินา กรรมการ ตำแหน่ง ตรวจสอบ
13. นางสาวอรจิรา บัวหลวง กรรมการ ตำแหน่ง ตรวจสอบ
14. นางวิมลวรรณ ปัญญา กรรมการ ตำแหน่ง ประชาสัมพันธ์

15. นายสุรศักดิ์ ใจแสวง ตำแหน่ง กรรมการ ตำแหน่ง ประชาสัมพันธ์
บัณฑิตอาสาสมัครหมู่บ้าน
 นางสาวขวัญดาว ฝูใจ
ผู้ใหญ่บ้าน
 นายจันทร์ ใจมา

ส่วนที่ 2 การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วสร้างแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ซึ่งแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การวัดระดับความรู้กิจกรรมของสมาชิกผู้กู้ยืม โดยข้อคำถามรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน โดยมีข้อคำถามที่ผิด คือ ข้อที่ 2,6,7 และ ข้อคำถามที่ถูกต้อง คือ ข้อที่ 1,3,4,5,8,9,10 โดยให้เลือกตอบ ใช่และไม่ใช่ โดยให้เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้ค่าน้ำหนักคะแนน ดังนี้

ตอบคำถามถูก ให้คะแนนเท่ากับ 1

ตอบคำถามผิด ให้คะแนนเท่ากับ 0

โดยผู้วิจัยกำหนดการแบ่งระดับความรู้ของผลรวมของข้อคะแนนที่ตอบถูก โดยแปลความหมายของระดับความรู้ ดังนี้

คะแนน 7 – 10 คะแนน ความรู้อยู่ในระดับ สูง

คะแนน 5 – 6 คะแนน ความรู้อยู่ในระดับ ปานกลาง

คะแนน 1 - 4 คะแนน ความรู้อยู่ในระดับ ต่ำ

ซึ่งหลักเกณฑ์การแบ่งระดับความรู้ใช้ร้อยละของข้อคำถามเป็นเกณฑ์ (สุมลมาลย์ เดียวไป.2545 : 46) คือ

ร้อยละ 70-100 ของข้อคำถาม ความรู้อยู่ในระดับ สูง

ร้อยละ 51-69 ของข้อคำถาม ความรู้อยู่ในระดับ ปานกลาง

ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของข้อคำถาม ความรู้อยู่ในระดับ ต่ำ

ตอนที่ 2 การวัดระดับการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งเป็นการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับของไลเคิร์ต (Likert) ซึ่งตอนที่ 2 มีสองส่วนได้แก่ ส่วนของการพึ่งตนเองและส่วนของการควบคุมตนเอง

แนวคำถามด้านการพึ่งตนเอง แบ่งย่อยออกเป็น 5 ส่วนได้แก่ การพึ่งตนเองทางสังคม (Social self-reliance) การพึ่งตนเองทางจิตใจ (Psychological self-reliance) การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources self-reliance) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ (Economic self-reliance) การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี (Technological self-reliance)

โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกในแบบสอบถามใน ส่วนของการพึ่งตนเอง ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้ พึ่งตนเองได้ มากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้ พึ่งตนเองได้ มาก

คะแนน 3 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้ พึ่งตนเองได้ ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้ พึ่งตนเองได้ น้อย

คะแนน 1 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้ พึ่งตนเองได้ น้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคำตอบ แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน สามารถทำให้พึ่งตนเองได้ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน สามารถทำให้พึ่งตนเองได้ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน สามารถทำให้พึ่งตนเองได้ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน สามารถทำให้พึ่งตนเองได้ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน สามารถทำให้พึ่งตนเองได้ น้อยที่สุด

แนวคำถามด้านการควบคุมตนเอง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม (Associate activities) การมีวินัยในตนเอง (Self discipline)

โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกในแบบสอบถามใน ส่วนของการควบคุมตนเอง ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้ ควบคุมตนเองได้ มากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้ ควบคุมตนเองได้ มาก

คะแนน 3 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้
ควบคุมตนเองได้ ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้
ควบคุมตนเองได้ น้อย

คะแนน 1 หมายถึง กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้
ควบคุมตนเองได้ น้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคำตอบ แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายความว่า กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
สามารถทำให้ควบคุมตนเองได้ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายความว่า กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
สามารถทำให้ควบคุมตนเองได้ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายความว่า กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
สามารถทำให้ควบคุมตนเองได้ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
สามารถทำให้ควบคุมตนเองได้ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
สามารถทำให้ควบคุมตนเองได้ น้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักของการพัฒนาทุนมนุษย์ แบ่งออกเป็น 5
ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายความว่า กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาทุน
มนุษย์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายความว่า กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาทุน
มนุษย์ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายความว่า กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาทุน
มนุษย์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาทุน
มนุษย์ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาทุน
มนุษย์ น้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ประคอง กรรณสูต, 2535 :
74 – 75, ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2544 : 74 – 75) มีรายละเอียดดังนี้

ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมากกว่าค่าเฉลี่ยของข้อมูลชุดเดียวกันไม่ควรนิยมใช้ ค่าเฉลี่ยของข้อมูลชุดนั้นในการนำเสนอขนาดเฉลี่ยของข้อมูล แต่จะพิจารณาใช้ค่ามัธยฐานหรือฐานนิยม ซึ่งกรณีนี้ถือได้ว่า ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่ามาก ประกอบด้วยค่าคะแนนมาก และน้อยปะปนกันอยู่ ในการแปลความหมายของการแสดงความคิดเห็น หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก

ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0 หมายถึง ข้อมูลชุดนั้นไม่มีการกระจาย ในการแปลความหมายของการแสดงความคิดเห็น หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นตรงกัน

ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่ามากกว่า 0 และมีค่าใกล้เคียงกับ 1 หมายถึง ข้อมูลชุดนั้น ข้อมูลชุดนั้นประกอบด้วยคะแนนที่ใกล้เคียงกัน ในการแปลความหมายของการแสดงความคิดเห็น หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

หลังจากที่สร้างแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอประชาชนควบคุมปริญญาโทเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหา ความเที่ยงตรง ภาษาและสำนวนที่ใช้แล้วนำแบบสอบถามที่ได้การแก้ไขนำไปปรับปรุง เมื่อทำการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามดังกล่าวเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยบง ตำบลทุ่งรวงทอง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาชนบทอันดับ 1 หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้วิธีจัดแบ่งร้อยละ 25 ของกลุ่มสูงและร้อยละ 25 ของกลุ่มต่ำนำคะแนนแต่ละกลุ่มหาค่าเฉลี่ย คะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนแปรปรวนรวมของทั้งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ หลังจากนั้นคำนวณค่าต่างๆดังกล่าวข้างต้นแล้ว นำคะแนนดังกล่าวหาค่าอำนาจจำแนกของการทดสอบค่าที (T - test index) ของ A.L.Edwards โดยเลือกค่าตามเฉพาะที่มีค่าอำนาจจำแนกที่มากกว่า 1.75 ตามแนวของ Edwards (ลัวิน สายยศและอังคณา สายยศ. 2543 : 304-305) โดยมีสูตรในการวิเคราะห์ดังนี้

สูตรหาค่าอำนาจจำแนกของการทดสอบค่าที (T - test index)(ลัวิน สายยศและอังคณา สายยศ. 2543 : 304-305) คือ

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูงทำข้อนั้น
$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำทำข้อนั้น
S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง
S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ
n_H	แทน	จำนวนคนในกลุ่มที่ได้คะแนนสูง
n_L	แทน	จำนวนคนในกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ

หลังจากหาค่าอำนาจจำแนกของการทดสอบค่าที (t - test index) แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัทซ์ (Cronbach) โดยสูตรในการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 312) คือ

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_t^2} \right]$$

K	แทน	จำนวนข้อ
σ_i^2	แทน	ความแปรปรวนรวมของข้อที่ i
σ_t^2	แทน	ความแปรปรวนรวมของข้อที่ t

หลังจากที่นำแบบสอบถามที่วิเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้มีค่าเท่ากับ 0.853 ซึ่งเป็นระดับความเชื่อมั่นที่ยอมรับ กล่าวคือ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความรู้สึกนั้นควรมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.75 ขึ้นไป เพราะจะมีความน่าเชื่อถือได้มาก (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543 : 317)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี คือ

1. ศึกษาจากเอกสาร หลักฐาน ที่กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านของหน่วยงานภาครัฐได้แก่ ธนาคารออมสินสาขาจุน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจุน และบัณฑิตอาสาศากองทุนหมู่บ้านบ้านห้วยเกียง

2. การสัมภาษณ์ระดับลึก ใช้การวางแนวหัวเรื่องที่ถามตามวัตถุประสงค์ของการทำการศึกษาวิจัย โดยกำหนดประเด็นการถามล่วงหน้าและพยายามซักถามตรงตามประเด็นที่ได้กำหนด โดยใช้เทปบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกในการสัมภาษณ์ประกอบการจดบันทึก

3. การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

การเก็บข้อมูลทำโดยตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน โดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ขอความร่วมมือกับ นายอำเภอจุน เพื่อขอลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หมู่บ้านห้วยเกียง ในเดือน มีนาคม 2546

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับของไลเคิร์ต (Likert) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเอสพีเอสเอส เอ็กซ์ เวอร์ชัน 10.0 (SPSS – X : Statistical Package for Social Sciences – X 10.0) ซึ่งรายละเอียดในการวิเคราะห์มีสูตรในการคำนวณดังนี้

สูตรการคำนวณหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2544 :

35) คือ

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{N}$$

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของข้อมูล
N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

สูตรการหาค่าร้อยละ คือ

$$\frac{\text{ความถี่ของข้อมูลที่ต้องการหาค่าร้อยละ} \times 100}{\text{จำนวนความถี่ของข้อมูลทั้งหมด}}$$

3. การหาความสัมพันธ์ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและการพัฒนาทุนมนุษย์ ใช้การคำนวณสหสัมพันธ์ของตำแหน่ง (Rank correlation)

3.1 ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ระดับการวัดข้อมูล (Level of measurement) เป็นระดับอันดับ (Ordinal scale) โดยมีวิธีการวัดออกมาเป็นระดับอันดับ (บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ. 2543 : 332 - 333) ดังนี้

ข้อมูลคุณภาพจากแบบสอบถามตอนที่ 1 นับผลรวมของคะแนนของข้อที่ตอบถูก ถูก แล้วนำมาเรียงลำดับโดยผลรวมของคะแนนที่มากที่สุดให้มีลำดับที่ 1 และเรียงลำดับต่อไปตามลำดับตามผลรวมของคะแนน

หมายเหตุ ถ้าหากคะแนนของแต่ละคนเท่ากัน ส่งผลให้ลำดับของคะแนนที่ได้จึงเท่ากันซึ่งเรียกว่า ตำแหน่งที่โยงกัน (Tied rank) วิธีการแก้ปัญหาคือ นำอันดับที่ซ้ำกันหาค่าเฉลี่ย ดังนั้นอันดับที่ได้ก็คือ อันดับค่าเฉลี่ย ซึ่งวิธีการหาค่าอันดับเฉลี่ยมีตัวอย่างดังนี้

ข้อมูลคะแนนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มหนึ่งเป็นดังนี้ 35 20 18 20 24 25 30 27 20 27 เริ่มการจัดอันดับโดยการเรียงความถี่จากสูงสุดไปหาต่ำสุด ซึ่งได้ดังนี้

ความถี่	35	30	27	27	25	24	20	20	20	18
อันดับ	1	2	3.5	3.5	5	6	8	8	8	10

คะแนน 27 สองตัวโดยทั่วไปจะเป็นอันดับที่ 3 และ 4 แต่คะแนนเท่ากันจึงต้องนำมาเฉลี่ยเป็น $\frac{3+4}{2} = 3.5$ คะแนนทั้งสองจึงต่างเป็นอันดับที่ 3.5 และคะแนนตัวถัดไปต้องเป็นอันดับที่ 5 คะแนน 20 สามตัวโดยทั่วไปจะเป็นอันดับที่ 7,8 และ 9 แต่คะแนนเท่ากันจึงต้องนำมาเฉลี่ยเป็น $\frac{7+8+9}{3} = 8$ ดังนั้นคะแนนทั้งสามจึงเป็นอันดับ 8

3.2 ระดับการพัฒนาทุนมนุษย์เป็นการแปลงผลจากค่าเฉลี่ยซึ่งระดับการวัดข้อมูล (Level of measurement) เป็นระดับอัตราส่วน (Ratio scale) ซึ่งการหาค่าสหสัมพันธ์ของตำแหน่ง (Rank correlation) ระดับการวัดของตัวแปรทั้งสอง ต้องเป็นระดับอันดับ (Ordinal scale) ด้วยกันทั้งคู่ ดังนั้น ก่อนที่จะหาค่าสหสัมพันธ์ตำแหน่ง จึงต้องทำการแปลงระดับการพัฒนาทุนมนุษย์เป็นการแปลงผลจากค่าเฉลี่ยที่เป็นระดับอัตราส่วน (Ratio scale) ให้เป็นระดับอันดับ (Ordinal scale) โดยให้การพัฒนาทุนมนุษย์ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 และค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยลงไป เป็นอันดับลดลงไปตามลำดับ ถ้ามีตำแหน่งที่โยงกัน (Tied rank) ให้หาค่าเฉลี่ยอันดับ เหมือนกับอันดับของกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ข้อ 3.1

สูตรในการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตำแหน่ง (r_s) แบ่งเป็น 2 กรณี (บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธ์ 2543 : 334) คือ

กรณีลำดับการเรียงไม่ซ้ำกันหรือซ้ำกันบ้างแต่ไม่มากนัก สูตรในการคำนวณ คือ

$$r_s = 1 - \frac{6\sum D^2}{N(N^2 - 1)}$$

กรณีลำดับการเรียงที่ซ้ำกันมาก สูตรในการคำนวณ คือ

$$r_s = \frac{\sum T_x^2 - \sum T_y^2 - \sum D^2}{\sqrt{\sum T_x^2 \sum T_y^2}}$$

$$\sum T_x^2 = \frac{N^2(N-1)}{12} - \sum T_x$$

$$\sum T_y^2 = \frac{N^2(N-1)}{12} - \sum T_y$$

เมื่อกำหนด

r_s = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตำแหน่ง (Coefficient of rank correlation)

N = จำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนคู่ (Number of paired observations)

D = ผลต่างของตำแหน่งในแต่ละคู่ (Difference between the ranks for each pair of observation)

$T = \frac{t^3 - t}{12}$; โดยที่ $t =$ จำนวนครั้งที่ซ้ำกันในลำดับเดียวกัน

หลังจากได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตำแหน่ง นำค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวทดสอบนัยสำคัญ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ $\alpha = 0.05$ โดยใช้ t - test มีสูตรดังนี้

$$t = r_s \sqrt{\frac{N-2}{1-r_s^2}}$$

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน บัณฑิตอาสากองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 16 คน และข้อมูลจากแบบสอบถามจากสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านจำนวน 57 คน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

- 4.1. ข้อมูลกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง
- 4.2. ข้อมูลความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน
- 4.3. ข้อมูลการพัฒนาทุนมนุษย์
- 4.4. ข้อมูลการหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านกับการพัฒนาทุนมนุษย์

โดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตำแหน่ง

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาค่าที่ (t-test index)

* แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.1 กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง

กิจกรรมก่อนเริ่มดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

การจัดประชาคมชี้แจง ให้ความสนใจกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผู้เข้าร่วมรับฟังนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากหน่วยงานของรัฐบาลคนหนึ่งพูดเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านเริ่มแรกว่า

“...พ่อรู้เกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งแรก ผ่านการเลือกตั้งหาเสียง ของพรรคไทยรักไทย ในการหาเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของเขตอำเภอจุน พ่อพอจะเข้าใจบ้างแต่ก็ไม่มากนัก หลังจากนั้นเว้นช่วง ไปหลังจากที่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยได้รับคะแนนเสียงได้ เข้ามาจัดตั้งรัฐบาล พ่อเริ่มเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น เพราะว่าหมู่บ้านอื่นๆ ได้รับเงินกองทุน พ่อก็พอที่จะศึกษาจากหมู่บ้านอื่นๆ เลยทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นทางอำเภอก็ติดต่อให้เข้าร่วมประชุมชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพ่อจึงมีความเข้าใจในระดับหนึ่ง...”

หลังจากการชี้แจงจากทางหน่วยงานของรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเรียบร้อยแล้ว ผู้เข้าร่วมรับฟังนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากหน่วยงานของรัฐบาลก็นำนโยบายดังกล่าวไปบอกต่อกับชาวบ้านห้วยเกียง โดยการเรียกประชุมชาวบ้าน โดยผ่านการประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้าน ซึ่งการเข้าร่วมประชุมของชาวบ้านเป็นไปในลักษณะยินยอมพร้อมใจโดยไม่มีการบังคับให้เข้าร่วมประชุมแต่อย่างใด ดังคำกล่าวของผู้เข้าร่วมรับฟังนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากหน่วยงานของรัฐบาลคนหนึ่งว่า

“...ถ้าพ่อมีเรื่องที่ต้องการแจ้งให้ลูกบ้านรู้ข่าวที่อำเภอหรือหน่วยงานอื่นๆบอกมานั้น พ่อก็จะประกาศเสียงตามสายตอนเช้าของวันที่จะจัดการประชุมประมาณ 6 โมงเช้า ประมาณสัก 7 โมงเช้าชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านก็จะพร้อมกันที่ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน โดยไม่มีการขาดแม้แต่หลังคาเดียว...”

การชี้แจงทำความเข้าใจกองทุนหมู่บ้านกับสมาชิกหมู่บ้านห้วยเกียงนั้นเป็นการถ่ายทอดนโยบายโดยผู้เข้าร่วมรับฟังนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากหน่วยงานของรัฐบาล ชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องราวที่ได้ทราบมาจากทางอำเภอให้ชาวบ้านเข้าใจ โดยการถ่ายทอดนโยบายนั้นเป็นการยากในการทำความเข้าใจโดยการชี้แจงในช่วงแรกๆนั้น เป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างยุ่งยากต่อการเข้าใจกับชาวบ้านเป็นอย่างมากเนื่องจากนโยบายดังกล่าวถือเป็นสิ่งใหม่สำหรับชาวบ้านในการทำความเข้าใจ ดังคำกล่าวของผู้เข้าร่วมรับฟังนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากหน่วยงานของรัฐบาลคนหนึ่งว่า

“...กลับมาจากอำเภอ พ่อรุ่งเช้าของอีกวันพ่อก็ประกาศเสียงตามสายเรียกชาวบ้านประชุม เพื่อบอกกับชาวบ้านว่า กองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลคืออะไร บอกว่าถ้าจะเอาเงิน 1 ล้านบาทต้องมีวิธีการอย่างไร ทำอย่างไร ชาวบ้านบอกว่ายุ่งยากมากเรื่องกว่ากองทุนต่างๆที่มีอยู่ในหมู่บ้าน มีชาวบ้านบางคนบอกกับพ่อว่า ถ้ามันยุ่งยากหลายขั้นตอนแบบนี้เราไม่เอาตีมี...”

หลังจากการประชุมเกี่ยวกับการบอกกล่าว ชีแจง ทำความเข้าใจกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งแรกผ่านไป ชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าว และความไม่รู้และความไม่เข้าใจดังกล่าวนี้เองจึงเกิดการนำไปสู่การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เกษตรอำเภอ ธนาคารออมสิน ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวนั้นนับได้ว่ามีบทบาทเป็นอย่างมากในการเข้ามาช่วยทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หลังจากนั้นจึงเกิดการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจอีกหลายครั้ง ชาวบ้านจึงมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของผู้เข้าร่วมรับฟังนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากหน่วยงานของรัฐบาลคนหนึ่งว่า

“...แรกๆ ยุ่งยากกับการทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ชาวบ้านเข้าใจยาก อธิบายก็ไม่ค่อยเข้าใจ เพียงลำพังพออธิบายคนเดียวคงไม่ไหว พอจึงขอความช่วยเหลือจาก เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยอธิบาย...”

หลังจากที่หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทและมีส่วนช่วยอธิบาย ทำความเข้าใจเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านมีความเข้าใจที่ตีเห็นประโยชน์และความสำคัญของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งเห็นได้จากจำนวนการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 102 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน 115 ครัวเรือน เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านต้องมีจำนวน 3 ใน 4 ของครัวเรือนภายในหมู่บ้าน

การเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านตรระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ขั้นตอนต่อไปหลังจากการรับสมัครสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็คือ การเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 15 คน เพื่อทำหน้าที่จัดระบบกองทุนหมู่บ้านและระบบบัญชีของกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านดังกล่าวนี้ได้ทำการเลือกในการจัดการประชุมกองทุนหมู่บ้านโดยใช้การยกมือลงคะแนนเสียงจากการเสนอชื่อโดยสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่เข้าร่วมประชุม ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดเป็นผู้ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุนตามลำดับคะแนนจนถึงลำดับที่ 8 ของคณะกรรมการกองทุนผู้ชายและคะแนนจนถึงลำดับที่ 7 ของคณะกรรมการกองทุนผู้หญิง โดยการเลือกตั้งกรรมการกองทุนนั้นแบ่งเป็นคณะกรรมการกองทุนผู้ชายจำนวน 8 คน และ คณะกรรมการกองทุนผู้หญิงจำนวน 7 คน ใน

จำนวนที่เป็นสัดส่วนเท่ากันระหว่างผู้ชายและผู้หญิงเพื่อเปิดโอกาสในการทำงานทั้งหญิงและชายเท่าๆกัน

สำหรับหลักเกณฑ์ในการเลือกคณะกรรมการกองทุนนั้น สมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการเสนอชื่อเพื่อลงคะแนนเสียงก็คือ ความรู้ ความสามารถ ซึ่งความรู้ ความสามารถดังกล่าวนั้น สมาชิกกองทุนหมู่บ้านดูจาก ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษาและหน้าที่การงานต่างๆ ที่เคยได้รับภายในชุมชน ดังคำกล่าวของคณะกรรมการกองทุนหญิงคนหนึ่งว่า

“...เลือกคนที่เขาเคยทำงานในหมู่บ้าน มีความรู้ จบสูง เคยได้รับการอบรมติดต่อกับหน่วยงานทางอำเภอและจังหวัด ซึ่งคนเหล่านี้เขามีความคล่องตัว รู้วิธีการติดต่อกับหน่วยงานราชการได้...”

การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน

เมื่อมีทั้งสมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้วขั้นตอนต่อไปหลังจากนั้นก็คือ การจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน โดยมีแนวทางที่เหมือนกันทุกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศก็คือ วงเงินกู้ไม่เกิน 2 หมื่นบาท ถ้าหากต้องการมากกว่า 20,000 บาท ต้องได้รับการวินิจฉัยจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แต่รายหนึ่งๆ ต้องไม่เกิน 50,000 บาท และระยะเวลาการคืนเงินกู้ต้องไม่เกิน 1 ปี ส่วนทางด้านรายละเอียดปลีกย่อยของระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงนั้นสามารถดูได้ในบทที่ 2 ในส่วนของระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

ขั้นตอนในการจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านเริ่มต้นจากการร่างระเบียบกองทุนหมู่บ้านจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวนทั้ง 15 คนโดยดูเอกสารจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และ ระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้านอื่นๆ ประกอบ หลังจากนั้นนำร่างระเบียบกองทุนหมู่บ้านดังกล่าวไปเข้าที่ประชุมกองทุนหมู่บ้านเพื่อขอความเห็นชอบจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งการเข้าที่ประชุมกองทุนหมู่บ้านนี้เอง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ทำความเข้าใจและขอความคิดเห็นจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นรายชื่อ ซึ่งสมาชิกกองทุนส่วนใหญ่มีความเห็นชอบแต่ก็มีสมาชิกกองทุนหมู่บ้านบางคนไม่เห็นด้วยซึ่งบางครั้งอาจมีการโต้แย้งในที่ประชุมบ้าง แต่การโต้แย้งดังกล่าวก็ผ่านไปด้วยดีเพราะว่าทั้งสองฝ่ายต่างคุยกันด้วยเหตุผล ฝ่ายที่เห็นด้วยก็เสนอเหตุผล

ของตนเองและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยก็เสนอเหตุผลของตนเองเช่นกัน เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวที่ประชุมทั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ต่างแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อหาข้อยุติของระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งการโต้แย้งดังกล่าวก็ผ่านไปด้วยดี เพราะทุกคนใช้เหตุผล ความคิดเห็นที่เป็นเหตุเป็นผลและเป็นประโยชน์ต่อทุกคน ดังคำกล่าวของคณะกรรมการกองทุนชายคนหนึ่งว่า

“...มันก็มีบ้างที่มีคนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่มันก็ผ่านไปด้วยดีเพราะทุกคนพูดกันด้วยเหตุผลและมองประโยชน์ส่วนรวม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์การทำงานหรือสิ่งที่บางคนเคยเจอมา...”

เมื่อระเบียบข้อบังคับผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุม มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 15 คน มีสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเกิน 3 ใน 4 ขั้นตอนต่อไปก็คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนต่อธนาคารออมสินสาขาจุน

การยื่นคำร้องต่อธนาคารออมสินนี้เอง ทำให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องเจอกับปัญหาและอุปสรรคต้องกลับมาแก้ไขระเบียบต่าง ๆ ถึง 2 ครั้ง แต่การกลับมาแก้ไขระเบียบดังกล่าวก็ไม่เป็นสิ่งที่สร้างความท้อต่ออย่างใดกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งการแก้ไขระเบียบกองทุนหมู่บ้านแต่ละครั้งนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านก็นำระเบียบนั้นเข้าที่ประชุมกองทุนหมู่บ้านเพื่อขอความคิดเห็นของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน บอกแก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านว่ามีข้อบกพร่องและต้องแก้ไขอะไรบ้าง ซึ่งสมาชิกทุกคนต่างให้ความร่วมมือในการแก้ไขปรับปรุง โดยสมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่เกิดความท้อต่ออย่างใดกลับเต็มใจและร่วมแรงช่วยกันจัดทำระเบียบ โดยเหตุผลก็คือ ต้องการที่จะเรียนรู้วิธีการว่าถ้าได้เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทนั้นต้องผ่านกระบวนการอะไรบ้าง ดังคำกล่าวของคณะกรรมการกองทุนชายคนหนึ่งว่า

“...ทุกคนให้ความร่วมมือดี บางคนบอกว่ามาถึงขั้นนี้แล้วท้อไม่ได้ ลองให้มันรู้ไปเลย ว่าถ้าได้เงิน 1 ล้านบาทมันจะมีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร จะได้รู้ไว้ใช้กับกรณีอื่นๆ อีกเยอะที่จะต้องเข้ามาในหมู่บ้านเรา...”

กิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

หลังจากที่ผ่านขั้นตอนกิจกรรมก่อนดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เงินกองทุนหมู่บ้านจำนวน 1 ล้านบาท ก็ถูกเปิดบัญชีในนาม กองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง ธนาคารออมสิน สาขาจุน และขั้นตอนต่อไปก็คือ การปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ต้องการ

กู้เงินกองทุนหมู่บ้านโดยผ่านธนาคารออมสิน ในตอนเช้าของวันที่จะให้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจะประกาศเสียงตามสายบอกให้สมาชิกกองทุนทราบ เพื่อให้รวมตัวกันที่ศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน เมื่อสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ต้องการกู้เงินมาถึงศาลาอเนกประสงค์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว สมาชิกจะกรอกเอกสารยื่นขอกู้และยื่นเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านก็จะพิจารณาเอกสารขอกู้ที่ยื่นต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งการพิจารณาเอกสารนี้เองคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะพิจารณาวัตถุประสงค์ในการกู้เงินและความสามารถในการใช้หนี้เป็นหลัก

วัตถุประสงค์ในการกู้เงินและความสามารถในการใช้หนี้ดังกล่าวนี้ คณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาว่าการประกอบอาชีพประเภทไหนควรใช้เงินเท่าไร คณะกรรมการกองทุนก็จะให้ผู้กู้เงิน แสดงรายละเอียดของรายการของอุปกรณ์และสิ่งของที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ แล้วพิจารณาว่าสมควรหรือไม่กับจำนวนเงินที่สมาชิกผู้กู้เงินยื่นขอกู้ซึ่งส่วนใหญ่ทุกคนจะนำเงินไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงไก่ หรือเลี้ยงวัว เนื่องด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์และความต้องการการบริโภคไก่และเนื้อวัวในพื้นที่ดังกล่าว ดังคำกล่าวของคณะกรรมการกองทุนหญิงคนหนึ่งว่า

“...ส่วนใหญ่ เขาไปเลี้ยงไก่เลี้ยงวัว มันไม่ต้องเลี้ยงว่าถ้าฝนไม่ตก น้ำไม่มี สิ่งที่เขาเลี้ยงก็ไม่เสียหาย เลี้ยงยังงี้ก็ได้กำไร สัตว์กินอะไรนับวันก็ยิ่งโต กำไรเห็นๆ ไม่ต้องกังวลเรื่องเสียหาย ยิ่งไก่ วัว คนแถวนี้แค้กินกัน...”

ในระหว่างที่มีการพิจารณาเงินกู้จะมีการรวมกลุ่มกันของสมาชิกผู้ที่ต้องการกู้เงินแล้วพิจารณาผู้กู้แต่ละรายไป ระหว่างที่พิจารณาการกู้เงินคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกคนอื่น ๆ ก็ช่วยแนะนำ ทบทวนจุดบกพร่องของการกู้เงินและแนะนำการหาซื้อวัตถุดิบ แหล่งหาซื้อว่าที่ไหนมีราคาถูกและได้มาตรฐาน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าที่ไหนควรซื้อไม่ควรซื้อ ดังคำกล่าวของคณะกรรมการกองทุนชายคนหนึ่งว่า

“...สมาชิกจะรวมกันที่ศาลาอเนกประสงค์ การพิจารณาจะพิจารณาเป็นรายๆไป การพิจารณาแต่ละรายนั้นสมาชิกทุกคนรวมทั้งคณะกรรมการกองทุนก็จะช่วยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเสนอแนะในการประกอบอาชีพ...”

หลังจากที่คณะกรรมการอนุมัติการกู้เงินก็จะให้สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านทำสัญญาการกู้เงินกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หลังจากนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่งสำเนาการขอกู้เงินให้กับธนาคารออมสิน สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านทำการเปิดบัญชีธนาคาร

กับธนาคารออมสิน ธนาคารออมสินก็จะโอนเงินเข้าบัญชีของสมาชิกผู้กู้เงิน และสมาชิกผู้กู้เงินก็สามารถนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพได้

4.2 ระดับความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีระดับความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 89.47 โดยสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้อยู่ในระดับสูง จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 89.47 และ มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53 สำหรับระดับความรู้ในระดับต่ำ จำนวน 0 คน ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงระดับความรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงที่มีต่อกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
สูง (มากกว่าร้อยละ 70)	51	89.47
ปานกลาง (ร้อยละ 51-69)	6	10.53
ต่ำ (น้อยกว่าร้อยละ 50)	0	0

จากผลการศึกษา สามารถแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับความรู้ของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง ดังนี้

1. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่าการจัดการประชุมครั้งแรกของกองทุนหมู่บ้าน คือ การชี้แจง ทำความเข้าใจ เกี่ยวกับกองทุน อยู่ในระดับ สูง คิดเป็นร้อยละ 100

2. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่าการประชุมกองทุนหมู่บ้านท่านสามารถเสนอและแสดงความคิดเห็นได้ อยู่ในระดับ สูง คิดเป็นร้อยละ 78.95 และ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงไม่มีความรู้ว่าการประชุมกองทุนหมู่บ้านท่านสามารถเสนอและแสดงความคิดเห็นได้ อยู่ในระดับ ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 21.05

3. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่า การประชุมกองทุนหมู่บ้านต้องมีผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 3 ใน 4 ของครัวเรือนในหมู่บ้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.67 และ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงไม่มีความรู้ว่า การประชุมกองทุนหมู่บ้านต้องมีผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 3 ใน 4 ของครัวเรือนในหมู่บ้าน อยู่ในระดับ ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 33.33

4. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้กำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุน อยู่ในระดับ สูง คิดเป็นร้อยละ 96.49 และ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงไม่มีความรู้ว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้กำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุน อยู่ในระดับ ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 3.51

5. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่า การขออนุมัติการกู้เงินเอกสารที่ต้องยื่นคือ คำขอกู้และแผนการใช้เงินดำเนินธุรกิจ อยู่ในระดับ สูง คิดเป็นร้อยละ 94.74 และ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงไม่มีความรู้ว่า การขออนุมัติการกู้เงินเอกสารที่ต้องยื่นคือ คำขอกู้และแผนการใช้เงินดำเนินธุรกิจ อยู่ในระดับ ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 5.26

6. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่า เอกสารการขออนุมัติการกู้เงินต้องไม่ยื่นเสนอต่อผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.24 และ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงไม่มีความรู้ว่า เอกสารการขออนุมัติการกู้เงินต้องไม่ยื่นเสนอต่อผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับ ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 31.85

7. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่า เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านท่านไม่สามารถนำไปใช้ในการต่อเติมบ้าน ซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ หรือนำไปใช้หนี้ อยู่ในระดับ สูง คิดเป็นร้อยละ 77.19 และ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงไม่มีความรู้ว่า เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านท่านไม่สามารถนำไปใช้ในการต่อเติมบ้าน ซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ หรือนำไปใช้หนี้ อยู่ในระดับ ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 22.81

8. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่า สามารถขอคำแนะนำการใช้เงินกู้ ในการประกอบอาชีพจากคณะกรรมการกองทุนได้ อยู่ในระดับ สูง คิดเป็นร้อยละ 100

9. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่ เสนออาชีพและวิธีการใช้เงิน ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกผู้กู้เงิน อยู่ในระดับ สูง คิดเป็นร้อยละ 91.23 และ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงไม่มีความรู้ว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่ เสนออาชีพและวิธีการใช้เงิน ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกผู้กู้เงิน อยู่ในระดับ ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 8.77

10. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีความรู้ว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่ เสนอช่องทางจำหน่ายผลผลิตที่สมาชิกผู้กู้เงินผลิตได้ อยู่ในระดับ สูง คิดเป็นร้อยละ 70.18 และ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงไม่มีความรู้ว่า คณะกรรมการกองทุน

หมู่บ้านมีหน้าที่ เสนอช่องทางการจำหน่ายผลผลิตที่สมาชิกผู้กู้เงินผลิตได้ อยู่ในระดับ ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 29.82

รายละเอียดทั้ง 10 ข้อสามารถแสดงได้ดังปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงความรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงที่มีต่อกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

ข้อความ	ไม่มีความรู้		มีความรู้		ระดับ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. การจัดการประชุมครั้งแรกของ กองทุนหมู่บ้าน คือ การชี้แจง ทำ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกองทุน.....	0	0	57	100	สูง
2. การประชุมกองทุนหมู่บ้าน ไม่สามารถเสนอและแสดงความคิด เห็นได้.....	12	21.05	45	78.95	สูง
3. การประชุมกองทุนหมู่บ้านต้อง มีผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 3 ใน 4 ของครัวเรือนในหมู่บ้าน.....	19	33.33	38	66.67	ปานกลาง
4. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้ กำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการ กองทุน.....	2	3.51	55	96.49	สูง
5. การขออนุมัติการกู้เงินเอกสารที่ ต้องยื่นคือ คำขอกู้และแผนการใช้ เงินดำเนินธุรกิจ.....	3	5.26	54	94.74	สูง

ตาราง 2 (ต่อ) แสดงความรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงที่มีต่อกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

ข้อความ	ไม่มีความรู้		มีความรู้		ระดับ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
6. เอกสารการขออนุมัติการกู้เงิน ต้องยื่นเสนอต่อผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น.....	18	31.58	39	68.42	ปานกลาง
7. เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน สามารถนำไปใช้ในการต่อเติมบ้าน ซื้อรถมอเตอร์ไซด์ หรือนำไปใช้หนี้ ของท่านได้.....	13	22.81	44	77.19	สูง
8. สามารถขอคำแนะนำการใช้ เงินกู้ ในการประกอบอาชีพจาก คณะกรรมการกองทุนได้.....	0	0	57	100	สูง
9. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีหน้าที่ เสนออาชีพและวิธีการใช้เงิน ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกผู้กู้เงิน	5	8.77	52	91.23	สูง
10. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีหน้าที่ เสนอช่องทางกำหนดย ผลผลิตที่ท่านผลิตได้.....	17	29.82	40	70.18	สูง

4.3 ระดับการพัฒนาทุนมนุษย์

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงมีระดับการพัฒนาทุนมนุษย์ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ซึ่งระดับการพัฒนาทางด้านการพึ่งตนเอง อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และระดับการพัฒนาทางด้านการควบคุมตนเอง อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ซึ่งสามารถแสดงในรูปของตาราง ตามที่ปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงระดับการพัฒนาทุนมนุษย์

การพัฒนา	ระดับการพัฒนา $\bar{X}$	การแปลผล
ทุนมนุษย์	3.97	มาก
ด้านการพึ่งตนเอง	3.77	มาก
ด้านการควบคุมตนเอง	4.17	มาก

ผลการศึกษาพบว่ารายละเอียดย่อยของการพัฒนาทางด้านการพึ่งตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งตนเองทางจิตใจ การพึ่งตนเองทางสังคม มีผลการพัฒนาตามลำดับดังนี้

ระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61
ระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88
ระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59

ระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางจิตใจ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23
ระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางสังคม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55
ซึ่งสามารถแสดงในรูปของตาราง ตามที่ปรากฏในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงระดับการพัฒนาทางด้านการพึ่งตนเอง

การพัฒนาการพึ่งตนเอง	ระดับการพัฒนา $\bar{x}$	การแปลผล
การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี	3.61	มาก
การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	3.88	มาก
การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ	3.59	มาก
การพึ่งตนเองทางจิตใจ	4.23	มาก
การพึ่งตนเองทางสังคม	3.55	มาก

ผลการศึกษาพบว่ารายละเอียดย่อยของการพัฒนาการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี มีดังนี้ กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านมีเครื่องมือที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.58 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.96 ส่วนกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านใช้ประโยชน์จากเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่มีอยู่เดิมร่วมกับเครื่องมือสมัยใหม่ได้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.63 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.98 ซึ่งสามารถแสดงในรูปของตาราง ตามที่ปรากฏในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี

การพัฒนาการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี	ระดับการพัฒนา		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ทำให้มีเครื่องมือที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ	3.58	0.96	มาก
2. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ใช้ประโยชน์จากเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่มีอยู่เดิมร่วมกับเครื่องมือสมัยใหม่ได้	3.63	0.98	มาก

ผลการศึกษาพบว่ารายละเอียดย่อยของการพัฒนาการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ มีดังนี้ กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้สมาชิกผู้กู้เงินมีความรู้ และวิธีการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.82 ส่วนกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้สมาชิกผู้กู้เงินเกิดการรวมกลุ่มเศรษฐกิจกันภายในชุมชน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.75 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.83 ซึ่งสามารถแสดงในรูปของตาราง ตามที่ปรากฏในตาราง 6

ตาราง 6 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ

การพัฒนาการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	ระดับการพัฒนา		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ มีความรู้ และวิธีการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	4	0.82	มาก
2. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้รวม กลุ่มเศรษฐกิจกันภายในชุมชน	3.75	0.83	มาก

ผลการศึกษาพบว่ารายละเอียดย่อยของการพัฒนาการพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ มีดังนี้ กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้มีแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพและใช้ในครัวเรือน ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.3 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.05 ส่วนกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้สามารถมีปุ๋ยพืชสด หรือปุ๋ยที่มาจากธรรมชาติใช้ในการประกอบอาชีพในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.88 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.95 ซึ่งสามารถแสดงในรูปของตารางตามที่ปรากฏในตาราง 7

ตาราง 7 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาการพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ	ระดับการพัฒนา		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้มีแหล่งน้ำ ในการประกอบอาชีพและใช้ในครัวเรือน	3.3	1.05	ปานกลาง
2. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้สามารถมี ปุ๋ยพืชสด หรือปุ๋ยที่มาจากธรรมชาติใช้ในการ ประกอบอาชีพ	3.88	0.95	มาก

ผลการศึกษาพบว่ารายละเอียดย่อยของการพัฒนาการพึ่งตนเองทางจิตใจ มีดังนี้ กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้มีกำลังใจในการประกอบอาชีพ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.16 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.62 ส่วนกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดความตั้งใจและมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.3 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.68 ซึ่งสามารถแสดงในรูปของตาราง ตามที่ปรากฏในตาราง 8

ตาราง 8 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ

การพัฒนาการพึ่งตนเองทางจิตใจ	ระดับการพัฒนา		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ มีกำลังใจในการประกอบอาชีพ	4.16	0.62	มาก
2. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ เกิดความตั้งใจและมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพ	4.3	0.68	มาก

ผลการศึกษาพบว่ารายละเอียดย่อยของการพัฒนาการพึ่งตนเองทางสังคม มีดังนี้ กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ช่วยเหลือและแนะนำระหว่างสมาชิกภายในชุมชน ในการผลิตสินค้าและบริการ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.72 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.8 ส่วนกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ช่วยเหลือและแนะนำระหว่างสมาชิกภายในชุมชนในการหาตลาดและสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าและบริการ ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.37 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.03 ซึ่งสามารถแสดงในรูปของตาราง ตามที่ปรากฏในตาราง 9

ตาราง 9 แสดงระดับการพัฒนาการพึ่งตนเองทางด้านสังคม

การพัฒนาการพึ่งตนเองทางสังคม	ระดับการพัฒนา		การแปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
1. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ ช่วยเหลือและแนะนำระหว่างสมาชิก ภายในชุมชน ในการผลิตสินค้าและบริการ	3.72	0.8	มาก
2. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ ช่วยเหลือและแนะนำระหว่างสมาชิกภายใน ชุมชนในการหาตลาดและสถานที่จัด จำหน่ายสินค้าและบริการ	3.37	1.03	ปานกลาง

ผลการศึกษาพบว่ารายละเอียดย่อยของการพัฒนาทางด้านการควบคุมตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น การมีวินัยในตนเอง และ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีผลการพัฒนาตามลำดับดังนี้ ระดับการพัฒนาการมีวินัยในตนเอง อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และ ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ซึ่งสามารถแสดงในรูปของตาราง ตามที่ปรากฏในตาราง 10

ตาราง 10 แสดงระดับการพัฒนาทางด้านการควบคุมตนเอง

การพัฒนาการควบคุมตนเอง	ระดับการพัฒนา $\bar{x}$	การแปลผล
การมีวินัยในตนเอง	4.32	มาก
การมีส่วนร่วมในกิจกรรม	4.02	มาก

ผลการศึกษาพบว่ารายละเอียดย่อยของการพัฒนาทางด้านการมีวินัยในตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น

1. สมาชิกผู้กู้เงินร่วมกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านเพราะว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิกของหมู่บ้าน ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.85 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.01

2. สมาชิกผู้กู้เงินปฏิบัติตามกฎกติกา ระเบียบข้อบังคับของกองทุนด้วยความสมัครใจ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.46 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.73

3. สมาชิกผู้กู้เงินใช้เงินกู้ในการประกอบอาชีพ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.42 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.68

4. สมาชิกผู้กู้เงินใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.26 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.88

5. สมาชิกผู้กู้เงินส่งดอกเบี้ยเงินกู้และเงินกู้ตรงตามกำหนด ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.98 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.13

ซึ่งรายละเอียดทั้ง 5 ข้อ สามารถแสดงในรูปของตาราง ตามที่ปรากฏในตาราง 11

ตาราง 11 แสดงระดับการพัฒนาทางด้านการมีวินัยในตนเอง

การพัฒนาการมีวินัยในตนเอง	ระดับการพัฒนา		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ร่วมกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านเพราะว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิกของหมู่บ้าน	3.85	1.01	มาก
2. ปฏิบัติตามกฎกติกา ระเบียบข้อบังคับของกองทุนด้วยความสมัครใจ	4.46	0.73	มาก
3. ใช้เงินกู้ในการประกอบอาชีพ	4.42	0.68	มาก
4. ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	4.26	0.88	มาก
5. ส่งดอกเบี้ยเงินกู้และเงินกู้ตรงตามกำหนด	4.98	0.13	มากที่สุด

ผลการศึกษาพบว่ารายละเอียดย่อยของการพัฒนาทางด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น

1. เข้าร่วมกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านด้วยความสมัครใจ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.61 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.59

2. มีส่วนร่วมในการประชุมกองทุนหมู่บ้าน ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.47 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.76

3. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการประชุมของกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.03 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.98

4. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เสนอแนะแก้ไขปัญหาในการประชุมของกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.65 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.08

5. มีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 2.96 และระดับความคิดเห็นของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.34

ซึ่งรายละเอียดทั้ง 5 ข้อ สามารถแสดงในรูปของตาราง ตามที่ปรากฏในตาราง 12

ตาราง 12 แสดงระดับการพัฒนาทางด้านกรมีส่วนร่วมในกิจกรรม

การพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	ระดับการพัฒนา		การแปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
1. เข้าร่วมกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านด้วยความสมัครใจ	4.61	0.59	มากที่สุด
2. มีส่วนร่วมในการประชุมกองทุนหมู่บ้าน	4.47	0.76	มาก
3. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการประชุมของกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน	4.03	0.98	มาก
4. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เสนอแนะแก้ไขปัญหาในการประชุมของกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน	3.65	1.08	มาก
5. มีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	2.96	1.34	ปานกลาง

ตาราง 13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ระหว่าง	r	t
ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน การพัฒนาทุนมนุษย์	0.286	2.21*

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.286 ซึ่งการพิจารณาการแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์ที่คำนวณได้ หมายถึง ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทุนมนุษย์ในทางบวก

ค่านัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (t) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 2.21 มีค่ามากกว่าค่า t จากการเปิดตาราง Critical values of t ที่ df เท่ากับ 57 คือ 2.038 ณ ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง โดยมีสังเขปความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า สมมติฐานและวิธีการดำเนินการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษากระบวนการการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง
2. ศึกษาลักษณะรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ จากการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง
3. ศึกษาระดับความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงของสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุน
4. ศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์จากการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงในด้าน การพึ่งตนเองและการควบคุมตนเอง จากการวัดระดับความคิดเห็นของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง
5. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านกับการพัฒนาทุนมนุษย์

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทุนมนุษย์

วิธีดำเนินการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงทั้งสิ้น 57 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 2 ส่วน มีวิธีการและรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์ระดับลึก (In - depth interview) โดยเป็นการสร้างคำถามแบบการใช้แนวหัวข้อสัมภาษณ์ (Interview guide) ซึ่ง เกี่ยวกับกิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และบัณฑิตอาสา กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งรวมผู้ให้ข้อมูลหลัก 16 ราย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ซึ่งแต่ละตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 วัดระดับความรู้กิจกรรมของสมาชิกผู้กู้ยืม

ตอนที่ 2 วัดระดับการพัฒนาทุนมนุษย์ ได้แก่ ส่วนของการพึ่งตนเองและ ส่วนของการควบคุมตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี คือ

1. ศึกษาจากเอกสาร หลักฐาน ที่กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านของหน่วยงานภาครัฐ

2. การสัมภาษณ์ระดับลึก โดยใช้เทปบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกในการสัมภาษณ์ ประกอบการจดบันทึก

3. การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับของไลเคิร์ต (Likert) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเอสพีเอสเอส เอ็กซ์ เวอร์ชัน 10.0 (SPSS – X : Statistical Package for Social Sciences – X 10.0)

3. การหาความสัมพันธ์ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและการพัฒนาทุนมนุษย์ ใช้การคำนวณสหสัมพันธ์ของตำแหน่ง (Rank correlation)

สรุปผลการศึกษา

1. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง ซึ่งแบ่งออกเป็น กิจกรรมก่อนดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและกิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้

กิจกรรมก่อนดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านมีวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ผู้ใหญ่บ้านทำความเข้าใจ ชี้แจงนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กับสมาชิกภายในหมู่บ้านห้วยเกียง โดยมีพัฒนากร เกษตรอำเภอเข้ามาแนะนำ แนวทางวิธีการ ดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน และรับสมัครกองทุนหมู่บ้าน

2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านร่วมกันดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในจำนวนคณะกรรมการ 15 คน โดยแบ่งสัดส่วนเป็น กรรมการผู้ชาย 8 คนและ กรรมการผู้หญิง 7 คน

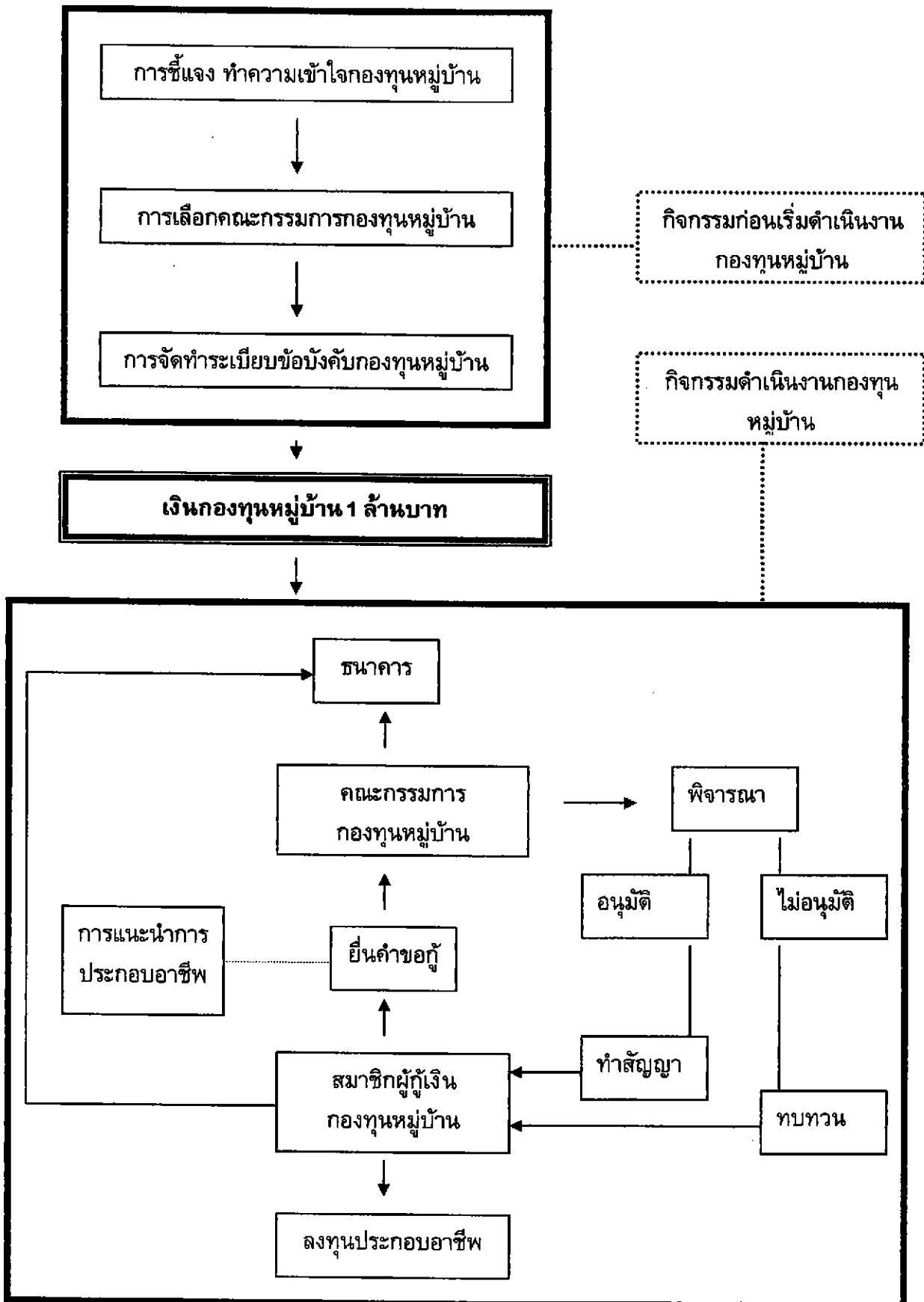
3. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน

หลังจากที่ดำเนินการ รับสมัครสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ เสนอขอรับขึ้นทะเบียนกองทุนผ่านธนาคารออมสินสาขาจุน เพื่อรับเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ในรูปแบบของบัญชีออมทรัพย์ในนามกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน มีวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ

1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงยื่นคำขอกู้กับคณะกรรมการกองทุน
  2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณา พร้อมแนะนำวิธีการใช้เงินกู้ การประกอบอาชีพ แหล่งหาซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ แล้วทำการพิจารณา อนุมัติหรือไม่ อนุมัติตามคำขอกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
  3. กรณีที่อนุมัติคณะกรรมการกองทุนจะทำสัญญาการกู้เงินกับสมาชิกกองทุน และกรณีที่ไม่อนุมัติคณะกรรมการกองทุนจะแจ้งให้สมาชิกกองทุนทบทวนในจุดบกพร่องของคำขอกู้
  4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน แจ้งให้ธนาคารทราบ
  5. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารออมสินสาขาจุนและแจ้งเลขที่บัญชีออมทรัพย์แก่คณะกรรมการ
  6. ธนาคารโอนเงินเข้าบัญชีสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หลังจากนั้นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสามารถนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพได้
- ซึ่งกระบวนการกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทั้งกิจกรรมก่อนดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และกิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกระบวนการกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

2. รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์จากการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงเป็นลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยผ่านการเรียนรู้จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งการมีส่วนร่วมมีรายละเอียดดังนี้

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ของการประชุมกองทุนหมู่บ้าน ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ด้วยความสามารถของคนภายในชุมชน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม กล่าวคือ การร่วมดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ทั้งกิจกรรมก่อนเริ่มดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและกิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ในการจัดประชุมกองทุนหมู่บ้าน การเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การจัดทำระเบียบข้อบังคับ ซึ่งการร่วมประกอบกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน และโครงการที่ร่วมกันวางแนวทางปฏิบัติไว้

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ กล่าวคือ การใช้ประโยชน์จากเงินกองทุนหมู่บ้านในการลงทุนประกอบอาชีพ

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ในการค้นคว้าหาข้อดีข้อเสีย ข้อบกพร่องจากการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

โดยการมีส่วนร่วมนั้นมีหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) คอยให้คำช่วยเหลือแนะนำแนวทางในการดำเนินกิจกรรม ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ในลักษณะประชาคม (Civil society) โดยให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ (Empowerment) ในด้านการบริหารจัดการ ในลักษณะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Dialogue) ในด้านเชิงความรู้ ความคิด ประสบการณ์

3. ระดับความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านโดยรวมในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84.39 โดยสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง จำนวนทั้งสิ้น 51 คน คิดเป็นร้อยละ 89.47 และสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง จำนวนทั้งสิ้น 6 คนคิดเป็นร้อยละ 10.53

4. ระดับการพัฒนาทุนมนุษย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ซึ่งการพัฒนาทุนมนุษย์แบ่งออกเป็น การพึ่งตนเองและการควบคุมตนเอง ในด้านการพึ่งตนเองนั้น ระดับการพัฒนาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และ ด้านการควบคุมตนเองนั้นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17

5. ความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและการพัฒนาทุนมนุษย์มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. กระบวนการการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงสามารถแสดงได้ดังนี้ กิจกรรมก่อนดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

1.1 กระบวนการดำเนินงานเริ่มแรกของกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงนั้นเริ่มจากการชี้แจงทำความเข้าใจของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่ง การชี้แจงและทำความเข้าใจนี้มีความสอดคล้องกับขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสาระสำคัญของนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าด้วยการเตรียมความพร้อมในส่วนของการสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน กล่าวคือ กิจกรรมเริ่มแรกของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อทราบเกี่ยวกับนโยบาย แนวทางการบริหารและการจัดการเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยวิธีการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีสำนึกในการเป็นเจ้าของทุน ด้วยความร่วมมือกันบริหารจัดการกันเอง โดยที่มีพัฒนากร เกษตรอำเภอ ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ทำหน้าที่แนะนำแนวทางวิธีการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกนั้นสอดคล้องผลการศึกษาของ สุมลมาลย์ เตียวโป (2545 : 23) ที่ได้ทำการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและได้เขียนเกี่ยวกับกิจกรรมก่อนเริ่มดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในขั้นตอนการจัดเวทีประชาคมในวาระเริ่มแรก คือ ขั้นตอนการจัดเวทีประชาคมในวาระเริ่มแรกนั้นคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุน กิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

1.2 หลังจากที่ได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ สมาชิกกองทุนห้วยเกียงดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีวิธีการเลือกที่กำหนดเอง คือ วิธีการเสนอรายชื่อโดยสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่เข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงด้วยวิธีการยกมือ ซึ่งสมาชิกผู้ที่ได้รับการเสนอรายชื่อที่ได้รับคะแนนสูงสุดได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุนไปตามลำดับจนครบตามที่ต้องการซึ่งแบ่งออกเป็นกรรมการผู้ชาย 8 คน กรรมการผู้หญิง 7 คน การดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนสอดคล้องกับขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสาระสำคัญของนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และ สุมลมาลย์ เตียวโป (2545 : 32) ว่าด้วยการเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กล่าวคือ การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำนวน 15 คนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง

1.3 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสาระสำคัญของนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

เมือง และสุมลมาลย์ เตียวไป๋ (2545 : 32) ว่าด้วยการจัดทำระเบียบข้อบังคับที่ต้องเป็นความร่วมมือกันของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

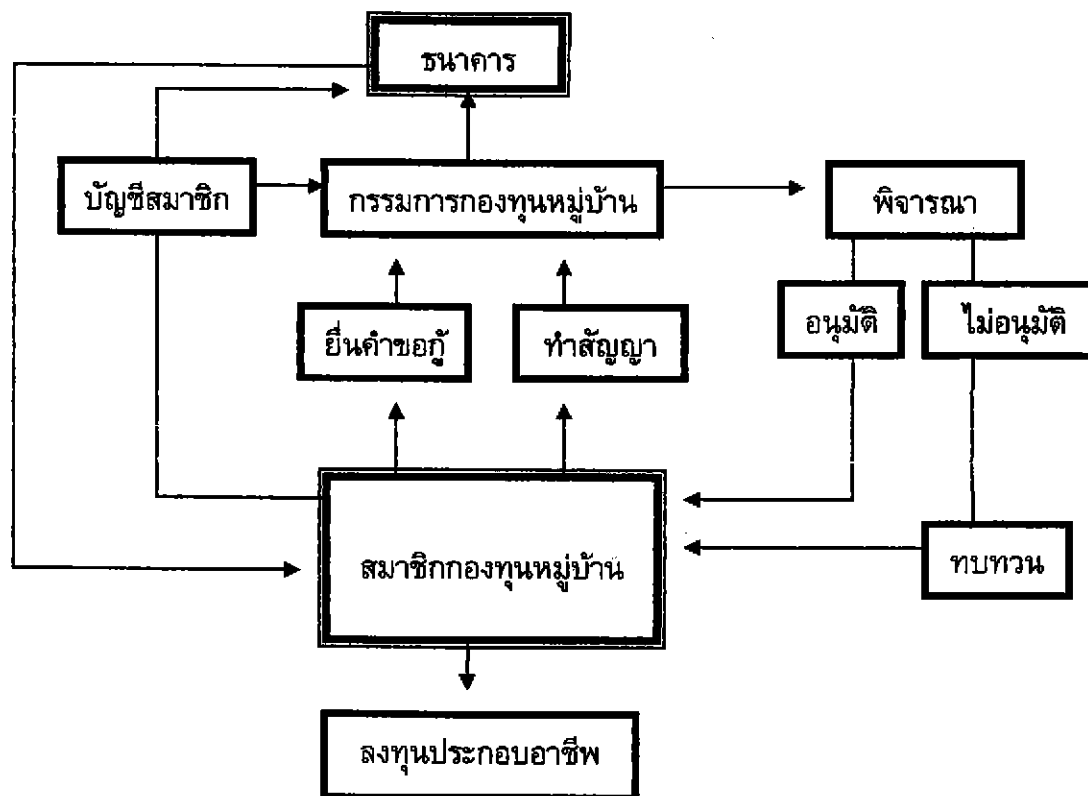
ซึ่งกระบวนการกิจกรรมก่อนเริ่มดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ในส่วนของการชี้แจงทำความเข้าใจนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในส่วนของการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและในส่วนของการจัดทำระเบียบข้อบังคับ มีความสอดคล้องกับการแสดงขั้นตอนการดำเนินงานของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของ เฉลย แสงอุส่าห์ (2544 : 78) ในขั้นตอนที่ 2 การประชาสัมพันธ์และเตรียมประชาชน ขั้นตอนที่ 3 การจัดตั้งคณะกรรมการกองทุน และขั้นตอนที่ 4 การเตรียมความพร้อมของกองทุน

กิจกรรมดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

กิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง คือ การยื่นคำขอกู้เงินและการทำสัญญากู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้มีรายละเอียดของขั้นตอนดังนี้

1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียงยื่นคำขอกู้กับแก่คณะกรรมการกองทุน
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณา พร้อมแนะนำวิธีการใช้เงินกู้ การประกอบอาชีพ แหล่งหาซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ แล้วทำการพิจารณา อนุมัติหรือไม่ อนุมัติตามคำขอกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
3. กรณีที่อนุมัติคณะกรรมการกองทุนจะทำสัญญาการกู้เงินกับสมาชิกกองทุน และกรณีที่ไม่อนุมัติคณะกรรมการกองทุนจะแจ้งให้สมาชิกกองทุนทบทวนในจุดบกพร่องของคำขอกู้
4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน แจ้งให้ธนาคารทราบ
5. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารออมสินสาขาจุน และแจ้งเลขที่บัญชีออมทรัพย์แก่คณะกรรมการ
6. ธนาคารโอนเงินเข้าบัญชีสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หลังจากนั้นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสามารถนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพได้

กระบวนการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทั้ง 6 นั้นมีความสอดคล้องกับการแสดงขั้นตอนการอนุมัติเงินกู้ยืมแก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านของ สุมลมาลย์ เตียวไป๋ (2545 : 30) ดังนี้

2. รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์จากการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านเป็นลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยผ่านการเรียนรู้จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ อูทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540 : 25-26) ซึ่งกล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถพื้นฐานในการดำรงชีวิตและเลี้ยงชีพ รู้จักใช้คิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ฝึกให้มีทักษะการจัดการ ในการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม และทรัพยากรของชุมชนซึ่งความสามารถและคุณธรรมของบุคคลที่ได้รับจากการเรียนรู้นี้จะส่งผลกลับมาพัฒนาคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อม และทรัพยากรของชุมชน ทำให้ชุมชนนั้นมีสมาชิกที่มีคุณภาพ โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านนั้นเป็นความร่วมมือของคนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเจलय แสงอุส่าห์ (2544 : 150) ที่ได้ทำการศึกษารื่องการก่อเกิด การพัฒนา การนโยบายนโยบายไปปฏิบัติของนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกล่าวว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นเป็นนโยบายที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนเป็นสำคัญ มีการใช้แรงจูงใจ การใช้ภาวะผู้นำ และการบริหารการจัดการโดยการสร้างทีมงานมากกว่าการมุ่งใช้การควบคุม

ซึ่งทฤษฎีทางวิชาการเรียกว่า ทฤษฎีตัวแบบพัฒนาองค์กร (Organization Development Model) โดยที่มีหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำ เสนอแนะแนวทางในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวนั้นเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบการพัฒนาตนเอง (Self – development) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาร์ลส์ อุดมไพจิตรกุล (2543 : 33) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาตนเองนั้น เป็นการพัฒนาจากการเลียนแบบ ลองผิดลองถูก และศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ที่สามารถหาได้ อาทิ แหล่งวิทยากรและสื่อมวลชน เพื่อต้องการจะทำให้สิ่งที่มีอยู่นั้นดีขึ้นและการพัฒนาดังกล่าวเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ต้องผ่านสถาบันการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพศาล ไกรสิทธิ์ (2541 : 62) ที่กล่าวว่า การพัฒนาตนเองนั้นเป็นการตระเตรียมและริเริ่มด้วยตนเองด้วยการเรียนการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการเพื่อเข้าสู่งานหรือเพื่อการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ

3. ความรู้ความเข้าใจกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านโดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สาราญ ชัยวงศ์และคณะ (2545 : 50), กรรณิกา ชมดี (2524 : บทคัดย่อ) ,สุมลมาลัย เตียวโป (2545 : 53) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและกิจกรรมของโครงการ พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่สูง เกี่ยวกับนโยบายและกิจกรรมของโครงการ

4. ผลการศึกษาพบว่ากิจกรรมกองทุนหมู่บ้านนั้นสามารถพัฒนาทุนมนุษย์อยู่ในระดับที่มาก ทั้งในด้านการพึ่งตนเองและการควบคุมตนเอง

ในด้านการพึ่งตนเองนั้นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กรรณิกา ชมดี (2524 : 71-72) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โครงการและกิจกรรมของโครงการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิต และเทคโนโลยีที่ใช้การผลิตที่ดีมากอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิเชียน ลิ้มปีหวังอยู่ (2530 : 140-142) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพึ่งตนเองของประชาชนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการทำให้ชาวบ้านมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น มีปัจจัยพื้นฐานเพียงพอต่อความต้องการมากยิ่งขึ้น สามารถใช้ทรัพยากรเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นและชาวบ้านยังมีคุณสมบัติและความสามารถที่เหมาะสมกับการผลิตมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สาราญ ชัยวงศ์และคณะ (2545 : 51-52) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้มีส่วนช่วยทำให้เกิดการพึ่งตนเอง สามารถสร้างการพัฒนาอาชีพ สร้างงานได้

ในด้านการควบคุมตนเองนั้นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกรรณิกา ชมดี (2524 : 64) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โครงการสามารถทำให้ประชาชนทำตามกติการ่วมตกลงและมีส่วนร่วมมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประภาศรี พิทักษ์สินสุข (2532 : 50) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการพัฒนาชนบท ศึกษาโครงการสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า โครงการพัฒนาชนบททำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎกติกาและมีส่วนร่วมมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2544 : ข) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ยากจนในโครงการพัฒนาชนบท ผลการศึกษาพบว่าโครงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจทำให้ชาวชนบทผู้ยากจนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมมาก

5. ความรู้จักกรรมกองทุนหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกรรณิกา ชมดี (2524 : 71) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ถ้าหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับโครงการก็ส่งผลต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่ดีด้วย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิเชียน ลิ้มปี่หวังอยู่ (2530 : 142) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพึ่งตนเองของประชาชนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ถ้าหากประชาชนมีความเข้าใจที่ดีต่อโครงการส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีปัจจัยพื้นฐานเพียงพอต่อความต้องการ มีความสมดุลระหว่างรายได้และรายจ่ายมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการผลิตมีความสามารถในการปรับประสานกับวิทยาการใหม่ๆ มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของโมห์เซ็น (Mohsen. 1986 : b) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาประชากร เศรษฐกิจและสังคม พบว่า ความสำคัญและบทบาทของการศึกษา การเรียนรู้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย ข้อเสนอแนะต่อสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษาและข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

1. เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาทุนมนุษย์จากโครงการและกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีบทบาทสำคัญ ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้คำช่วยเหลือแนะนำ แนวทางวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมสามารถดำเนินงานและการบริหารจัดการ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ควรสร้างความเข้าใจกับผู้ร่วมกิจกรรมในด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้เข้าใจและชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมนั้นๆ ไปปฏิบัติ อันจะนำมาซึ่งผลของการพัฒนามนุษย์และชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ประเพณี ค่านิยม ยังผลทำให้ชุมชนเกิดความเป็นปึกแผ่น เหมือนกับส่วนหนึ่งของการศึกษาของสุมลมาลย์ เทียวโป เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองส่วนหนึ่งของผลการศึกษา กล่าวว่า การที่ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถส่งผลต่อการนำโครงการหรือนโยบาย ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะต่อสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นับได้ว่าเป็นเป้าหมายสำคัญที่ยั่งยืนของประเทศต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อการที่จะบรรลุเป้าหมายกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์นั้น วิธีการกระบวนการวางแผนการพัฒนาทุนมนุษย์ควรเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ที่แตกต่างกันของผู้ถูกพัฒนาและผู้พัฒนา เพื่อผลประโยชน์จากการพัฒนาทุนมนุษย์ที่แท้จริงของสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน การเรียนเพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้เพื่อชีวิต

2. โครงการการพัฒนาต่างๆที่มุ่งสู่การพัฒนาชนบท ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะภูมิปัญญา ในการแลกเปลี่ยนปัญหา ร่วมหาทางออกที่เหมาะสม โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นผู้คิดเอง ทำเอง ชุมชนจะมองเห็นคุณค่าของโครงการนั้นๆและก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ในภาคชนบท เพื่อก่อให้เกิดศักยภาพในด้าน ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ ความกลมกลืน และสอดคล้องกับสังคมนั้นควรคำนึงถึง ความรู้ ทักษะ เจตคติที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ ซึ่งจะนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของครัวครัวและสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ของหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาชนบทอันดับ 1 ทั้ง 10 หมู่บ้าน เพื่อทราบถึงการพัฒนาทุนมนุษย์ของหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับที่ 1 ที่เป็นภาพรวมที่กว้างมากขึ้น
2. ควรทำการศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน เพื่อจะทำให้ทราบว่าปัจจัยตัวใดที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์
3. ในการทำการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้ภาษาท้องถิ่นในการติดต่อสื่อสารกันภายในชุมชนที่ไม่ใช่ภาษาไทยกลางซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ติดต่อราชการแบบสอบถามที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างควรมีการแปลงการเขียนคำจากภาษาไทยกลางเป็นคำอ่านภาษาท้องถิ่นแต่การเขียนยังคงเป็นภาษาไทยกลาง โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างในข้อความของแบบสอบถามและผลข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะมีความแม่นยำ ถูกต้องและกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบแบบสอบถามได้ตรงความรู้สึมากที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิกา ชมดี. (2524). **การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี**. ปรินญาณีพนธ์ ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- โกศล สุนทรพฤกษ์. (2538). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิต**. ปรินญาณีพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ถ่ายเอกสาร.
- ไกรยุทธ ธีรยาภินันท์. (2531). **แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญใจ แสงมณี. (2532). **การพัฒนาเศรษฐกิจเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จรรยา สุวรรณทัตและคณะ. (2533). **ความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กไทยในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา การฝึกทักษะและการพัฒนาจิตลักษณะเพื่อการสร้างพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร).
- จรัสเรือง ศิริวัฒนรักษ์ (2542). **การพัฒนาแบบพึ่งตนเองกับการพัฒนาในเชิงพุทธ : กรณีศึกษาชุมชนศรีชะอโศก**. ปรินญาณีพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ถ่ายเอกสาร.
- จันทรา เจริญหิรัญยั้ง.(2537).**บทบาทของมหาวิทยาลัยรามคำแหงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ศึกษากรณี ภาวะการมีงานทำของบัณฑิตปีการศึกษา 2525 – 2534**. ปรินญาณีพนธ์ ศศ.ม. (การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ถ่ายเอกสาร.
- จรัส นวลน้อม. (2540). **การศึกษากับการพัฒนาประเทศ แนวความคิดและวิธีปฏิบัติ**. นครสวรรค์: สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.

- เฉลย แสงอุส่าห์.(2544). **การก่อกำเนิด การพัฒนา และการนำไปปฏิบัติ ของนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- ชนิดา รักรัษผลเมือง. (2532). **การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธ์. (2544). **การพัฒนาชนบทยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชีรวัดน์ นิจนตร. (2528). **พัฒนศึกษาศาสตร์**. ภูเก็ต : วิทยาลัยครูภูเก็ต.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- เทียนฉาย กิระนันท์. (2532). **“กำลังคนกับการพัฒนาเศรษฐกิจ” เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์กำลังคน หน่วยที่ 1-8**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล. (2543). **รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแหล่งชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- _____. (2527). **พัฒนาการเศรษฐกิจ**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มหาสารคาม).
- _____. (2544). **เอกสารประกอบการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ธีระพร อูวรรณโณ. (2530). **จริยธรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญธรรม กิจปรีดาปริสุทธิ (2543). **สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- เบญจพร ทังเกษมวัฒนา. (2535). **การพัฒนาการเศรษฐกิจเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประคอง กรรณสูตร. (2535). **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประกาศรี พิทักษ์สินสุข. (2532). **การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการพัฒนาชนบท ศึกษากรณีโครงการสุพรรณบุรี**. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.(รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- ประกาศรี สีหอำไพ. (2540). **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผดุง อารยะวิญญูและนางลักษณะ วิรัชชัย. (2531). **ผลกระทบโครงการพัฒนาชนบทของรัฐบาลที่มีต่อศักยภาพในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2533). **ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- พรชัย พัฒนบัณฑิต. (2532). **พัฒนาการเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรประภา สินธุนาวา. (2533). **การศึกษาการพึ่งตนเองของชุมชนโดนแนววัฒนธรรมชุมชนเพื่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านตะเพินคี หมู่ที่ 11 ตำบลองค์พระ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี**. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- พิเชียน ลิมป์หวังอยู่.(2530).**การพึ่งตนเองของประชาชนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์**. ปริญญาานิพนธ์ สังคมวิทยามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ถ่ายเอกสาร.
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. (2541). **การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. ราชบุรี: สถาบันราชภัฏบ้านจอมบึง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2529). **เอกสารการสอนชุดวิชา ทฤษฎีและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ หน่วยที่ 1-8 . พิมพ์ครั้งที่ 1**. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ภาณุ บุญญานวัตร.(2542). **ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดยะลา**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.

- รังสรรค์ แสงสุขและคณะ. (2544). **ความรู้คู่คุณธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เรวดี ตันนุกิจ.(2543).**รูปแบบการพัฒนาสู่การพึ่งตนเองของชุมชนชาวโอโตก : กรณีศึกษาชุมชนโอโตก อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี**. ปรินญา นิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). **การวัดด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- วรรณิ ไทยานันท์. (2540). **การนำเสนอนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน : การศึกษากรณีอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. ปรินญานิพนธ์ ศ.ม.. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนา เลิศธรรมเทวี. (2534). **ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการศาลาประชาธิปไตย ศึกษาเฉพาะกรณีศาลาประชาธิปไตยบ้านศรีเจริญ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก**. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- วิชากร เต็มเหมือนวงศ์. (2543). **ประชาคมชุมชน : พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งตนเอง**. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2525). **จริยศาสตร์ศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา. (2545). **รายงานการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวชนบทผู้ยากจนในโครงการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2539). **ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่าและการใช้ประโยชน์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **บทบาทชุมชนกับการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ.
- _____. (2544). **ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านศักยภาพของคนไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี จำกัดร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ.

- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา. (2544). **เอกสารการสำรวจหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดพะเยา 2544.**
- สำนักงานสถิติจังหวัดพะเยา. (2544). **รายงานผลการสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ; สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2544). **สมุดรายงานสถิติจังหวัดพะเยาฉบับ 2544.** กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ; สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2544). **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.** กรุงเทพฯ.
- _____. (2544). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544.** กรุงเทพฯ.
- สำราญ ชัยวงศ์และคณะ.(2545). **การประเมินโครงผล โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาจังหวัดลำพูน.** พบ.ม. กทม. : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สิริลักษณ์ ตระกูลรุ่ง.(2544). **บทบาทของทุนมนุษย์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย.** ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- สุจินต์ ดาวรีระกุล. (2527). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการพัฒนาหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่น ระดับจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีพุทธศักราช 2527.** ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ เกตยา.(2542). **การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร.** ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ถ่ายเอกสาร.
- สุณี ฉัตราคม และ เสาวณี เกียรติ. (2537). **เศรษฐศาสตร์การศึกษาและการวางแผนกำลังคน.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมัครการ.(2542). **การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา แนวคิดและวิธีการ.** กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- สุมลมาลย์ เตียวโป.(2545). **ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อนโยบาย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- เสนห์ จารมิก. (2541). **ฐานความคิดทางเลือกใหม่สู่สังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
- เสาวภา เดชาภิณงค์. (2544). **การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง : กรณีศึกษา ชุมชนศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ถ่ายเอกสาร.
- อภิชัย พันธเสน. (2539). **พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- อภิชัย พันธเสน. (2543). **เอกสารการสัมมนาโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน ครั้งที่ 2 ฐานปัญญาไทยในสากลโลก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิชาติ ทองอยู่. (2531). **การพึ่งตนเองในชนบท : อีบทหนึ่งของการทบทวนโลกทัศน์แห่งการพึ่งตนเอง**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2531-2532). **การพึ่งตนเองระดับปัจเจกบุคคล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). **กรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษากับระบบชุมชน**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสตรี-สตรีวงค์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เอกสิทธิ์ เตชะโกศิวณิช และ พรชัย พันธุ์วัฒนา. (2524). **การพัฒนาชนบทไทย 1**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Bihari K. Shrestha. (1982). **Education for rural development : A portfolio of studies Bangkok** : UNESCO Regional office for education in Asia and pacific.
- Coombs.P.H., and M. Amhmed. (1982). **Education for rural development : A portfolio of studies Bangkok** : UNESCO Regional office for pacific.
- Habison,Frederick H. (1973). **Human Resources as the Wealth of nation**. New York : Oxford University.

Mohsen, Sormi. (1984). *The role and impact of education, the economic; and political development of Iran*. Dissertation Abstract International. Vol. 44 No.11 (May).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แนวทางการสัมภาษณ์ วิธีการและรายละเอียดของขั้นตอนกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

แนวทางการสัมภาษณ์ปริญญานิพนธ์ เรื่อง

การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา กิจกรรม กองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

ผู้วิจัย นายสาธิต เชื้ออยู่นาน

วิธีการและรายละเอียดของขั้นตอนกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

1. กิจกรรมก่อนเริ่มดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

1.1 การจัดเวทีประชาคม

- การบอกกับชาวบ้านเพื่อเข้าร่วมประชาคม ท่านมีวิธีอย่างไรในการบอกกับชาวบ้าน (ประกาศเสียงตามสาย / การบอกปากต่อปาก หรืออื่นๆ)

- การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ตามหลักการต้องมีผู้เข้าร่วมประชุม 2 ใน 3 คร้วเรือน การเข้าร่วมประชาคมของชาวบ้านเป็นไปในลักษณะใด (สมัครใจ หรือ การบังคับ) และลักษณะดังกล่าวนั้นอะไรที่ท่านทราบได้ว่าเป็นการสมัครใจหรือการบังคับ

- ถ้าหากเป็นลักษณะการสมัครใจ อะไรเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านสนใจกับการเข้าร่วมประชาคม

- ถ้าหากเป็นการลักษณะการบังคับ อะไรเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านไม่สนใจหรือเฉยๆกับการเข้าร่วมประชาคม

- หลังจากครบองค์ประชุม การชี้แจงทำความเข้าใจให้รับรู้เกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างไร (เป็นการบอกเล่าเกี่ยวกับข้อมูลนโยบาย หรือ แจกจ่ายเอกสารนโยบายกองทุนให้ชาวบ้านอ่าน หรืออื่นๆ)

- หลังจากชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ชาวบ้านมีความสนใจในนโยบายกองทุนหมู่บ้านอย่างไร (มาก ปานกลาง น้อย) และ ความสนใจมาก ปานกลาง น้อย ดูจากอะไร (การเสนอแนะแสดงความคิดเห็น / การคัดค้านไม่เห็นด้วย หรืออื่นๆ)

- การเสนอแนะแสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่นั้นเกี่ยวกับเรื่องใด และเพราะสาเหตุใดชาวบ้านเหล่านั้นจึงเกิดการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น

- บุคคลหรือกลุ่มใดที่มีส่วนร่วมเสนอแนะความคิดเห็นมากที่สุด (ผู้นำชุมชน ข้าราชการที่อาศัยอยู่ในชุมชน เจ้าอาวาส หรือบุคคลที่มีตำแหน่งในหมู่บ้าน) เพราะเหตุใดกลุ่มนั้นจึงมีบทบาทและส่วนสำคัญ

- บุคคลหรือกลุ่มที่คัดค้านไม่เห็นด้วยมีหรือไม่ ถ้ามีส่วนใหญ่นั้นคัดค้านเกี่ยวกับเรื่องใด และเพราะสาเหตุใดชาวบ้านเหล่านั้นจึงคัดค้าน

- บุคคลหรือกลุ่มใดที่คัดค้านไม่เห็นด้วยมากที่สุด (ผู้นำชุมชน ข้าราชการที่อาศัยอยู่ในชุมชน เจ้าอาวาส หรือบุคคลที่มีตำแหน่งในหมู่บ้าน) เพราะเหตุใดกลุ่มนั้นจึงมีบทบาทและส่วนสำคัญ

- มีวิธีการอย่างไรที่ทำให้การเป็นหนึ่งเดียวของฝ่ายที่เห็นด้วยและคัดค้านของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และหลังจากการทำให้เป็นหนึ่งเดียวของฝ่ายที่เห็นด้วยและคัดค้านแล้วชาวบ้านทั้งสองฝ่ายมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างไรบ้าง

- หลังจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้ว วิธีการและขั้นตอนต่อไปมีวิธีการอย่างไร

1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุน

- การบอกกับชาวบ้านเพื่อการเลือกคณะกรรมการกองทุน ท่านมีวิธีการอย่างไรในการบอกกับชาวบ้าน (อาทิเช่น ประกาศเสียงตามสาย / การบอกปากต่อปาก หรืออื่นๆ)

- การเลือกคณะกรรมการกองทุน ตามหลักการต้องมีผู้เข้าร่วมประชุม 2 ใน 3 ครั้งเรือน การเข้าร่วมประชาคมของชาวบ้านเป็นไปในลักษณะใด (สมัครใจ หรือ การบังคับ) และลักษณะดังกล่าวนั้นอะไรที่ท่านทราบได้ว่าเป็นการสมัครใจหรือการบังคับ

- ชาวบ้านให้ความสนใจในการเลือกคณะกรรมการมากหรือน้อยเพียงใด และความสนใจมากหรือน้อยดังกล่าวดูจากอะไร (อาทิ เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมประชาคม / การเข้าร่วมโดยการสมัครใจ หรืออื่นๆ)

- การเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนมีวิธีการในการเลือกสรรเริ่มต้นอย่างไร (อาทิ เช่น มีการเปิดสมัครรับเลือกคณะกรรมการกองทุนเพื่อรับการเลือกตั้ง / มีการเสนอรายชื่อจากชาวบ้านกันเอง หรือวิธีการอื่นๆ)

- วิธีการเลือกสรรคณะกรรมการทำโดยวิธีใด (อาทิเช่น การเลือกการลงคะแนนเสียงโดยการยกมือนับคะแนนเสียง มีบัตรเลือกตั้งเลือกคณะกรรมการกองทุนหรือวิธีการอื่นๆ)

- วิธีการเลือกสรรดังกล่าวนั้นการเสนอวิธีการเลือกสรรดังกล่าวชาวบ้านให้ความสนใจในการเสนอวิธีการมากน้อยแค่ไหน มากหรือน้อยดูจากอะไร

- บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนสำคัญเสนอวิธีการเป็นกลุ่มบุคคลใด (ผู้นำชุมชน ข้าราชการที่อาศัยอยู่ในชุมชน เจ้าอาวาส หรือบุคคลที่มีตำแหน่งในหมู่บ้าน) เพราะสาเหตุใดกลุ่มหรือบุคคลดังกล่าวจึงมีส่วนสำคัญ

- มีกลุ่มหรือบุคคลใดบ้างที่ไม่มีส่วนร่วม เพราะเหตุใดจึงไม่มีส่วนร่วมดังกล่าว
- บุคคลที่ไม่มีตำแหน่งหรือหน้าที่ภายในชุมชนมีส่วนร่วมเสนอวิธีการเลือกสรรอย่างไร (มาก ปานกลางน้อย) ดูจากอะไรที่ทำให้รู้ว่ามีส่วนร่วม มาก ปานกลางหรือ น้อย
  - การเลือกคณะกรรมการกองทุนสมาชิกส่วนใหญ่ใช้หลักเกณฑ์อะไรในการเลือก (ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงานหรืออื่นๆ)
  - ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงานของคณะกรรมการกองทุนดูได้จากอะไรที่ทำให้ทราบว่าคณะกรรมการกองทุนมีความแตกต่างกันออกไป เช่น ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน วุฒิการศึกษา ฐานะการนับหน้าถือตาภายในชุมชน หรืออื่นๆ

1.3 การจัดทำระเบียบข้อบังคับ

- การบอกกับชาวบ้านเพื่อการจัดทำระเบียบข้อบังคับท่านมีวิธีการอย่างไรในการบอกกับชาวบ้าน (ประกาศเสียงตามสาย หรือ การบอกปากต่อปาก)
  - การการจัดทำระเบียบข้อบังคับ ตามหลักการผู้เข้าร่วมประชุม 2 ใน 3 ครั้งเรือน การเข้าร่วมประชาคมของชาวบ้านเป็นไปในลักษณะใจ (สมัครใจ หรือ การบังคับ) และลักษณะดังกล่าวนั้นอะไรที่ท่านทราบได้ว่าเป็นการสมัครใจหรือการบังคับ
    - ชาวบ้านให้ความสนใจในการจัดทำระเบียบข้อบังคับมากหรือน้อยเพียงใด และความสนใจมากหรือน้อยดังกล่าวดูจากอะไร (อาทิเช่น จำนวนผู้เข้าร่วมประชาคม / การเข้าร่วมโดยการสมัครใจ หรืออื่นๆ)
    - ถ้าหากเป็นลักษณะการสมัครใจ อะไรที่ทำให้ชาวบ้านสนใจกับการเข้าร่วมประชาคม
    - ถ้าหากเป็นการลักษณะการบังคับ อะไรที่ทำให้ชาวบ้านไม่สนใจหรือเฉยๆ กับการเข้าร่วมประชาคม
  - มีวิธีการเริ่มต้นในการจัดทำระเบียบข้อบังคับอย่างไร (ระดมความคิดเห็น เกี่ยวกับกฎระเบียบ กติกาจากสมาชิก / ร่างระเบียบโดยคณะกรรมการกองทุนแล้วมาขอความเห็นชอบจากสมาชิก หรืออื่นๆ)
  - ระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกาต่างๆในระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านชาวบ้านมีส่วนในการเสนอและให้ความสนใจมากน้อยเพียงใด ความสนใจมากหรือน้อยดูจากอะไร
    - บุคคลหรือกลุ่มใดที่มีส่วนร่วมเสนอแนะความคิดเห็นมากที่สุด (ผู้นำชุมชน ข้าราชการที่อาศัยอยู่ในชุมชน เจ้าอาวาส หรือบุคคลที่มีตำแหน่งในหมู่บ้าน) เพราะสาเหตุใด
    - ความสนใจและข้อเสนอแนะต่างๆ ของชาวบ้านที่มีความแตกต่างกันนั้น มีวิธีการเลือกข้อเสนอแนะของชาวบ้านเพื่อนำไปบรรจุในระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านด้วยวิธีการใด และวิธีการเลือกข้อเสนอแนะของชาวบ้านใครเป็นผู้กำหนด และวิธีการเลือกดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านหรือไม่

2. กิจกรรมกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

- ถ้าหากสมาชิกต้องการกู้เงินสมาชิกต้องมีการเริ่มต้นอย่างไร
- วิธีการขอกู้เงิน มีการกรอกรายละเอียด หลักฐานที่มีลายลักษณ์อักษรอะไรบ้าง หลักฐานดังกล่าวนั้นมีอะไรบ้าง แต่ละหลักฐานประกอบไปด้วยรายละเอียดที่สำคัญๆ คืออะไร
- หลังจากการยื่นเรื่องขอกู้การพิจารณาให้กู้หรือไม่ให้กู้ดูจากประเด็นใดเป็นสำคัญ เพราะเหตุใดจึงให้ความสำคัญประเด็นนั้นก่อน
- หลังจากการพิจารณาให้กู้ มีการแนะนำในการจัดการกับการใช้เงินกู้ในเรื่อง การส่งเงินต้นและดอกเบี้ยอย่างไร
- มีการแนะนำเกี่ยวกับการนำเงินไปผลิตสินค้า / บริการ อย่างไร นอกจากคำแนะนำแล้วมีการจัดการอบรมให้ความรู้ในการประกอบอาชีพหรือไม่ ถ้ามี ลักษณะการแนะนำอบรมเป็นไปในลักษณะใด (ศึกษาดูงานจากแหล่งชุมชนอื่น จัดหาผู้มีความรู้ด้านการผลิตสินค้า / บริการมาให้คำแนะนำความรู้)
- สินค้าและบริการที่ผลิตได้ท่านมีส่วนในการหาช่องทางในการจำหน่ายสินค้าแก่สมาชิกมากน้อยแค่ไหน
  - สมาชิกผลิตสินค้า / บริการประเภทไหนที่ท่านมีส่วนช่วยหาช่องทางการจำหน่ายสินค้า เพราะสาเหตุใดท่านจึงมีส่วนช่วยสมาชิกหาช่องทางการจำหน่ายสินค้า ช่องทางการจำหน่ายสินค้านี้ดังกล่าวตลาดการกระจายสินค้าเป็นตลาดระดับใด (ภายในชุมชน ภายในตำบล ภายในจังหวัด ต่างจังหวัด หรือต่างประเทศ)
  - สมาชิกผลิตสินค้า / บริการประเภทไหนที่ท่านไม่มีส่วนช่วยหาช่องทางการจำหน่ายสินค้า เพราะสาเหตุใดท่านจึงไม่มีส่วนช่วยหาช่องทางการจำหน่ายสินค้า
  - คำแนะนำดังกล่าวเป็นไปตามหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน หรือ สมาชิกผู้กู้ยืมมีความกระตือรือร้นเองในการขอคำแนะนำ

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม เรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบสอบถาม
เรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
กรณีศึกษา กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง

ผู้วิจัย

นายสาริต เชื้ออยู่นาน นิสิตคณะบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาเอก เศรษฐศาสตร์การศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต หลักสูตร เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกเศรษฐศาสตร์การศึกษา ซึ่งข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของท่านจะไม่ส่งผลในด้านความเสียหายต่อท่านแต่อย่างใด โดยผู้วิจัยจะเสนอข้อมูลในภาพรวม ซึ่งแบบสอบถามมีทั้งสิ้น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ระดับความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นการพัฒนาทุนมนุษย์ในด้านการพึ่งตนเองและการควบคุมตนเอง

ซึ่งรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามทั้ง 2 ตอนนั้นผู้วิจัยได้อธิบายในคำชี้แจงในแต่ละตอนของแบบสอบถามไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม

สาริต เชื้ออยู่นาน

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ระดับความรู้กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาเลือกตอบใช่ หน้าข้อความที่ท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นใช่ และพิจารณาเลือกตอบไม่ใช่ หน้าข้อความที่ท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นไม่ใช่ โดยการทำเครื่องหมาย (/) ในช่อง ใช่ และ ไม่ใช่ ที่ปรากฏตารางข้างล่าง

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดการประชุมครั้งแรกของกองทุนหมู่บ้าน คือ การชี้แจงทำความเข้าใจ เกี่ยวกับกองทุน 2. การประชุมกองทุนหมู่บ้านท่านไม่สามารถเสนอและแสดงความคิดเห็นได้ 3. การประชุมกองทุนหมู่บ้านต้องมีผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 3 ใน 4 ของครัวเรือนในหมู่บ้าน 4. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้กำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุน 5. การขออนุมัติการกู้เงินเอกสารที่ต้องยื่นคือ คำขอกู้และแผนการใช้จ่ายเงินดำเนินธุรกิจ 6. เอกสารการขออนุมัติการกู้เงินต้องยื่นเสนอต่อผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น 7. เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านท่านสามารถนำไปใช้ในการต่อเติมบ้าน ซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ หรือนำไปใช้หนี้ของท่านได้ 8. ท่านสามารถขอคำแนะนำการใช้เงินกู้ ในการประกอบอาชีพจากคณะกรรมการกองทุนได้ 9. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่ เสนออาชีพและวิธีการใช้เงิน ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกผู้กู้เงิน 10. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่ เสนอช่องทางจำหน่ายผลผลิตที่ท่านผลิตได้ 		

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นการพัฒนาทุนมนุษย์

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาเลือกตอบตามความคิดเห็นของท่าน โดยเลือกตอบ โดยการทำเครื่องหมาย (/) ในช่อง มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยเลือกตอบเพียงข้อเดียวที่ตรงตามความรู้สึกของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<p><u>การพึ่งตนเอง</u></p> <p>1. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ท่านมีเครื่องมือที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ</p> <p>2. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ท่านใช้ประโยชน์จากเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่มีอยู่เดิมร่วมกับเครื่องมือสมัยใหม่ได้ดี</p> <p>3. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ท่านมีความรู้ และวิธีการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ</p> <p>4. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ท่านรวมกลุ่มเศรษฐกิจกันภายในชุมชน</p> <p>5. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ท่านมีแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพและใช้ในครัวเรือน</p> <p>6. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ท่านสามารถมีปุ๋ยพืชสด หรือปุ๋ยที่มาจากธรรมชาติใช้ในการประกอบอาชีพ</p> <p>7. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ท่านมีกำลังใจในการประกอบอาชีพ</p> <p>8. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ท่านเกิดความตั้งใจและมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพ</p>					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<p>9. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ท่านช่วยเหลือและแนะนำระหว่างสมาชิกภายในชุมชน ในการผลิตสินค้าและบริการ</p> <p>10. กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทำให้ท่านช่วยเหลือและแนะนำระหว่างสมาชิกภายในชุมชนในการหาตลาดและสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าและบริการ</p> <p><u>การควบคุมตนเอง</u></p> <p>1. ท่านร่วมกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน เพราะว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิกของหมู่บ้าน</p> <p>2. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านด้วยความสมัครใจ</p> <p>3. ท่านปฏิบัติตามกฎกติกา ระเบียบข้อบังคับของกองทุนด้วยความสมัครใจ</p> <p>4. ท่านใช้เงินกู้ในการประกอบอาชีพ</p> <p>5. ท่านใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>6. ท่านส่งดอกเบี้ยเงินกู้และเงินกู้ตรงตามกำหนด</p> <p>7. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>8. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการประชุมของกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน</p>					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<p>9.ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเสนอแนะแก้ไขปัญหาในการประชุมของกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>10.ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน</p>					

...ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้...

ภาคผนวก ค
จดหมายเชิญผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ทม 101212636

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๘ มีนาคม 2546

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน นายอำเภอจุน จังหวัดพะเยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นายสาริต เชื้ออยู่นาน นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกเศรษฐศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญาโท เรื่อง "การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง" โดยมี รองศาสตราจารย์ ชำรงค์ อุดมไพจิตรกุล และ อาจารย์ชลวิทย์ เจียรจิตต์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญาโท ในกรณี นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 16 คน ในหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง ตำบลห้วยยางงาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เกี่ยวกับ รายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน และขอให้สมาชิกผู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านห้วยเกี๋ยง จำนวน 58 คน ตอบแบบสอบถามการพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ในระหว่างเดือน มีนาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นายสาริต เชื้ออยู่นาน ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญาโท และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-3793805

ภาคผนวก ง
จดหมายขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ที่ ทม 1012/ ๒๕๕๕

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๘ มีนาคม 25๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายอำเภอจุน จังหวัดพะเยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นายสาริต เชื้ออยู่นาน นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกเศรษฐศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญาโท เรื่อง "การพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง" โดยมี รองศาสตราจารย์ ชำรงค์ อุดมไพจิตรกุล และ อาจารย์ชลวิทย์ เจียรจิตต์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญาโท ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน และ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 5 คน ในหมู่บ้านห้วยบง ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เกี่ยวกับรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน และขอให้สมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน ห้วยบง จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ในระหว่างเดือนมีนาคม 25๕๕

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นายสาริต เชื้ออยู่นาน ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญาโท ซึ่งจะประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภภรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-3793805

ภาคผนวก จ
จดหมายขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5731, 5618

ที่ ทม 1012/๒ 43 ๘

วันที่ 5 มีนาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

เนื่องด้วย นายสาริต เชื้ออยู่นาน นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกเศรษฐศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญาโท เรื่อง "การพัฒนาทุนมนุษย์ จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านห้วยเกียง" โดยมี รองศาสตราจารย์รังสรรค์ อุดมไพจิตรกุล และ อาจารย์ชลวิทย์ เจียรจิตต์ เป็นคณะกรรมการควบคุม การทำปริญญาโท ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์สรยุทธ ภู่งง เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ แบบสอบถามการพัฒนาทุนมนุษย์จากกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา กิจกรรมกองทุน หมู่บ้านห้วยเกียง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ แบบสอบถาม ให้ นายสาริต เชื้ออยู่นาน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์นภกรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ดร.สรณัฐ ภู่งง

อาจารย์สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์

อาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นาย สาธิต เชื้ออยู่นาน
วันเดือนปีเกิด	29 กันยายน 2521
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	78 หมู่ที่ 11 ตำบลควน อำเภอปง จังหวัดพะเยา 56140
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2540	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนพะเยาพิทยาคม
พ.ศ. 2544	บช.บ. (การจัดการธุรกิจ) จากมหาวิทยาลัยนเรศวร (พิษณุโลก)
พ.ศ. 2546	ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์การศึกษา) จากมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร